

T.C.

AKSARAY ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

REHBERLİK ve PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK BİLİM DALI

**EĞİTİM FAKÜLTESİ ÖĞRENCİLERİNİN EVLİLİK ÖNCESİ
İLİŞKİLERE YÖNELİK TUTUMLARI İLE EBEVEYNLERİN ÇOCUK
YETİŞTİRME TUTUMLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ahmet Burak ÇÜRÜK

DANIŞMAN

PROF. DR. REZZAN GÜNDOĞDU

AKSARAY 2021

T.C.
AKSARAY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
REHBERLİK ve PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK BİLİM DALI

**EĞİTİM FAKÜLTESİ ÖĞRENCİLERİNİN EVLİLİK ÖNCESİ
İLİŞKİLERE YÖNELİK TUTUMLARI İLE EBEVEYNLERİN ÇOCUK
YETİŞTİRME TUTUMLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ahmet Burak ÇÜRÜK

DANIŞMAN
PROF. DR. REZZAN GÜNDOĞDU

AKSARAY 2021

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU

Bu tezin tüm hakları saklıdır. Kaynak göstermek koşuluyla tezin teslim tarihinden itibaren 6 (altı) ay sonra tezden fotokopi çekilebilir.

YAZARIN

Adı : Ahmet Burak

Soyadı : ÇÜRÜK

Bölümü : Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık

İmza :

Teslim tarihi :

TEZİN

Türkçe Adı : Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Evlilik Öncesi İlişkilere Yönelik Tutumları İle Ebeveynlerin Çocuk Yetiştirme Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

İngilizce Adı : Investigation Of The Relationship Between The Attitude Of The Faculty Of Education Students Towards Premarital Relations And Their Parents' Child Rearing Attitude

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Tez yazma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışındaki tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu beyan ederim.

Yazar Adı Soyadı: Ahmet Burak ÇÜRÜK

İmza:

T.C.
AKSARAY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
JÜRİ ONAY SAYFASI

Ahmet Burak ÇÜRÜK tarafından hazırlanan “Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Evlilik Öncesi İlişkilere Yönelik Tutumları İle Ebeveynlerin Çocuk Yetiştirme Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” başlıklı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği ile Aksaray Üniversitesi Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Programı’nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Prof. Dr. Rezzan GÜNDOĞDU

İmza

(Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Aksaray Üniversitesi)

.....

Üye: Prof. Dr. Ümit MORSÜNBÜL

(Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Aksaray Üniversitesi)

.....

Üye: Prof. Dr. Hasan ATAK

(Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Kırıkkale Üniversitesi)

.....

Tez Savunma Tarihi: 07/05/2021

Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu’nun tarih ve sayılı kararı ile onaylanmıştır.

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü
Doç. Dr. Sevilay USLU DİVANOĞLU
İmza

İTHAF

Canım Aileme

TEŞEKKÜR

Tez çalışmam boyunca desteklerini esirgemeyen, geri bildirimleri ile bana destek olan tez danışmanım Sayın Prof. Dr. Rezzan GÜNDOĞDU'ya teşekkürlerimi sunuyorum. Tez çalışmam sırasında birçok eğitimine katıldığım ve kendisinden birçok şey öğrendiğim hocam Sayın Dr. Öğr. Üyesi Özlem HASKAN AVCI'ya desteklerinden ötürü çok teşekkür ederim.

Araştırmam esnasında veri toplamamda emeği geçen tüm hocalarıma ve çalışmaya katılan tüm eğitim fakültesi öğrencilerine teşekkür ederim.

Tüm eğitim hayatım boyunca her aşamada desteklerini yakından hissettiğim, hiçbir fedakârlıktan kaçınmayarak buralara gelmemde en büyük paya sahip olan canım babam Zeki ÇÜRÜK'e ve canım annem Emine ÇÜRÜK'e en içten dileklerle teşekkür ederim. Aynı zamanda bu süreçte desteğini hiçbir zaman esirgemeyen kardeşlerim Ömer Akın ÇÜRÜK'e ve Fatmanur ÇÜRÜK'e de çok teşekkür ederim.

Yüksek lisans eğitimim boyunca bilgi birikimi ve fikirleri ile bana destek olan kıymetli arkadaşım Kadir DİKİCİ'ye ve süreç boyunca desteğini her zaman yanımda hissettiğim arkadaşım Hilal BAŞDAŞ'a, bu süreçte bana destek olan tüm arkadaşlarıma ve hayattaki hedeflerimi gerçekleştirme yolculuğunda buralara gelmemde emeği olan tüm öğretmenlerime çok teşekkür ederim.

Ahmet Burak ÇÜRÜK

Aksaray 2021

AKSARAY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM FAKÜLTESİ ÖĞRENCİLERİNİN EVLİLİK ÖNCESİ
İLİŞKİLERE YÖNELİK TUTUMLARI İLE EBEVEYNLERİN
ÇOCUK YETİŞTİRME TUTUMLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN
İNCELENMESİ

(Yüksek Lisans Tezi)

Ahmet Burak ÇÜRÜK, Aksaray 2021

ÖZET

Bu araştırmanın amacı, eğitim fakültesi öğrencilerinin evlilik öncesi ilişkilere yönelik tutumları ile ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Eğitim fakültesi öğrencilerinin evlilik öncesi ilişkilere yönelik tutumları ile ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumları arasındaki ilişkinin cinsiyete, yaşa, okunulan bölüme ve annenin çalışma durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığı da incelenmektedir. Araştırmada ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini çeşitli üniversitelerde eğitim görmekte olan eğitim fakültesi öğrencilerinden gelişigüzel örnekleme yöntemi ile seçilen 306'sı kadın, 134'ü erkek olmak üzere toplam 440 eğitim fakültesi öğrencisi oluşturmaktadır. Veri toplama araçları olarak Kalkan ve Kaya (2007) tarafından geliştirilen "Evlilik Öncesi İlişkileri Değerlendirme Ölçeği", Kuzgun (1972) tarafından geliştirilen "Anne Baba Tutum Ölçeği", araştırmacı tarafından hazırlanan "Kişisel Bilgi Formu" kullanılmıştır. Veriler SPSS paket program ile analiz edilmiştir. Verilerin parametrik teknikler için uygun olup olmadığını belirlemek amacıyla Kolmogorov-Smirnov testi yapılmış ve verilerin normal dağılmadığı görülmüştür. Bu nedenle verilerin analizinde parametrik olmayan (non-parametrik) analiz yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın problemini ve alt problemlerini incelemek adına Mann Whitney-U testi, Kruskal Wallis

testi ve Spearman Korelasyon Analizi kullanılmıştır. Araştırma bulgularına göre, eğitim fakültesi öğrencilerinin anne-baba tutumları tüm boyutları ile birlikte incelendiğinde, evlilik öncesi ilişkilere yönelik tutumlar ile arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur. Sonuçlar, ebeveynlerin demokratik tutum sergileme davranışları arttıkça, bireylerin evlilik öncesi ilişkilere yönelik tutumlarında daha mutlu olduklarını ve daha olumlu düşüncelere sahip olduklarını ortaya koymaktadır. Buna göre anne ve babaların sergiledikleri tutumların, eğitim fakültesinde okumakta olan öğrencilerin evlilik öncesi ilişkilere yönelik tutumlarına olan etkisi göz önüne serilmektedir.

Bilim Kodu : 10907

Anahtar Kelimeler : Evlilik, Tutum, Evlilik Öncesi İlişkiler, Ebeveynler

Sayfa Adedi : 96

Danışman : Prof. Dr. Rezzan GÜNDOĞDU

AKSARAY UNIVERSITY
INSTITUTE OF SOCIAL SCIENCES
INVESTIGATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN THE
ATTITUDE OF THE FACULTY OF EDUCATION STUDENTS
TOWARDS PREMARITAL RELATIONS AND THEIR PARENTS’
CHILD REARING ATTITUDE

(Master Thesis)

Ahmet Burak ÇÜRÜK, Aksaray 2021

ABSTRACT

The aim of this study is to examine the relationship between the attitude of the faculty of education students towards premarital relations and their parents' child rearing attitudes. It is examined whether the relationship between the attitudes of the faculty of education students towards premarital relations and their parents' child-rearing attitudes differs according to gender, age, department of study and the working status of the mother. Relational survey model was used in the research. The sample of the study consists of 440 faculty of education students, 306 women and 134 men, selected by random sampling method from various universities. "Pre-Marriage Relations Assessment Scale" developed by Kalkan and Kaya (2007), "Parent Attitude Scale" developed by Kuzgun (1972) and "Personal Information Form" prepared by the researcher were used as data collection tools. SPSS package program was used for the analysis of the data. In order to determine whether the data are suitable for parametric techniques, Kolmogorov-Smirnov test was performed, and it was observed that the data were not distributed normally. Therefore, non-parametric analysis method was used in the analysis of the data. Mann Whitney-U test, Kruskal Wallis test and Spearman Correlation Analysis were used to examine the research problem and sub-problems. According to the findings of the study, when parents' child rearing attitudes of faculty of education students were examined with all its dimensions, it was found that there was a statistically significant relationship between the attitudes towards premarital

relations and child rearing attitudes. The results show that the more democratic behaviors of parents, the happier individuals are in their attitudes towards premarital relationships, and they have more positive thoughts about premarital relationships. Accordingly, the effect of the attitudes of mothers and fathers on the attitudes of the faculty of education students towards premarital relations is put into consideration.

Science Code : 10907

Keywords : Marriage, Attitude, Premarital Relations, Parents

Number of Pages : 96

Supervisor : Prof. Dr. Rezzan GÜNDOĞDU

İÇİNDEKİLER

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU	i
ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI.....	ii
JÜRİ ONAY SAYFASI	iii
İTHAF	iv
TEŞEKKÜR	v
ÖZET	vi
ABSTRACT	viii
İÇİNDEKİLER	x
TABLolar LİSTESİ.....	xiii
ŞEKİLLER LİSTESİ	xiv
SİMGELER ve KISALTMALAR LİSTESİ	xv
BÖLÜM I.....	1
GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	4
1.2. Araştırmanın Amacı	5
1.2.1. Alt Amaçlar	5
1.3. Araştırmanın Gerekçesi ve Önemi	5
1.4. Tanımlar	6
1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları	6
BÖLÜM II	7
İLGİLİ LİTERATÜR ve ARAŞTIRMALAR.....	7
2.1. İlişkilerin Yaşanması ve Doğası.....	7
2.2. Evlilik ve Toplumsal Düşünce Kalıpları	8
2.2.1. Evlilikte Duygusallığın Önemi ve Etkileri	10
2.2.2. Evlilik Uyumu ve Eşler Arası İletişim	11
2.2.3. Evlilik ve Aile İlişkisi.....	12
2.3. Evlilik Öncesi İlişkilere Yönelik Yapılan Araştırmalar	13
2.4. Anne Baba Tutumları ve Bireyler Üzerindeki Etkileri	18
2.5. Anne, Baba ve Çocuk Arasındaki İletişim	20
2.6. Anne Baba Tutumlarına İlişkin Modeller	21

2.6.1. Psikodinamik Model.....	21
2.6.2. Baumrind'in Sınıflandırması	22
2.6.3. Maccoby ve Martin'in Sınıflandırması.....	24
2.6.4. Davranışçı Model	26
2.6.5. Aile Sistemleri Modeli.....	26
2.6.6. Sosyal Öğrenme Modeli	27
2.7. Farklı Anne Baba Tutumları	28
2.7.1. Otoriter Anne Baba Tutumu	30
2.7.2. Aşırı Koruyucu Anne Baba Tutumu.....	31
2.7.3. Demokratik Anne Baba Tutumu.....	32
2.7.4. İzin Verici Anne Baba Tutumu	33
2.7.5. Mükemmeliyetçi Anne Baba Tutumu	34
2.8. Anne Baba Tutumlarını Etkileyen Faktörler.....	34
2.8.1. Anne Baba İle İlgili Faktörler.....	35
2.8.1.1. Anne Babanın Ruhsal Durumu	35
2.8.1.2. Sosyoekonomik Faktörler	36
2.8.1.3. Anne Babanın Eğitim Durumu	37
2.8.1.4. Kültürel Değerler	38
2.8.1.5. Anne Babanın Beklentisi	38
2.8.1.6. Annenin Çalışma Durumu	39
2.8.1.7. Anne Babanın Yetiştirme Biçimi	39
2.8.1.8. Anne Babalığa İlişkin Bilgi Düzeyleri.....	40
2.8.1.9. Anne Baba Arasındaki İlişki.....	41
2.8.2. Çocuk İle İlgili Faktörler	41
2.9. Anne Baba Tutumları İle İlgili Araştırmalar.....	43
BÖLÜM III.....	48
YÖNTEM.....	48
3.1. Araştırma Modeli	48
3.2. Araştırma Grubu.....	48
3.2.1. Katılımcıların Demografik Bilgileri	48
3.3. Veri Toplama Araçları	49
3.3.1. Kişisel Bilgi Formu	49
3.3.2. Evlilik Öncesi İlişkileri Değerlendirme Ölçeği (EÖİDÖ).....	49

3.3.3. Anne Baba Tutum Ölçeği (ABTÖ)	50
3.4. Verilerin Toplanması.....	51
3.5. Verilerin Analizi.....	51
BÖLÜM IV	53
BULGULAR.....	53
4.1. Normallik Dağılımına Yönelik Bulgular	53
4.2. Araştırmanın Değişkenlerine İlişkin Bulgular	55
4.3. Araştırmada Kullanılan Ölçekler Arasındaki İlişkilere Yönelik Bulgular.....	61
BÖLÜM V.....	63
TARTIŞMA	63
5.1. Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Evlilik Öncesi İlişkilere Yönelik Tutumları ve Ebeveynlerin Çocuk Yetiştirme Tutumları İle İlgili Bulguların Cinsiyete Göre Tartışılması.....	63
5.2. Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Evlilik Öncesi İlişkilere Yönelik Tutumları ve Ebeveynlerin Çocuk Yetiştirme Tutumları İle İlgili Bulguların Yaşa Göre Tartışılması.....	64
5.3. Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Evlilik Öncesi İlişkilere Yönelik Tutumları ve Ebeveynlerin Çocuk Yetiştirme Tutumları İle İlgili Bulguların Okudukları Bölümlere Göre Tartışılması.....	65
5.4. Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Evlilik Öncesi İlişkilere Yönelik Tutumları ve Ebeveynlerin Çocuk Yetiştirme Tutumları İle İlgili Bulguların Annelerinin Çalışma Durumlarına Göre Tartışılması	66
5.5. Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Evlilik Öncesi İlişkilere Yönelik Tutumları ve Ebeveynlerin Çocuk Yetiştirme Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi İle İlgili Bulguların Tartışılması.....	67
BÖLÜM VI.....	68
SONUÇ ve ÖNERİLER	68
6.1. Sonuç.....	68
6.2. Öneriler.....	70
KAYNAKÇA	73
EKLER.....	88
TEZ DEĞERLENDİRME FORMU	96

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. Baumrind'in Anne Baba Tutumuna İlişkin Sınıflaması	23
Tablo 2. Maccoby ve Martin'in İki Boyutlu Bakış Açısı Modeli	25
Tablo 3. Katılımcıların Bazı Demografik Bilgileri	49
Tablo 4. Katılımcıların Ölçeklerden Aldıkları Puanların Merkezi Dağılım Ölçüleri ve Normallik Dağılımları.....	54
Tablo 5. Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Cinsiyetlerine Göre Mann Whitney-U Testi Sonuçları	55
Tablo 6. Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Yaşlara Göre Kruskal Wallis Testi Sonuçları	56
Tablo 7. Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Okudukları Bölümlere Göre EÖİDÖ Kruskal Wallis Testi Sonuçları.....	58
Tablo 8. Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Okudukları Bölümlere Göre Anne Baba Tutum Ölçeği Kruskal Wallis Testi Sonuçları	59
Tablo 9. Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Annelerinin Çalışma Durumlarına Göre Mann Whitney-U Testi Sonuçları	61
Tablo 10. Evlilik Öncesi İlişkileri Değerlendirme Ölçeği ile Anne Baba Tutum Ölçeği Arasındaki Spearman Korelasyon Tablosu.....	62

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Davranış Penceresi	20
-----------------------------------	----

SİMGELER ve KISALTMALAR LİSTESİ

EÖİDÖ: Evlilik Öncesi İlişkileri Değerlendirme Ölçeği

ABTÖ: Anne Baba Tutum Ölçeği

Akt. : Aktaran

Çev. : Çeviren

Vd. : Ve diğerleri

Ss. : Sayfa Sayısı

S. : Sayfa

BÖLÜM I

GİRİŞ

Toplumsal çevre içerisinde uyumlu bir yaşam sürme ve aile kurma üzerine adımlar atan bireylerin; çeşitli koşullar etkisinde bu davranışları ortaya koymaları, evlilik konusundaki etkenlerden bazıları olarak ortaya çıkmıştır. Ortaya çıkan faktörlerle birlikte, hem sosyal anlamda hem de psikolojik anlamda beliren gereksinimlerin karşılanması arzusu da bireylerin evliliğe yönelmelerine etki etmiştir (Woody ve Woody, 1973; akt: Kalkan ve Kaya, 2007). Bu açıdan bakıldığında, bireylerin kişisel tercihleri ile hayatlarına yön veren duygu ve düşüncelerinin önemli bir yeri vardır. Evlilik, kişilerin hayat kalitesi, iyi oluş düzeyleri ve yaşamlarına yönelik doyumları gibi birçok alanda etkisini göstermektedir (Scheidler, 2008). Evlilik konusunda ortaya çıkan anlamların dönemsel olarak farklılık göstermesi, gelişen ve değişen toplumlarda ortaya çıkan inançlar ile kültürel normların da adım adım değişkenlik gösterdiği anlamını taşımaktadır. Gelişme göstermekte olan toplumlara geçme noktasında ortaya çıkan farklı sorunların çözülmesi, kişilerin kendilerine yönelik güvenlerinin çoğalmasına ve yaşama dair beklentilerinin de biçimlenmesine olanak sağlamıştır. Günlük yaşamda önem arz eden bir konumda bulunan ve yaşamın akışında kayda değer adımlar atılan sosyal, eğitsel, siyasal ve ekonomik konulardaki kararlar da kişiliğimizin oluşumunda etkisi bulunan faktörlerdir (Eldeleklioğlu, 2016). Bireylerin evlilik öncesinde çeşitli konularda bilgi sahibi olmaları düşünülmekle birlikte bu bilgi ve becerilerin uygulamaya geçirilmesi de önemlidir. Evlilik öncesi dönemde ortaya çıkan flört, daha önce tanışmamış olan iki kişinin evlilik anlamında bir yol haritası çizebilmeleri için birbirlerini tanıma noktasında adımlar attıkları kritik bir evredir. Evlilik öncesi durumlardan olan nişanlılık, arkadaşlık ve sözlülük gibi toplum bağlamında olan ve yasalar nezdinde gerçekleşen durumlar ise sonuca ulaşma noktasında

merdiven görevi üstlenmektedir (Yılmaz ve Kalkan, 2010). Kültürel açıdan bakıldığında ve toplumların kendine özgü kuralları olduğu düşünüldüğünde kültürel etkenler de net bir şekilde görülmektedir. Günümüzde evlilik kurumuna verilen kıymet ile evlilik ve aile kurmaya verilen önemin azaldığı hatta i-Nesli olarak bahsedilen bu neslin aile kurma durumunu, hayatlarındaki sıralamada üçüncü sıraya aldıkları ortaya çıkmıştır. Bu nesil, flört etme davranışında azalma gösterirken bunun gereksizliği üzerinde durdukları görülmektedir. Flört etme konusunda destekleyici konuşanlara bakıldığında ise evlilik öncesi birlikte yaşama ve insanların karşılıklı olarak birbirlerini tanımaları gerektiği düşüncesinde büyük bir artış görülmüştür (Twenge, 2018). Bu da göstermektedir ki her ne kadar evlilik öncesi ilişkinin varlığı durumdan duruma farklı değerlendirilse de sonuç olarak insanların birbirini tanımalarının önemine vurgu yapılmaktadır. Yapılan bir çalışmada, romantik tekliflerde bulunmanın veya teklif almanın, romantik bir partnere sahip olmanın, el tutmanın, öpüşmenin ve cinsel ilişkiler yaşamının cinsiyetler arasında farklılaştığı görülmüştür. Cinsel ilişkide bulunanlar için ortaklığın başlamasından cinsel ilişkiye geçmeye kadar geçen sürenin kısa olduğu göze çarpmıştır. Evli olmayanların büyük bir çoğunluğu romantik partneriyle evlenmeyi amaçlarken genç kadınların üçte biri ve genç erkeklerin yarısına bakıldığında bu amaca ulaşamadığı ve ayrılıkların gerçekleştiği görülmüştür (Alexander, Garda, Kanade, Jejeephoy ve Ganatra, 2006). Türkiye’de son dönemde yalnız yaşama oranı artarken hane halkı sayısında ise azalma olduğu görülmüştür. 2008 yılında yapılan araştırma sonuçlarına göre ortalama hane halkı sayısı 4 iken 2020 yılında bu sayı 3,30’a düşmüştür. 2014 yılında yalnız yaşayanların oranı %13,9 iken 2020 yılında bu oran %17,9’a yükselmiştir. (TÜİK, 2021). Bu gibi ortamlarda hem ailelerin ortaya koyduğu tepkiler hem de bireylerin olayları değerlendirme biçimleri önem teşkil etmektedir. Evlilik öncesi ilişkilere bakıldığında etkili olan durumlardan birinin de anne-baba tutumları olduğu görülmektedir. Ebeveynlerin sıklıkla çocuklarının davranışsal gelişimleri, duygusal gelişimleri, kişilik gelişimleri ile bilişsel gelişimleri üzerinde çok önemli etkileri olduğu bilinmektedir (Baumrind, 1980; Radke-Yarrow ve Zahn-Waxler, 1986; Scarr ve McCartney, 1983; Sears, Maccoby ve Levin, 1957; B. B. Whiting, 1980; akt: Holden ve Edwards, 1989). Çocukların yetiştirilmesinde ebeveynlerin ortaya koydukları davranışlardan, çeşitli kaynaklarda farklı şekillerde bahsedilmiştir. Özellikle demokratik tutum, aşırı koruyucu tutum, ilgisiz ve kayıtsız tutum, aşırı hoşgörülü/izin verici tutum, otoriter tutum ve tutarsız tutum olarak ele alınabilir (Özyürek, 2017). Anne ve babaların çocuklarını yetiştirme sürecinde ortaya koydukları davranış,

inanç ve beklentileri olarak açıklanan çocuk yetiştirme stilleri, kültürel yapı çeşitliliklerinden de etkilenecek çocukların sosyal ortamlara girme süreçlerini etkileyen temel yapı taşlarından biri olarak kabul edilmektedir. Yapılan çalışmalarda, Türkiye’de hangi çocuk yetiştirme şeklinin daha fazla kullanıldığı ile ilgili net bir bilgi bulunmamaktadır (Sümer ve Güngör, 1999). Çocukların sosyal hayata adapte olmalarındaki tek faktörün anne ve baba olmadığı ancak en önemli faktörlerden birisi olduğu unutulmamalıdır. Yakın dönemlerde, anne-baba ile çocuk arasında yaşanan ilişki, karşılıklı etkileşim düzeyinde ilerlemekte ve tek taraflılıktan uzak kalmaktadır. Toplumsal hayata ve sosyal hayata uyum noktasında aile bireylerinin çok önemli bir yeri bulunmaktadır. Aile içerisinde ortaya çıkan bağ, sonraki süreçte çocukta çeşitli izler bırakabilecektir. Ebeveynlerin birçoğu çocukları konusunda gelecek ile ilgili planlamalar yapmışlardır (Demir ve Şendil, 2007). Amaçlarının gerçekleşmesi noktasında farklı adımlar atmakta ve süreç sonunda ise olumlu sonuçlar beklemektedirler. Bu durumun, kendi hayatlarında gerçekleşmemiş olan ideallerin çocukları sayesinde gerçeğe dönüşmesi düşüncesine bağlı olarak ortaya çıkan davranış şekilleri oldukları da söylenebilir. Bu durumda, çocuğa yönelik ortaya çıkan zorlama, baskı, ilgisizlik vb. durumların etkisi farklılık gösterirken önemsememe, rahatlık, tutarsızlık vb. durumların etkisi ise daha farklı bir biçimde ortaya çıkmaktadır. Yapılan çalışmalara bakıldığında demokratik anne-baba tutumu ile yetişmiş olan çocukların zamanla iç denetim odaklarının gelişme gösterdiği ve kendilerine güvenme düzeylerinde artış olduğu ortaya çıkmıştır. İzin verici ve otoriter aile bireylerine sahip çocukların ise anlatılan özelliklerinde herhangi bir değişiklik olmadığı belirlenmiştir (Palut, 2008). Demokratik anne-baba tutumunda ebeveynler çocuklarının, isteklerini yerine getirmelerini bazı kısıtlamalar dışında desteklemektedirler. Çocuklarına hoşgörülü bir yaklaşım sergilemektedirler. Çocukların ev içerisinde söz hakları vardır ve aileden destek görmektedirler (Yavuzer, 1992). Otoriter ve baskıcı tutumu benimseyen ebeveynler, çocuklarını ayrı bir birey olarak düşünmemektedirler. Temelde çocuğa yöneltilecek bir baskının bulunduğu bu tutumda ebeveynler çocukları üzerinde tam bir hakimiyet kurmak istemektedirler. Aile içerisinde konulan katı kurallara mevcuttur. Koyulan bu kurallara çocuğun koşulsuz olarak uyması beklenmektedir (Şendil, 2003). Aşırı koruyucu ebeveyn tutumu Türkiye’de sık karşılaşılan tutumlardan biri konumundadır. Çocuğun özerkliğini kısıtlayan ve yapılması gerekenleri kendileri yapan anne ve babaları anlatan bu tutum, çocuğun gelecekteki yaşamına zarar vermektedir (Tuzcuoğlu, 2004). İzin verici bir tutuma sahip anne-babalar ise çocukları üzerinde düşük

bir denetim ortaya koymaktadırlar. Çocuğun engellenmesi çok az düzeydedir. Çocuğun yaptığı seçimlere karışılmamakta ve aile içerisinde az sayıda olan kurallara uyulmadığında ise yaptırım uygulanmamaktadır. Bu tutuma sahip olan ailelerin çocuklarında bağımsızlık ve sorumluluğun düşük olduğu, saldırganlığın ise yüksek olduğu gözlenmiştir (Mızrakçı, 1994). Mükemmeliyetçi tutuma sahip anne ve babaların çocukları, kendilerinin koşullu olarak sevildiğine inanmaktadırlar. İyi ve başarılı olduklarında ebeveynleri tarafından seviceceklerine ancak başarısız olduklarında sevmeyeceklerine inanmaktadırlar. Ailelerinden bu tutumu görmeleri sebebi ile ilerleyen dönemlerde kendileri de insanlara karşı davranışlarını bu yönde şekillendirebilmektedirler. Bu tutuma sahip ailelerde yetişen çocuklar genellikle mükemmeliyetçi olmakta, hata kabul edememekte ve insan ilişkilerinde zorluklar yaşamaktadırlar. Hayatlarının mükemmel olmasını istemektedirler ancak yaşamın farklı durumları ile karşılaştıklarında ise mutsuz olmaktadır (Öz, 2005). Son dönemlerde yapılacak olan anne-baba tutumlarının ortaya çıkmasında etkili olan faktörlere yönelik çalışmalarda, konunun temelden alınması önemlidir. Çocukların kişilik yapılarının oluşmasında önemli bir etkisi olan anne-baba tutumlarının oluşum şekli, etkilendiği faktörler ile bu faktörlerin etkileşimi ile ortaya çıkan sağlıklı yaklaşımların oluşturulması anlamında çalışmaların yapılması gereklidir (Mızrakçı, 1994).

1.1. Problem Durumu

Evlilik sorunlarının artış gösterdiği yakın dönemde, çiftler evliliklerini sağlıklı bir biçimde yaşama noktasında çeşitli sorunlar yaşamaktadırlar. Evlilik öncesi ilişkilerin öneminin, boşanma sayısındaki artışa bakıldığında daha da arttığı söylenebilir (Karaman, 2013). Ailede ortaya çıkan çocuk yetiştirme biçimlerinin, bireylerin evlilik öncesi ilişkileri üzerinde önemli bir yeri olduğu düşünülmektedir. Eğitim fakültesinde yer alan bölümler arasında PDR bölümünün aldığı eğitimde ve derslerde diğer bölümlere göre farklılıklar bulunduğu ve bu farklılıklar neticesinde diğer bölümler ile çeşitli açılardan farklılıklar gösterdiği düşünülmektedir. Çalışmada, PDR öğrencilerinin puanlarında diğer bölümlere göre anlamlı bir farklılık ortaya çıkacağı düşünülmüştür. Bu noktadan hareketle bu araştırmada, eğitim fakültesi öğrencilerinin evlilik öncesi ilişkilere yönelik tutumlarının ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumları ile arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı incelenmiştir. Bu kapsamda araştırmanın temel problemini öğretmen adayı olan eğitim fakültesi öğrencilerinin evlilik öncesi ilişkilere yönelik tutumlarının anne-baba tutumlarından ne derece etkilendikleri oluşturmaktadır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı; eğitim fakültesi öğrencilerinin evlilik öncesi ilişkilere yönelik tutumlarının, ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumları ile olan ilişkisinin incelenmesidir.

1.2.1. Alt Amaçlar

Belirlenen temel amaca dayalı olarak çalışmada aşağıdaki alt amaçlara ulaşılmaya çalışılacaktır:

1.2.1.1. Eğitim fakültesi öğrencilerinin cinsiyetleri ile evlilik öncesi ilişkilere yönelik tutumları ve anne-baba tutumları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

1.2.1.2. Eğitim fakültesi öğrencilerinin yaşları ile evlilik öncesi ilişkilere yönelik tutumları ve anne-baba tutumları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

1.2.1.3. Eğitim fakültesi öğrencilerinin okudukları bölümler ile evlilik öncesi ilişkilere yönelik tutumları ve anne-baba tutumları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

1.2.1.4. Eğitim fakültesi öğrencilerinin annelerinin çalışma durumları ile evlilik öncesi ilişkilere yönelik tutumları ve anne-baba tutumları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

1.3. Araştırmanın Gerekçesi ve Önemi

İnsanlar, doğumlarından itibaren ortaya çıkan sosyal ilişkilerinin ilkinin aile bireyleriyle veya birinci düzeyde bakım veren bireylerle kurmaktadır (Karaman, 2013). Demokratik davranış şekillerinden uzak olan aile ortamları, çocukların eğitim ve öğretim süreçlerine katılımlarının olumlu etkilerini azaltmaktadır (Steinberg, Lamborn, Dornbush ve Darling, 1992. Akt: Palut, 2008). Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın 'Evlilik Öncesi Eğitim Projesi' kapsamında uygulanması düşünülen evlilik öncesi eğitim programı ile evlenmeyi düşünen çiftlere eğitimler verilmiştir ve bu eğitimlerin, evliliklerin kalitesinin artmasında yardımcı bir rol üstlenmesi hedeflenmiştir (Karaman, 2013). Ortaya konulan çalışmada bireylerin evlilik öncesi ilişkilere bakış açıları konusunda fikir edinilmiş ve incelenen değişkenler sonucunda aradaki ilişkiler tespit edilmiştir. Ortaya çıkan verilerin, ilerleyen dönemlerde yapılacak olan araştırmalarda da kullanılabilmesi ve her bir adımda genişletilerek daha kullanışlı hale getirilebileceği düşünülmektedir. Bu gibi çalışmalar hem kuşakların farklılıklarını görmemizi sağlamaya hem de kişiler arasındaki tutum farklarını belirlemede önemli bir etkiye sahiptir. Evlilik öncesi ilişkiler sürecinde ortaya çıkabilecek

ilişki problemlerini önleme ve bunlara müdahale edebilme açısından, eğitim fakültesi öğrencilerinin evlilik öncesi ilişki değerlendirmelerini ortaya koyan değişkenlerin araştırılmasının fayda sağlayacağı düşünülmüştür. Bu araştırma sonucunda bireylerin, kendileri üzerinde etkisi olan ebeveyn tutumlarının neler olduğunun farkına varması hedeflenmiştir. Ruh sağlığı alanında çalışmalar yapan araştırmacılara, yapacakları çalışmalarda yarar sağlayabilecekleri verilerin ve bilgilerin sağlanması beklenmektedir.

1.4. Tanımlar

Bu çalışmada kullanılan kavramların tanımları şu şekildedir:

Evlilik: Duygusal, toplumsal, ekonomik ve fiziksel anlamda etkileri bulunan, bireyler açısından çeşitli sorumluluklar ortaya çıkaran ve yasalarla güvence altına alınan birlikteliklerdir.

Tutum: Bireylerin, bir olay veya durumu değerlendirme şekillerinin etkilendiği eğilimi ifade eder.

Evlilik Öncesi İlişkiler: İki bireyin birbirlerini tanımak amacıyla ortaya çıkan ve bireyler açısından sosyal, duygusal, fizyolojik etkilere sahip olan flört, söz, nişan gibi süreçleri kapsayan dönemdir.

1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

1. Araştırma kapsamına, 2020-2021 eğitim-öğretim yılında, Türkiye'nin çeşitli üniversitelerinin eğitim fakültelerinde okumakta olan 440 öğrenci alınmıştır. Bu öğrencilerin 306 (%69.5)'sı kadındır.
2. Araştırmadan elde edilen veriler; Kişisel Bilgi Formu, Evlilik Öncesi İlişkileri Değerlendirme Ölçeği ve Anne Baba Tutum Ölçeği'nde yer alan sorularla sınırlıdır.
3. Araştırma verileri çevrimiçi olarak toplandığından elde edilen veriler, internete erişimi olan öğrenciler ile sınırlıdır.

BÖLÜM II

İLGİLİ LİTERATÜR ve ARAŞTIRMALAR

2.1. İlişkilerin Yaşanması ve Doğası

Sevgi, bireyleri bir kimseye veya bir şeye yönelik bağıllık ve ilgi göstermeye yönelten duygudur. Eşe gösterilen sevgi, bireyin eşine yönelik olarak içinden geçirdiği düşünce ve duygularının bir yansımasıdır. İlişkide eşe karşı hissedilen kızgınlık, suçluluk, kırılmışlık gibi olumsuz duygulara; şefkat, saygı ve merhamet gibi olumlu duygular da eşlik etmektedir. İlişkilerin başlangıç aşamasında sevgi duygusu daha yoğun ve içi dolu olarak yaşanırken ilerleyen süreçte koşturmaya ve hayatın yorgunluğu ile birleşerek bu duygunun gösterilmesinde azalmalar olduğu görülmektedir (Canel, 2011). İlişkiler büyük ölçüde emek istemektedir. Özen ve özveriyle bir yaklaşım gösterilmeli ve bununla birlikte sevgi duygusunu taze tutabilmek adına ilişkilerde farklılıklar üzerine çalışılmalı ve bireylerin bu konuda birbirlerini dinleyerek hislerini paylaşmaları gerekmektedir. Sağlıklı evlilikler, toplumumuzda geçmiş zamana göre ulaşılması daha zor bir hal almıştır. Böyle bir durumun en önemli sebebinin ise hızlı bir değişim sürecinden geçen toplum yapısının, modernleşme baskısı altında denge kuramaması olduğu söylenebilir. Bu nedenledir ki günümüzde sağlıklı bir ilişki yürütmek ve sağlıklı bir evlilik kurmak da önemli bir hale gelmiştir (Yılmazçoban, 2011). Sağlıklı olan sevgi; bencil ve sahiplenici olmayan, estetik, doğal, ruh sağlığını düzeltici, kuşku, kin, anksiyete ve duygusal savunmaların en az düzeyde yaşandığı sevgidir. Sağlıksız sevgi ise bencildir. Sağlıklı olan sevgi bireyin kendini gerçekleştirmesine yardımcı olurken sağlıksız sevgi ise buna engel teşkil etmektedir (Maslow, 1968. Akt: Doğan, 2016). Bu noktada ortaya çıkan davranışa dönük

hareketler ve söylemler bireyler arası ilişkileri şekillendiren en önemli durumlardandır. Bu anlamda bakıldığında, evli olan ya da evli olmayan bireylerin, ilişkilerinin durumu ve gidişatı hakkında iletişim halinde olmaları gerekmektedir. Ortaya konulacak olan duyguların net ve açık olması ile doğrudan karşı tarafa iletilmesi, ilişkinin sağlıklı bir şekilde ilerlemesi adına önem teşkil etmektedir (Dokur ve Profeta, 2006). Duyguların ortaya konulmadığı durumlarda, bireylerin kendi içsel çatışmalarının onlarda yük oluşturması ve ilerleyen dönemlerde ilişkilerde daha büyük problemlerin ortaya çıkması muhtemeldir. Bu sebeptendir ki ilişkilerde özellikle açık sözlü olmak ve karşı tarafı incitmeden duyguların dile getirilmesi önemli bir faktördür. Her durumda olduğu gibi ilişkilerde de dikkat edilmesi gereken bu püf noktalar sayesinde ortaya çıkan anlaşmazlıklar en az hasarla atlatılabilmektedir. Tam tersi bir durumda ise bireyler duygusal veya fiziksel anlamda ağır yaralar alabilmekte ve yaşadıkları travmaların izlerini hayatları boyunca taşıyabilmektedirler. Bununla birlikte, sevginin temele alındığı bir ilişkide bireyler birbirlerinin duygu, düşünce ve davranışlarına yönelik farklılıkları belirleyerek bu farklılıkları kabul etme yolunu tercih etmektedirler. Bu da çiftleri duygusal olarak birbirlerine yaklaştıran önemli bir etkidir (Canel, 2011).

2.2. Evlilik ve Toplumsal Düşünce Kalıpları

Evlilik, bir ailenin oluşmasını ve sonraki kuşağın yetişmesini gerçekleştiren önemli bir temel insan ilişkisidir (Larson ve Holman, 1994). Evlilik ilişkisi, evlilik doyumu, evlilikte mutluluk ve evlilik uyumu gibi kavramlar pek çok araştırmaya temel teşkil etmiştir. Genel olarak evliliğe yüklenen anlamlar iki şekilde değerlendirilmekte olup çeşitli açılardan yorumlanmaktadır. Süreklilik arz eden bir evlilik eşlerden birinin doğal ölümü ile sonuçlanmaktadır. İstikrarsız bir evlilik ise eşlerin birinin veya her ikisinin isteği ile sonlanan evlilik olarak gösterilmektedir. Evlilik kalitesi kavramı ise evlilik süresince eşlerin arasının nasıl olduğu, ne hissettikleri ile doğrudan bağlantılı olarak gösterilmektedir (Erbek, Beştepe, Akar, Eradaamlar ve Alpkan, 2005). Evli olan kişilerde sosyal destek, duygusal ilişkilerin yakınlığı ve ev içi gelirlerin yüksek olması ekonomik riskleri azaltmakta ve desteği arttırmaktadır (Waite ve Gallagher, 2000; Atta-Alla, 2009). Özellikle sanayileşmeye başlayan toplumlarda feodal döneme özgü yapılarda da farklılaşmalar ortaya çıkmıştır. Evlilik ve boşanma olguları da bu süreçten etkilenmiş ve modern toplumlara özgü yeni durumlar ortaya çıkmıştır. Özellikle kadınların çalışma yaşamına girdikleri dönemden bu yana evlenme oranlarında ciddi azalmalar görülmekte ve alternatif

yaşam tarzları ortaya çıkmaktadır (Aydın ve Baran, 2010). Mutsuz evliliklerin ve boşanmaların ciddi anlamda artış gösterdiği günümüz toplumunda, evliliklerin sağlıklı bir şekilde sürdürülmesi de giderek zorlaşmaktadır. Toplumsal yapı gereği evliliğe yönelik arkadaşlık kurma çabaları, içerisinde evrensel ilkeler ile birlikte geleneksel kurallar da barındırmaktadır. Bu noktada evlilik adaylarına etki eden birçok unsur vardır ve bu unsurlar karar verme noktasında kimi zaman kolaylaştırıcı bir etken iken kimi zaman da zorlaştırıcı bir etken olarak ortaya çıkmaktadır (Yılmazçoban, 2011). Toplumun, aile kurumunun sürekliliğini güvence altına alan ve çocukları korumakla yükümlü olduğu yönleri de vardır. Bu noktada toplumun, anne ve babaya çocuklarının bakım görevlerini yerine getirmelerine yardım etmesi gerekmektedir. Kimi durumlarda anne ve babanın olanakları yetmez duruma geldiğinde ise çevre koşulları çocuğun gelişimine uygun hale getirilmelidir (Wechselberg ve Puyn, 1989). Toplum baskısı ve daha birçok etkenin engellemeye çalıştığı yeni yaşam tarzları, adeta toplumla bir savaş vermekte ve zamanla galip olan taraf olma yolunda ilerlemektedir. Toplumsal anlamda insan hayatını birçok yönden etkisi altına alan evlilik; sevinçleri, zorlukları ve faydaları ile bireylerin birçoğu için ulaşılması beklenen bir amaç konumundadır. Bireylerin genel sağlık durumları üzerinde olumlu etkisi olan ve hayatlarından aldıkları doyum üzerinde pozitif etkiye sahip olan evlilik bu anlamda etkili bir sosyal kurum niteliği taşımaktadır (Zhang ve Hayward, 2006). Özellikle evlilik öncesi birlikte yaşama fikrinin günümüzde yaygınlaştığı görülmektedir (Twenge, 2018). Geçmişten getirilen toplumsal kalıpların birçoğu ile uyum sorunu yaşayan kuşaklar, bu problemlere kendi bakış açılarına göre çözümler bulmaya çalışmaktadırlar. Bireylerin kişilikleri doğumlarından başlayarak tüm hayatı süresince toplumsal kurumlardaki tecrübelerle şekillenir (Grusec ve Davidov, 2007). Özellikle aile içerisinde alınan eğitim ve okulda desteklenen eğitimin bileşenleri sayesinde bireyler hem toplumsallaşma sürecinde hem de ortamlara uyum sağlama süreçlerinde daha rahat hareket edebilmektedirler. Özellikle empatik düşünce yapısının benimsetilmesi sayesinde çatışmalar karşı tarafın bakış açısından da değerlendirilmekte ve bu sayede benmerkezci olarak nitelenebilecek düşünceler ortadan kaldırılabilir. Empatik anlayış biçimi her zaman kişilerarası alanlar içerisinde ortaya çıkmaktadır ve bu da karşılıklı geribildirim durumlarını güçlendirerek bireyler arasındaki anlayışı arttırmaktadır (Starcevic ve Piontek, 1997). Uzun ve mutlu bir evliliğin gerçekleşmesinde önemli noktalar bulunmaktadır. Evlilikte ne zaman, neden ve nasıl özür dilenmesi gerektiğinin bilinmesinin önemli olduğu düşünülmektedir. En zor anlarda dahi affetmek için uğraşma yeteneği; empati, öz kontrol

ve son derece karmaşık bir dizi duygusal becerinin varlığını gerektirmektedir. Duygusal zekaya dahil olan yetenek türleri ile evlilikte değişkenlik gösteren durumları başarılı bir şekilde ortaya koymak için görünüşte gerekli olan yetenek türleri arasındaki uyum da büyük bir önem taşımaktadır (Fitness, 2001).

2.2.1. Evlilikte Duygusallığın Önemi ve Etkileri

Bireyleri duygusal anlamda besleyen evlilik, eşler arası paylaşım ve gidişatın belirlenmesi açısından önemlidir. Evliliğin ilk yıllarında yoğun olarak yaşanan duygusal, sonraki yıllarda etkisini kaybedebilmekte ve bu da eşleri olumsuz etkileyebilmektedir. Bu noktada ilişkinin başlangıcının ve sonrasının göz önünde bulundurularak hareket edilmesi gerekmektedir. Başarılı bir evlilik; eşler arasındaki duygusal, sosyal ve fiziksel yakınlığı sağlayan önemli etkenlerdendir. Birbirlerine karşı sağlanan yakın duygusal destek; eşe değer verildiğini, sevildiğini ve saygı gösterildiğini ortaya koymaktadır. Bu noktada evlilik kurumunun olumlu etkileri de birçok araştırmada ortaya konulmuştur (Hawkins ve Booth, 2005; Helms ve Buehler, 2007; Williams ve Umberson, 2004). İlerleyen yıllarda evlilikte ortaya çıkabilecek sorunları en aza indirebilmek adına, farklılıklar büyük önem taşımaktadır. Özellikle bu noktada; eşlerin birbirlerine vakit ayırmaları, iyi arkadaş olabilmeleri, serbest zaman etkinliklerini planlarken istekli olmaları, aralarındaki tutkuyu ve bağlılığı korumak adına gayretli olmaları önemli birer etken olarak karşımıza çıkmaktadır (Canel, 2011). Evli insanların, duygusal destek anlamında daha yüksek yakın duygusal ilişkiler içerisinde oldukları ve duygusal destek derecelerinin yüksek olduğu belirlenmiştir. Aynı zamanda düşük depresyon seviyeleri gösterdikleri ortaya çıkmıştır (Stack ve Eshleman, 1998). Erken yaşlanma ile ilgili teoriler duyguyu farklı şekillerde betimlemişlerdir. Ortaya çıkan bazı çalışma sonuçları, duyguların yaş ile bağlantılı olarak iyileşme gösterdiğini ortaya koymaktadır (Lawton, Kleban, Rajagopal ve Dean, 1992). Yaş ilerledikçe ortaya çıkan duyguların daha da belirgin hale geldiği düşünülmektedir (Carstensen, Gottman ve Levenson, 1995). Bu sonuçlara bağlı olarak yaşlı insanlarda psikolojik bozuklukların daha az ortaya çıkacağı fikri oluşmuştur. Yaşlılıkta sosyal etkileşim üzerinde de birçok çalışma yapılmıştır. Sosyal anlamda belirli bir yaştan sonra geri planda kalan bireyler, farklı tutumlara sahip olabilmektedirler. Bu tutumların en çok etkilediği oluşumlar arasında evlilik gelmektedir. Uzun zamandır bir arada olan eşler, hayatın getirdiği birçok değişim durumuna birlikte ayak uydurmuşlar ve aile yapısı ile evlilikleri üzerinde daha fazla rol almışlardır. Bu noktada sosyal etkileşimin azalması ve

duygusal olarak anlamlı sosyal tecrübeler ile birlikte sosyal yeterliliğin ortadan kaybolmaya başlaması gibi bir durum ortaya çıkmıştır (Lang ve Carstensen, 1994). Yapılan çalışmalarda eşleri ile isteyerek evlenen, aralarındaki romantik ilişkiyi sürekli hale getiren, birbirleri ile iletişimlerinde olumlu davranan bireylerin sevgiyi yitirmek yerine daha da sağlamlaştırdıkları görülmüştür (Canel, 2011).

2.2.2. Evlilik Uyumu ve Eşler Arası İletişim

Bireyin maddi ve manevi anlamda doyum sağlaması, sorumluluklarını yerine getirmesi ve yaşadığı ortama uyum sağlayarak faydalı bir kişi olmasında evlilik ilişkisi büyük bir önem arz etmektedir (Çelik, 2006). Evlilik uyumu, evlilik ilişkisinden sağlanan doyumun varlığı ile ilişkili bir durumdur. Evlilikte mutlu olmanın, evli kişilerin genel anlamdaki doyumları ile mutlulukları arasında yakından ilişkili olduğu görülmüştür (Marini, 1976; Glenn ve Weaver, 1981). Evlilik doyumunu denildiğinde; evlilik çatısı altında eşlerin birbirlerine karşı gösterdikleri sevgi şekli, cinsel doyum, iletişim yöntemi gibi kişisel boyutlarla birlikte, verilen kararlarda eşit olunması, kazançlı çıkılması, çalışma ve sorunları paylaşma gibi çevresel boyutlar neticesinde ortaya çıkan psikolojik tatmin akla gelmektedir (Sokolski ve Hendrick, 1999). Evlilik doyumuna yönelik olarak yapılan araştırmalarda, evlilik doyumunu yordayan birçok değişken ortaya çıkmıştır. Bunlardan bazıları; güçlü manevi değerler, eşe bağlılık, eşe saygı duymak, cinsel yaşamda sadakat, iyi bir eş olmaya istekli olmak, eşi desteklemeye istekli olmak, eşlerin iyi birer arkadaş olması, affetme ve affedilme davranışında gönüllü olmak ile evlilik istikrarıdır (Rosen-Grandon, Myers ve Hattie, 2004). Aynı zamanda yaşanan sıkıntılar ile birlikte uyumsuzlukların varlığının bireyleri psikolojik ve fizyolojik olarak olumsuz etkilediği görülmüştür (Burman ve Margoline, 1992; Shek, 1995). Karşılıklı olarak etkileşimin bulunduğu, aile ve evliliği ilgilendiren durumlarda fikir anlamında işbirliği yapabilen ve ortaya çıkan sorunları olumlu bir şekilde çözebilen çiftlerin evlilikleri uyumlu olarak tanımlanmaktadır (Erdoğan-Taycan ve Çepik-Kuruoğlu, 2013). Bireyler arasındaki iletişim ve ilişkisel anlamdaki yaşantıların doyum sağlama düzeyi arttıkça evlilikteki uyum da pozitif yönlü olarak etkilenmektedir. Yapılan bazı araştırmalarda, mutlu bir evliliğe verilen önemin; iş ve ekonomik anlamdaki güvenceye verilen önemden daha fazla olduğu görülmüştür (Campbell, Converse ve Rogers, 1976; Freedman, 1978). Çiftlerin yaşadıkları ilişkilerin devamı, karşılıklı olarak yaşanan sevgi, saygı ve bağlılığa göre değişkenlik göstermektedir. Mutsuz çiftler ilişkilerinde çoğu zaman tartışmalar yaşamaktadırlar ancak mutlu çiftlerin de tartışmalar

yaşadıkları görülmektedir. Aradaki en önemli fark ise mutlu çiftlerin, bu tartışmalardan sonra aradaki bağları yeniden kurabilmeleri ve sağlamlaştırabilmeleridir (Canel, 2011). İnsanların birbirleri ile olan iletişimleri; bilinçli veya bilinçsiz olarak iletilmek istenen duygu ve düşüncelerin aktarıldığı bir süreç olarak karşımıza çıkmaktadır. İletişimdeki başarı, bireylerin yaşamlarındaki mutlulukta önemli bir rol oynamaktadır. Başarılı bir iletişimde dikkat edilmesi gereken birçok önemli faktör bulunmaktadır. Bunlardan bazıları karşımızdaki bireylere saygı göstermek, varlıklarını kabul etmek, önemli olduklarını ve değerli olduklarını hissettirmek, doğal ve gerçekçi davranışlar sergilemek ile birlikte empati olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu öğelerden belki de en önemlisi empatidir. Dış dünyayı karşımızdaki bireyin penceresinden görmeye çalışmak olarak tanımlanabilen empati, kurulan iletişimi güçlü kılmaktadır (Yavuzer, 1997). İletişimin evliliklerde de çok önemli olduğu unutulmamalıdır. Eşler arası iletişim, insanlar arasındaki ilişkinin özel bir durumu olarak açıklanabilir. Ortaya çıkan evlilik kurumu, etkileşim içinde bulunan çeşitli faktörler aracılığı ile belirginleşmektedir. Bütünleşme noktasında sorunlar yaşanan ve kültürel farklılıklar ile bireysel farklılıkların fazla olduğu evliliklerde uyum sorunları ortaya çıkabilmekte ve kişilerarası ilişkiler bu nedenle zedelenebilmektedir (Gülsün, Ak ve Bozkurt, 2009). Eşlerin, olumsuzluklar neticesinde boşanma durumuna aniden değil, süreç içerisinde geldikleri tahmin edilmektedir (Haskan-Avcı, 2014). Eşler arasında kurulan iletişimde en önemli noktalardan birisi empatidir. Yapılan bir çalışmada eşler arasında empatik iletişim kurulmasının, evlilik içerisinde ortaya çıkan çatışmaların azalması noktasında faydası olduğu ortaya çıkmıştır (Franzoi, Davis ve Young, 1985). Eşler arasında ortaya çıkan anlaşmazlıklara sebep olan konular; ilişki üzerinde daha az tehdit oluşturan ve iletişimsizliğe daha az yol açan bir konu olursa ilişkinin olumlu olduğu, ilişki üzerinde tehdit edici bir etkiye sahip ve çatışma doğuran bir konu olursa ilişkinin olumsuz olduğu söylenebilir (Sillars, Pike, Jones ve Murphy, 1984). Evlilik uyumu üzerine birçok araştırma yapılmıştır. Yapılan bu araştırmalarda, uyumu bozan çeşitli etkenler olduğu ortaya çıkarılmıştır. Bu araştırmalar sonucunda; bağlanma özellikleri, eşlerin ruhsal ve fiziksel durumları, eşler arasındaki cinsel yaşamın niteliği, eşlerin kişilik yapıları gibi birçok neden ortaya çıkarılmıştır (Gülsün, Ak ve Bozkurt, 2009).

2.2.3. Evlilik ve Aile İlişkisi

Aile, büyümekte olan çocuk için çevre ve topluma doğru uzanan bir köprü görevi üstlenmektedir. Bu açıdan aile, önemli bir sosyal deneme alanı olarak görülmektedir. Aile içerisinde ortaya çıkan yaşantı, diğer bireyler ile olan çeşitli ve karşılıklı ilişkilerle

belirlenmektedir. Çocuk ilerleyen yaşlarda akrabalar, komşular, ev halkı ve oyun arkadaşları gibi farklı ortamlarla iletişime geçmektedir. Çocukların topluma uyum sağlaması aşamasındaki temel görev aileye düşmektedir (Wechselberg ve Puyn, 1989). Evlilik, insan yaşamında bir geçiş dönemi niteliği taşımakta ve doğumdan ölüme kadar geçen süreçte önemli bir konumda bulunmaktadır. Hayatın dönüm noktalarından biri olan evlilik, yeni bir ailenin kurulması anlamına gelmektedir (Sezen, 2005). Geçmişten günümüze evlilik ve aile üzerine birçok araştırma ve çalışma yapılmıştır. Aile üyelerinin ve eşler arası birlikteliğin aile kurumu üzerindeki etkisi de bu noktada büyük bir önem taşımaktadır. Ailenin kurulmasında ve birlikteliğin sağlanmasında önemli etkenlerden biri de sevgidir. Evlilik ilişkilerinde eşe yönelik olarak hissedilen sevgi, çeşitli şekillerde sergilenen hareket ve tavırlar ile yansıtılmaktadır. Eşlerin sevgilerini gösterme şekilleri birbirinden farklılık göstermektedir. Sevgisini sözlere dökerek gösteren eşler olduğu gibi sözlere dökmeden yalnızca davranışları ile sevgisini dile getiren eşler de bulunmaktadır (Canel, 2011). Sevginin dile getirilmesi ve yansıtılması aile oluşumu üzerinde büyük bir öneme sahiptir. Aile bireyleri arasındaki iletişim, bağlılık ve birlikte hareket etmenin en önemli sağlayıcılarından biri olan sevgi, hem eşleri bir arada tutan hem de aile kurumunun temelini sağlamlaştıran en önemli faktörlerden biri konumundadır. Aile kurumunun sürekliliğini evlilik kurumu sağlamaktadır. Aile yapısı, evlilik kurumunun sağlanması ile oluşmaktadır (Sezen, 2005). Toplumumuzda çekirdek aile yapısının yanında geniş aile yapısı da bulunmaktadır. Eşler, kendi anne ve babalarını da yanlarına alarak hatta birkaç kardeş ve aileleri de bir arada yaşayabilmektedirler. Bu gibi durumlarda aile içerisinde çeşitli sıkıntılar ortaya çıkabilmektedir. Eşlerin anne ve babaları ile iki tarafın akrabaları, evlilik üzerinde güç ve destek sağlayan birer kaynak olabileceği gibi çeşitli açılardan stres faktörü olarak da karşımıza çıkabilmektedir (Canel, 2011).

2.3. Evlilik Öncesi İlişkilere Yönelik Yapılan Araştırmalar

Wampler ve Sprenkle (1980) tarafından yapılan çalışmada Minnesota Çift İletişimi Programı uygulanmış ve çiftlerin iletişim becerilerinde iyileşme olduğu görülmüştür. Çalışmaya katılan çiftlerden 22'si deney grubuna, 21'i tartışmaya dayalı kontrol grubuna, 9'u ise herhangi bir müdahalede bulunulmayan bir gruba alınmışlardır. Çalışma sonucunda, tartışmaya dayalı kontrol grubunda bulunan 21 çiftte ve herhangi bir müdahalede bulunulmayan 9 çiftte oranla, deney grubunda bulunan 22 çiftin algılanan ilişki kalitelerinde ve anlaşılır iletişimlerinde anlamlı bir farklılık ortaya çıktığı görülmüştür.

Lloyd (1987) tarafından evlilik öncesi ilişki yaşamakta olan elli çift ile yapılan çalışmada, 14 gün boyunca yaşanan çatışmaların sayısı ve özelliklerine ilişkin davranışsal öz bildirim değerlendirmeleri tamamlanmıştır. Araştırma sonuçlarına bakıldığında çatışmaların sayısı ve algılanan çözümünün, kadınların algılanan ilişki ve iletişim kalitesinde en belirgin durum olduğu, erkeklerin ise algılanan kalitelerinde çatışmaların sayısı ve istikrarının en belirgin durum olarak ortaya çıktığı söylenebilir.

Ridley ve Sladeczek (1992) tarafından yapılan çalışmada 27 çift eğitim grubuna, 30 çift ise tartışmaya dayalı gruba alınmıştır. Çalışmaya katılan bireyler arkadaş, sözlü veya nişanlı olan çiftlerden oluşmuştur. Araştırma sonuçlarına göre; ilişki geliştirme eğitim grubunda yer alan çiftlerin kontrol grubunda yer alan çiftlere göre; kabul, sevgi ve kontrol ihtiyaçlarında olumlu farklılıklar gösterdikleri görülmüştür.

Markman ve Hahlweg (1993) tarafından yapılan çalışmada evlilik öncesi iletişim ve sağlanan ilişki doyumunun, sonraki süreçte evlilik ilişkisi noktasında etkili olup olmadığı araştırılmıştır. Evlilik öncesinde yüksek olan evlilik doyumunun, ilerleyen yıllarda azalma gösterdiği görülmüştür. Ortaya çıkan sonuçlara göre, evlilik öncesinde çiftler arasındaki iletişimin incelenmesi neticesinde ilerleyen dönemlerde yaşanabilecek evlilik sorunlarının tahmin edilebileceği varsayılmaktadır. Uygulanan program sonucunda problemin tanımlanması, anlaşmazlıkların azalması, olumlu çözüm bulma, eşini kabul etme, kendini açma gibi davranışlarda ilerleme kaydedildiği görülmüştür.

Beaudry, Freeston, Turgeon, Tardif, Roussy, Loranger, Boisvert ve Ladouceur (1995) tarafından 18-25 yaş aralığındaki 156 genç yetişkin ile yapılan çalışmada gençlerin evlilikte ortaya çıkan problemlere yönelik düşüncelerini ve sorunları çözme amacı taşıyan evlilik öncesi önleme programlarında bulunabilecek konular hakkındaki görüşlerini paylaşmışlardır. Ortaya çıkan sonuca bakıldığında kıskançlık ve iletişim sorunlarının evlilikte ortaya çıkabilecek en önemli sorunlar olarak belirtildiği görülmüştür. En çok ilgi çeken konuların ise evlat sahibi olma, anne-baba becerileri edinme ve duygularını paylaşma olduğu belirlenmiştir.

Fowers, Montel ve Olson (1996) tarafından yapılan çalışmada, dört evlilik öncesi tip (Canlandırılmış, Uyumlu, Geleneksel ve Çatışmış) ile 393 çiftin 3 yıl süren ilişkilerinin sonuçları incelenmiştir. Çatışma yaşayan çiftlerin, ayrılma veya boşanma olasılıklarının diğer tiplere oranla daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Canlı çiftlerin memnuniyet düzeyi en yüksek tip olduğu, bunu uyumlu, geleneksel ve çatışmalı çiftlerin izlediği görülmüştür. Uyumlu çiftlerin evlilik öncesi ilişki doyumu puanları daha yüksek olmasına rağmen geleneksel çiftlerin, uyumlu çiftlere göre boşanma olasılıklarının daha düşük olduğu görülmüştür.

Carroll ve Doherty (2003) tarafından yapılan çalışmada evlilik öncesi önleyiciliği amaçlayan programların etkisi karşılaştırılarak ortaya konmuştur. 13 farklı deneysel çalışmanın etkileri değerlendirilmiştir. Çalışma sonucuna bakıldığında; iletişim, empati, problem çözme ve kendini açma gibi yeteneklerin gelişmesinde yalnızca bir çalışmanın başarısız olduğu görülmüştür. Programların değerlendirmesi yapıldığında evlilik öncesi uygulanan programların, çift ilişkileri üzerinde olumlu etkiler gösterdiği görülmektedir.

Knutson ve Olson (2003) tarafından yapılan çalışmada profesyoneller tarafından, toplumsal ortamlarda evlilik öncesi danışmanlık alan çiftler üzerinde Evlilik Öncesi Birey ve İlişki Değerlendirme Envanteri (PREPARE)'nin etkililiği değerlendirilmiştir. Çalışmada üç grup oluşturulmuştur. Oluşturulan gruplardan; hazırlık programı uygulanan grupta ortalama dört geri bildirim seansı alan 59 çift, hazırlık programı uygulanan ancak geri bildirim verilmeyen, son testten sonra geri bildirim verilen 46 çift, bekleme listesinde bulunan kontrol grubunda ise son testten sonra hazırlık ve geri bildirim verilen 48 çift bulunmaktadır. Yapılan çalışma sonucunda PREPARE programı uygulanan çiftlerin memnuniyetlerinin önemli ölçüde arttığı ancak hiçbir geri bildirim almayan ve bekleme listesi kontrol gruplarında yer alan çiftlerde ise herhangi bir değişiklik olmadığı görülmüştür.

Yılmazçoban (2008) tarafından yapılan çalışmada evlilik öncesi süreçte psiko-sosyal özellikler incelenmiştir. Evli çiftlerin uzun süreli duygusal beraberlik istekleri evlilik adaylarında çoğunlukla görülebilen bir durum olarak ortaya çıkmıştır. Çalışmada ortaya

ıkan bir başka sonuca göre kadınlar, uzun süreli flört ilişkisinin evliliğın başarısı için gerekli olduğunu düşünmektedirler.

Yılmaz (2009) tarafından yapılan çalışmada deney ve kontrol grubu 20 kişiden oluşmaktadır. Bu çalışmanın amacı; evlilik öncesi ilişkileri geliştirme programının çiftlerin ilişki doyum düzeylerine etkisini ortaya koymaktır. Ortaya çıkan bulgulara göre, evlilik öncesi ilişkileri geliştirme programlarının çiftlerin ilişki doyum düzeyleri üzerinde anlamlı farklılıklar geliştirdiği ortaya çıkmıştır.

Duran (2010) tarafından yapılan çalışmaya en az altı aydır birlikte olan ve evlenmeyi planlayan çiftler katılmıştır. Çalışmanın amacı, evlilik öncesi ilişkileri geliştirme programının romantik ilişkiler yaşayan niversite ğrencilerinin iletişim becerileri, çatışma iletişim tarzları ve ilişki istikrarları üzerine etkisinin incelenmesidir. Deney ve kontrol grupları dörder çiftten oluşmuştur. Ortaya çıkan bulgulara göre; evlilik öncesi ilişkileri geliştirme programının romantik ilişkiler yaşayan çiftlerin iletişim becerileri ve ilişki istikrarlarını geliştirmede etkisinin olduğu ancak çatışmaya ilişkin olumlu iletişim tarzlarını geliştirme noktasında etkisinin olmadığı görülmüştür.

Manap ve arkadaşları tarafından (2013) yapılan çalışmaya Malezya’da 10 farklı üniversitede öğrenim gören 23-34 yaşları arasında ve tamamı bekar olan öğrenciler katılmıştır. Bu çalışmanın amacı gençlerin evlilik amaçlarını araştırmaktır. Bu alışma sonucunda gençlerde evlilik amacını ortaya koyan üç ana tema ortaya çıkmıştır. Bunlar; din, biyolojik güdüler ve psikolojik ihtiyaçların giderilmesidir. Çalışmaya katılan bireylere göre dini sebep evliliğın temel amacı olarak görülmüştür. Bu sayede dinin kurallarına uygun yasal bir ilişkinin kurulmuş olacağı düşünülmektedir. İnsan neslinin devamını sağlamak amacıyla bir çocuğa sahip olmak ise evlilikte biyolojik gereksinimi ortaya koymaktadır. Bunların yanında eşler arasında ortaya çıkan sevgi, arkadaşlık ve mutluluk gibi durumlar ise evliliğın psikolojik boyutları olarak bir amaç haline gelmektedir.

Saraç (2013) tarafından gerçekleştirilen alışma, Hatay Mustafa Kemal niversitesi’nde öğrenim gören 299 niversite ğrencisi ile yapılmıştır. Çalışmanın amacı; niversite

öğrencilerinin romantik ilişkiler ile ilgili akılcı olmayan inançları ve evlilik öncesi ilişki algıları ile ilişki doyumları arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Ortaya çıkan bulgulara göre flört dönemindeki bireylerin ilişki doyumlarının sözlü ve nişanlı bireylere oranla daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Aynı zamanda evlilik öncesi ilişkileri değerlendirme ölçeğinin dini değerler, iletişim, arkadaşlık ilişkileri ve aile ilişkileri alt boyutlarından alınan puanlar yükseldikçe ilişki doyumunun da yükseldiği ortaya çıkmıştır.

Karaman (2013) tarafından yapılan çalışmaya 2012-2013 eğitim-öğretim yılında, İstanbul'daki devlet üniversiteleri ve özel üniversitelerde okuyan birinci ve dördüncü sınıftan 334 kadın, 117 erkek olmak üzere toplam 451 öğrenci katılmıştır. Çalışmada; aile iletişim kalıpları ile cinsiyet, bireyin karşı cinsten kardeşi olup olmaması, sınıf düzeyi, ailenin gelir düzeyi, ilişki süresi, anne-babanın hayatta olup olmadığı değişkenlerinin üniversite öğrencilerinin evlilik öncesi ilişkileri değerlendirmelerini anlamlı olarak yordayıp yordamadığı araştırılmıştır. Ortaya çıkan bulgulara göre birliktelik, ilişki süresi, cinsiyet, fikir birliği ve annenin hayatta olup olmaması değişkenlerinin üniversite öğrencilerinin ilişki değerlendirmelerinin boyutlarını yordadığı görülmüştür.

Haskan-Avcı (2014) tarafından üniversite öğrencileri ile yapılan çalışmaya, Ankara'da farklı üniversitelerde okuyan 210'u kadın, 156'sı erkek olmak üzere toplam 366 öğrenci katılmıştır. Çalışmanın amacı üniversite öğrencilerinin evlilik öncesi ilişkilerde yaşadıkları problemlerin, evliliklerinde yaşayabileceklerini düşündükleri problemlerin ve eğitim almak istedikleri konuların ortaya konulmasıdır. Elde edilen bulgulara bakıldığında; öğrencilerin verdikleri yanıtlara göre evlilik öncesi ilişkilerde en çok problem yaşadıkları alanların iletişim ve çatışma çözme olduğu, en çok problem yaşayacaklarını düşündükleri alanların romantizm-cinsellik ve farklılıkları kabul olduğu, en fazla eğitim alınmak istenen konuların ise iletişim ve çatışma çözme olduğu görülmüştür.

Çelik (2018) tarafından yapılan çalışmaya 2015-2016 eğitim-öğretim yılında Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi'nde öğrenim gören 18 kişi deney grubunda, 18 kişi kontrol grubunda olmak üzere toplam 36 kişi katılmıştır. Yapılan çalışmanın amacı, yatırım modeline dayalı olarak geliştirilen ilişki sürdürme becerileri psiko-eğitim programının,

romantik ilişkisi olan üniversite öğrencilerinin ilişki istikrarına etkisinin incelenmesidir. Elde edilen bulgulara bakıldığında üniversite öğrencilerine uygulanan, evlilik öncesi ilişki sürdürme becerileri psiko-eğitim programının; ilişki istikrarı, çift iyi oluşunun iyileşmesi ve ilişkide sorumluluk algısı kazanılması üzerinde etkisinin olduğu ortaya çıkmıştır.

2.4. Anne Baba Tutumları ve Bireyler Üzerindeki Etkileri

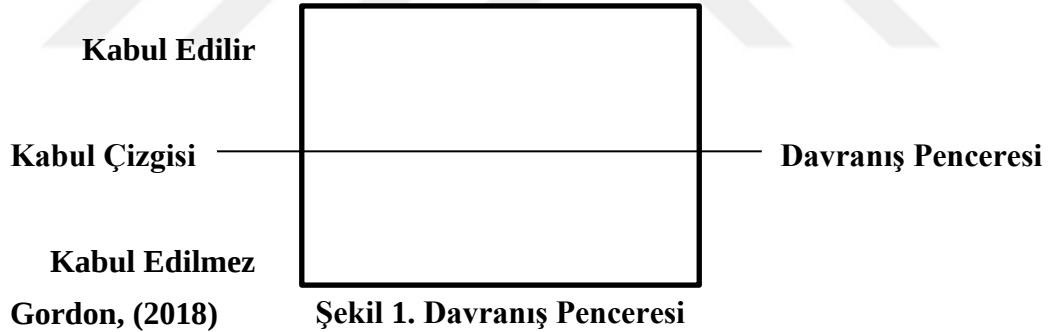
Ebeveynlerin çocukları ile olan ilişkileri, içinde yaşanan toplum tarafından etkilenmektedir (Yavuzer, 1997). Anne-babalık yöntemleri, çocukların içerisinde yer aldığı duygusal iklim olarak tanımlanabilir (Darling ve Steinberg, 1993). Psikoloji, bağımsız olarak bir bilim dalı olduğundan bu yana en çok araştırılan konulardan birisi de anne ve babaların, çocuklarını kendi varlıklarını geleceğe taşıma anlamında bir “ölümsüzlük sembolü” olarak görmeleridir (Cox, Arndt, Pyszczynski, Greenberg, Abdollahi ve Solomon, 2008). Bu nedenle kendilerine ait olan değer ve inançlarını çocuklarına aktarmayı güvence altına alabilecek bir çocuk yetiştirme tarzı benimsemektedirler. Çocukların hem fiziksel olarak hem de psikolojik olarak sağlıklı bir gelişim göstermeleri, aile içindeki psikolojik atmosfer ile bağlantılı olarak karşımıza çıkmaktadır (Sümer, Gündoğdu-Aktürk ve Helvacı, 2010). Bu noktada “ebeveynlik bağlamı”, başka bir deyişle anne-babaların çocuk yetiştirme noktasındaki temel tutum, davranış ve değerlerini de kapsamaktadır (Darling ve Steinberg, 1993). Bu yüzyılın başlarında ortaya konulan çalışmalarda, ebeveynlerin genel rolleri açısından özellikle çocukların davranışlarını belirlemeye yönelik tutumlarda bulundukları fikri ortaya çıkmıştır. Bu kaynaklar daha çok ruh sağlığı çalışanlarını içeren kaynaklar olarak kendini göstermektedir. Klinik ortamlarda belirlenen ve ebeveynleri okuyanlar açısından psikologlar ve sosyal psikolojinin yeni tutum yapısını kullananlara göre ebeveyn eğitimi önem arz etmektedir (Holden ve Edwards, 1989). Ebeveyn tutumlarında özellikle sevginin büyük bir önemi vardır. Sevmek; çocuk ile bütünleşmek, onunla bazı etkinliklerde birlikte olmak ve birey olarak onun gerçeklerini anlamaya çalışmak olarak tanımlanabilir. Çocuklar, sevdiklerini hissetmek isterler. Bu anlamda anne ve babanın çocuk için göstereceği sevgi büyük bir önem taşımaktadır. Çocuklar, anne ve babasının sevgisini yitirmemek için büyük çaba sarf etmekte ve bu çaba neticesinde kendi kendini yönetmeyi öğrenmektedirler. Özellikle çocuklara yönelik olarak gösterilen sevginin şartsız olması büyük önem taşımaktadır. Ebeveynler çocuklarını zeki, çalışkan, iyi huylu olması sebebi ile değil, çocukları olduğu için sevmelidirler (Yavuzer, 1992). Çocuğun fizyolojik ve psikolojik anlamda sağlıklı bir birey olarak yetişmesinde ve davranışlarının şekillenmesinde aile ortamı büyük bir öneme sahiptir. Ebeveynin duygusal olması

durumunda ihtiyaçlar bir noktada aksadıysa ilerleyen yaşamları bu durumdan etkilenecek ve kendi ebeveynliğine yansıyacaktır. Aşırı bakım ve koruma yoluyla ocuk bakımının uzatılması, kontrol ve mevcut kaygının daha önce deneyimlenen çeşitli nedenlerden kaynaklı olabileceği düşünülmektedir. Aşırı koruyuculuğun aksine bazı durumlarda ise reddetme yaşanabilmektedir. Bu noktada aşırı koruma ve reddetme üzerine birçok araştırma yapılmıştır (Hough, 1932; Newell, 1934 ve Witmer, 1932. Akt: Holden ve Edwards, 1989). Böyle bir noktada, çocuğun aşırı korunması veya reddedilmesi ile sonuçlanabilecek durumlar ortaya çıkabilmektedir. Batı lkelerinde yapılan çalışmalarda, farklı anne-baba tutumlarının çocuğun psikolojik gelişimi üzerinde ortaya çıkardığı etkinin genel anlamda beklenen yönde seyrettiği görülmüştür. Buna karşın bazı araştırmacıların yaptığı çalışmalara göre ise anne-baba tutumlarının etkilerinin kültürlere göre değişiklikler gösterebileceği ortaya çıkmıştır (Sümer, Gündoğdu-Aktürk ve Helvacı, 2010). Çocuklar sevgi açısından doyurucu ve huzurlu olan aile ortamlarında kazandıkları davranış örüntülerini ilerleyen yaşamlarında kullanmaktadırlar. Bu sebeple anne ve babaların çocuklarına gösterdikleri tutumlar, çocukların yetiştikleri ortamlar ve çevresinde bulunan diğer bireylerden gördüğü davranışlar çocukların davranışlarını şekillendirmede önemli bir role sahiptir (redi, 2005). Anne-baba tutumları; bireylerin almış oldukları eğitim, sosyo-ekonomik yapıları, kültürel birikimleri ve eşler arasındaki ikili ilişkilerin boyutlarına göre çeşitli farklılıklar göstermektedir (Yılmaz, 2018). Yaşanılan evre ve sosyal ilişkilerin belirleyici rol oynadığı çeşitli durumlarda ortaya koyulan bu tutumlar bireylerin yaşamlarının ilk dönemlerinden başlayarak hayatlarını yönlendirmede büyük bir öneme sahiptir. Anne-baba olma süreci bu kararın alınmasından itibaren çeşitli sorumlulukların baş gösterdiği ve hayat boyu sürekli olacak şekilde yerine getirilmesi gereken sorumlulukları barındırmaktadır. Bu süreçte anne ve babaların rolleri çeşitlilik göstermekle birlikte çocuğun yaşadığı toplumdaki kültürel değer yargıları ve kuralların edinilmesini de kolaylaştırıcı bir etkiye sahiptir (akır, 2018). Çocuğun yetiştiği aile ortamı ile anne ve babaların çocuklardan beklentileri çocuğun kişiliğinin gelişiminde etkin bir rol oynamaktadır. Türk toplumunda ocuk yetiştirme, büyük oranda kadınların görevi olarak görülmektedir. Bu da genel anlamda anne tutumlarının çocuğun gelişimi üzerinde büyük bir öneme sahip olduğunu göstermektedir (Gökçedağ, 2001). Türk aile yapısı incelendiğinde; genel olarak otoriter, kısıtlayıcı, aşırı koruyucu ve kontrol edici bir yapının ortaya çıktığı görülmektedir. Çocukların pasif, uysal, saygılı kişilik yapıları ile şekillendiği; kurallara uygun olan davranışların ödüllendirildiği ancak aktif ve atılgan

davranışların ise cezalandırıldığı göze çarpmaktadır. Toplumumuzda genel olarak pasif olan ve söz dinleyen çocukların anne ve babaları ile daha olumlu ilişkiler geliştirdikleri, aktif ve girişken olan çocukların ise aileleri ile çatışma yaşadıkları görülmüştür. Ülkemizde ebeveynlerin çocukları ile anlaşmazlıklarını dile getirirlerken genel olarak sözlerinin dinlenilmemesinden, kendi değer yargılarına uyulmamasından ve kurallara uyma noktasında eksik kalındığından yakındıkları görülmüştür. Aileler, çocuklarının bağımsızlıklarını destekleyecek etkileşim ortamlarını hazırladıkları takdirde kademeli olarak sorumluluk verilmesi ile birlikte çocukların sorunları ile daha rahat bir şekilde başa çıkmalarına yardımcı olabileceklerdir (Yavuzer, 1997).

2.5. Anne, Baba ve Çocuk Arasındaki İletişim

Aile içerisinde ortaya çıkan sorunların önemli bir kısmı, olaylara ve davranışlara yöneltilen bakış açısı ve yargılar nedeni ile oluşmaktadır. Çocukların ortaya koydukları davranışlar yorumlanırken yargı etiketleri kullanılarak tepkiler ortaya koyulmaktadır. Buradaki önemli noktalardan birisi davranışlar ile yargıları birbirinden ayırabilmektir. Bu konudaki ayrımı daha iyi yapabilmek adına bir davranış penceresi oluşturulmuştur.

Pencereye bakıldığında yukarıda kalan davranışlar kabul edilir davranışlar olarak adlandırılırken aşağı bölümde kalanlar ise kabul edilmez davranışlar olarak adlandırılır. Pencereyi ikiye bölen çizgi ise Kabul Çizgisi olarak düşünülmektedir. Ortaya çıkan davranışların kabul edilip edilmeyeceği, bireylerin davranışa tanık olduğu anda yaşadıkları duygular ile bağlantılıdır. Çocukların davranışlarına verilen tepkilerin o anki duygular ile bağlantılı olduğu düşünüldüğünde kabul çizgisinin sabit olmadığını, değişken olduğunu söylemek mümkündür. Çocuğun ortaya koyduğu bir davranış anne ve baba tarafından belirli bir zamanda olumsuz görülebilirken ilerleyen süreçte başka bir zaman ise görmezden gelinebilmektedir. Bu da ebeveynin o anki duygularına bağlı olarak değişebilmektedir (Navaro, 1992).

Çocuklar, doğdukları andan itibaren sosyal ve fiziksel çevreye uyum noktasındaki en büyük desteği ebeveynlerinden almaktadırlar. Çocuklar kendi kendini yönetebilen bir birey olmayı ve kendini ifade edebilmeyi anne ve babalarından öğrenmektedirler. Anne ve babalar her konuda olduğu gibi bu konuda da çocuklarına rol model olmaktadır. Ebeveynleri ile özdeşim kuran çocuklar, onları kendilerine örnek almakta ve taklit yolu ile öğrenme gerçekleştirmektedirler (Yavuzer, 1992).

2.6. Anne Baba Tutumlarına İlişkin Modeller

Anne-babalar arasında davranış ve tutum anlamında birtakım farklılıklar mevcuttur. Kimi anne-babalar diğerlerine göre daha katı tutumlar sergileyebilmektedirler. Bazı çocuklar daha çok şefkat görürken bazıları ise bundan mahrum kalabilmektedir. Ailelerde ortaya çıkan konuşmalar da birbirinden farklılık göstermektedir. Bazı ailelerde alınacak olan kararlarda tüm aile üyelerinin görüşü alınırken bazı ailelerde ise yalnızca anne ve babanın kurallarının uygulandığı görülmektedir (Steinberg, 2007). Ebeveyn ile çocuk arasında gerçekleşen duygusal ilişkiler, anne-babaların uygulamaları, davranışları ve düşünce sistemleri üzerine odaklanan tutumları ile ilgili çalışmalarda farklı kuramsal yaklaşımlardan faydalanılmıştır. Aynı zamanda farklı ögelere dikkat edilmiştir (Üredi, 2005). Bu bölümde anne-baba tutumları ile ilgili farklı modeller ele alınmıştır.

2.6.1. Psikodinamik Model

Freud, bireylerin davranışlarını biyolojik temellere dayandırarak açıklama yoluna gitmiştir. Freud'a göre yeni doğan bebekler, libidosundaki enerjinin tamamını fizyolojik gereksinimlerini karşılayabilmek ve rahat bir süreç geçirebilmek adına kullanmaktadır. Kendi bakımını ve ihtiyaçlarını sağlamakta olan diğer insanların, yani annesinin var olduğunun farkına varmaya başladığında bu libidoyu annesine yöneltmeye başlamaktadır. Bu sayede hayatının ilk aylarındaki libido nesneye yönelik bir libidoya dönüşerek, kişinin kendi varlığı dışında bulunan bireylere ve nesnelere yönelmeye başlar duruma gelmektedir. Özsever libido ve nesneye yönelik libido arasında uyumlu bir denge olması, bireylerin sağlıklı bir şekilde gelişimleri ve özellikle kendisine olan saygısının sürdürülmesi açısından önem taşımaktadır (Geçtan, 1988). Freud'un psikoseksüel gelişim kuramında ortaya çıkan dönemlere bakıldığında, içinde bulundukları çevreyle bebek arasındaki ilişkinin, kişinin sağlıklı gelişimi açısından önemli olduğu düşünülmektedir. Burada psikoseksüel gelişim dönemleri içinde yer alan oral dönem örnek olarak gösterilebilir. Oral dönem (0-18 ay) bireyin gelişiminin ilk basamağıdır. Anne bu dönemde çocuk açısından

çok önemli bir role sahiptir. Bebek ile anne arasında derin bir ilişki vardır. Bu ilişki sayesinde bebek kendi ihtiyaçlarını belli bir dengede tutabilir. İhtiyaçlarının düzenli karşılanması bebeğin dış dünyaya olan güvenini geliştirmektedir. Bu dönem içerisinde bebek ile içten, sevecen ve güvenilir bir ilişki kurulması, bebeğin yaşamı boyunca diğer insanlarla da benzer nitelikte ilişkiler kurabilmesi adına büyük bir önem arz etmektedir (Geçtan, 1988). Ailelerin her birinin kendi iç yaşantılarına bakılarak, anne-baba-çocuk üçgeni arasındaki duygusal ilişkilerin farklılık gösterdiği söylenebilir. Bu noktada ailelerin her birinin kendi içinde ortaya koyduğu ve sergilediği ebeveyn tutumları ve davranışları arasındaki farklılıklar bu değişime sebep olan en önemli etkenlerdendir (Darling ve Steinberg, 1993). Bu modeli temel alarak çalışanlar anne-baba-çocuk üçgeni arasındaki ilişkilerden yola çıkarak üç önemli konu üzerinde durmuşlardır. Bunlar; çocuğun psikoseksüel gelişimi, psikososyal gelişimi ve anne-baba ile kurulan ilişkinin kişilik gelişimine etkisi olarak değerlendirilebilir. Burada temel gelişim alanlarından olan oral ihtiyaçların yeterli oranda karşılanmaması ya da çok fazla miktarda doyurulması önemli bir etkiye sahiptir. Bu gibi durumlarda bireylerde normal dışı kişilik özellikleri gelişme gösterebilir. Oral dönem içerisinde yaşanan bir sorun, bireylerde aşırı bağımlılık ortaya çıkarabilir, insanların kendileri ile sürekli ilgilenmesi ve onlardan beklentilerin yüksek olmasına neden olabilir. Bu insanların kendilerine saygı göstermeleri, diğer insanların onlar hakkındaki düşüncelerine bağlıdır. Özellikle kıskançlık durumu da bu kişilerde yaygın olarak görülebilmektedir (Geçtan, 1988).

2.6.2. Baumrind'in Sınıflandırması

Baumrind, aile kontrolü kavramını genişleterek ayrıntılandırmıştır. İlk aşamada katı bir düzen kurma, fiziksel olarak şiddete başvurma, cezalandırma ve açıklamalar yapma gibi öğeleri içeren kontrol kavramı, Baumrind'in tanımlamasında yerini ebeveynlerin, çocuklarını aile ve toplum ile bütün haline getirme çabasına bırakmıştır (Darling ve Steinberg, 1993). Çok çeşitli anne-baba tutumunun varlığı çocukların gelişimini farklı açılardan etkilemektedir. Bu noktada; Psikolog Diana Baumrind (1991, 1993), yaptığı bir çalışma sonucunda dört farklı anne-baba tarzı tespit etmiştir (Plotnik, 2009). Bu tarzların; ebeveyn kontrolü, ebeveyn-çocuk ilişkisinde açıklık, olgunluk beklentisi ve bakım-destek boyutları olduğunu belirtmiştir. Ebeveyn kontrolü boyutunda, anne-babalar çocuklarına yönelik olarak kurallar koymakta ve bu kurallara çocukların uyum oranlarını belirtmektedir. Ebeveyn-çocuk iletişiminde açıklık boyutunda, aile içerisinde alınacak kararlarda çocukların fikirlerinin alınıp alınmadığı ve bu fikirlere ne ölçüde saygı

gösterildiği önemlidir. Olgunluk beklentisi boyutunda, anne ve babaların çocuklarını sosyal, duygusal ve zihinsel anlamda başarıya teşvik etmek amacı ile ne ölçüde davranış sergiledikleri görülmektedir. Bakım-destek boyutunda ise ebeveynlerin çocuklarına bakım sağlarken ne derece yakınlık kurdukları görülmektedir. Baumrind, bu dört boyutu değerlendirerek yaklaşımında otoriter, demokratik ve izin verici olmak üzere üç temel anne-baba tutumundan bahsetmiştir (Kılıç, 2007).

Tablo 1. Baumrind'in Anne Baba Tutumuna İlişkin Sınıflaması

	Kontrol		Açık İletişim		Olgunluk Beklentisi		Bakım	
	Y	D	Y	D	Y	D	Y	D
Otoriter	*			*	*			*
Demokratik	*		*		*		*	
İzin Verici		*	*			*	*	

(Akt: Yılmaz, 2000) **Y**= Yüksek **D**= Düşük

Otoriter anne-babalar, aile içerisinde koydukları kurallara çocuklarının koşulsuz bir şekilde uymasını beklemektedirler. Bu ailelerde çocuklar ortaya konulan kurallara uyum göstermediklerinde cezalandırma sistemi uygulanmakta ve anne-babalar çocukları ile çok fazla iletişim kurmadan, kendi söylediklerinin sorgulanmadan kabul edilmesini beklemektedirler (Yılmaz, 2000).

Demokratik anne-babalar, çocuklarından beklentilerini olgun davranışlar üzerine yapmakta ve gerektiğinde koyulan kurallara uyulmasını istemektedirler. Genel anlamda ilgili ve sıcakkanlı yaklaşım sergilemektedirler. Çocukları iletişimde onları dinlemekte ve ailede alınacak kararlarda görüşlerini almaktadırlar. Bu ailelerde, çocuklar yetiştirilirken genel olarak akılcılık ön plandadır ve demokratik bir yaklaşım sergilenmektedir (Yılmaz, 2000).

İzin verici anne-babalar, aile içerisinde çocuklarına verdikleri özgürlüklerin sınırını çok fazla kaldırmaktadırlar. Çocuklarını kontrol etme noktasında ihmale varan bir hoşgörü ile hareket etmektedirler. Çocuklarına karşı sevgi gösterme ve sıcakkanlı davranma noktasında ilgilidirler. Aile içerisinde karar alınacağı zamanlarda çocuklarının kendi kararlarını almalarına müsaade etmektedirler. Bu ailelerin çocukları oynamak, televizyon

izlemek, yemek yemek ve uyumak gibi konularda özgürce hareket edebilmektedirler (Yılmaz, 2000).

Baumrind, çocuk gelişimi üzerinde önemli etkileri olduğu düşünülen ebeveyn davranışlarında dört boyut üzerinde durmuştur. Bu boyutlar şu şekildedir (Maccoby, 1980. Akt: Üredi, 2005):

→ Aile Kontrolü: Çocuk üzerinde etki kurma noktasında istekli olan, çocuktan gelen baskılara yönelik direnebilen ve koyulan kuralları uygulama konusunda tutarlı olan aileler çocukları üzerinde yüksek düzeyde kontrol mekanizmasına sahiptirler.

→ Olgunluk Beklentisi: Sosyal, entelektüel ve duygusal alanda kendi seviyelerinin üstünde davranmaya zorlanan çocukların ebeveynleri, yüksek düzeyde olgunluk beklentisi ile karşı karşıyadır. Bu ebeveynler çocuklarının özerkliği konusunda oldukça ısrarcıdır.

→ Açık İletişim: Bu boyuttaki aileler, alacakları kararlarda çocukların fikirlerine değer verirler. Ayrıca çocuklardan bekledikleri davranışların nedenlerini de açık sözlü bir şekilde belirtirler.

→ Bakım: Bu boyut ise çocuklarına karşı duydukları sevgi ve şefkati açıkça gösterebilen, çocuklarının başarıları ile duydukları gururu ve sevinci dışı vurabilen ailelerle ilgilidir.

2.6.3. Maccoby ve Martin'in Sınıflandırması

Baumrind'in yapısalcı sınıflamasını yeniden düzenleyerek anne-baba tutumlarında duyarlılık ve talepkarlık olmak üzere iki boyut üzerinde durmuştur. Bu iki boyutun kesiştiği noktada dört çeşit ebeveyn tutumu tanımlamışlardır (Yılmaz, 2000). Talepkarlık, çocuğun ailenin tüm bireyleri ile bütünlük sağlaması için ailenin çocuktan olgun, sorumlu ve disiplinli davranmasını beklemeleri ve aile kurallarına uymadıkları takdirde uyarılmaları gerektiğini anlatırken duyarlılık ise çocuğun özel ihtiyaçları ve isteklerine karşı duyarlı ve destekleyici olunması gerektiğini anlatmaktadır. Duyarlılıkta odak noktası genel anlamda aile-çocuk etkileşiminde karşılıklılık ilkesi iken talepkarlığın en önemli noktasını ise beklentiler ve önceden tanımlanmış sorumluluklar oluşturmaktadır (Üredi, 2005). Anne ve babalar, bu özelliklerin her ikisi açısından farklılıklar göstermektedirler. Bazıları kabul edici ve sıcakkanlı davranırken bazıları ise reddedici ve umursama noktasında özensiz olabilirler. Bazıları çocuklarından fazlaca talepte bulunurken diğerleri ise çocuklarına özgürlük tanıyarak isteklerini daha az seviyede tutarlar (Steinberg, 2007). Maccoby ve Martin, Baumrind'in araştırmalarında ortaya çıkardıkları sınıflamalarından biri olan "izin

verici'' anne-baba tutumunu ikiye ayırmışlardır. Bunlar; izin verici-müsamahakâr (hoşgörölü) ve izin verici-ihmalkâr anne-baba tutumlarıdır.

Tablo 2. Maccoby ve Martin'in İki Boyutlu Bakış Açısı Modeli

İki Boyutlu Bakış Modeli		Duyarlılık/Kabul	
		Yüksek	Düşük
Talepkarlık/Kontrol	Yüksek	Demokratik	Otoriter
	Düşük	İzin verici/Müsamahakar	İzin verici/İhmalkar

(Maccoby ve Martin, 1983; akt: Yılmaz, 2000)

Tablo 2'de görüldüğü üzere özellikle demokratik anne ve babaların hem kabul ve ilgi anlamında hem de kontrol ve talep anlamında yüksek oldukları ortaya çıkmıştır. Otoriter anne-baba tutumuna sahip bireylerde kabul ve ilgi boyutunun düşük olduğu, kontrol ve talep boyutunun ise yüksek olduğu göze çarpmaktadır. Demokratik ve otoriter tutuma sahip anne ve babaların çocuklarındaki gelişim farklılıkları, ebeveynlerin gösterdikleri ilgi anlamındaki farklılıklardan kaynaklı olarak ortaya çıkmaktadır. Maccoby ve Martin'in sınıflamasına bakıldığında, bu iki anne-baba tutumunun da kontrol ve talep boyutlarının yüksek olduğu görülmektedir. Bunun yanında, izin verici-müsamahakar anne ve babalar kabul ve ilgi anlamında yüksek iken kontrol ve talep anlamında ise düşüktürler. İzin verici-ihmalkar anne ve babalar, hem kabul ve ilgi açısından hem de kontrol ve talep açısından düşüktürler. Tabloya bakıldığında, izin verici tutumun her ikisinde de kontrol boyutunun düşük olduğu görülmektedir. Bu noktada ebeveynler arasındaki farklılığın ise ilgiden kaynaklı olduğu düşünülmektedir (Yılmaz, 2000). Yapılan bazı araştırmalarda anne ve babaların gösterdikleri ilgi ile çocukların kişilik gelişimleri arasında bir ilişki bulunmuştur. Çocukları ile ilgilenmeyen ve genel olarak çocuğuna uzak olan ebeveynlerin çocuklarında saldırganlık davranışı gösterme eğiliminin yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Aynı zamanda sigara ve alkol kullanımına erken yaşlarda başlayan, akademik başarısı düşük ve duygusal kontrol anlamında zayıf olmakla birlikte uzun süreli amaçlar edinmeyen bireyler oldukları ortaya çıkmıştır (Kurdek ve Fine, 1995; Steinberg, Lamborn, Dornbusch ve Darling, 1992). Anne ve babaların çocuklarına karşı ortaya çıkan bu tutumları erken yaşlarda ortaya çıkarsa, çocukta sosyal ve bilişsel anlamda geri kalmalar görülebilir. Yapılan çalışmalarda, ilgisiz ve depresyon geçiren annelerin bebeklerinde duygusal olarak bağlanmada zorluk,

sinirli davranışlar, zihinsel gerileme ve bağımlı davranışlar olduğu ortaya çıkmıştır (Maccoby ve Martin, 1983. Akt: Yılmaz, 2000).

2.6.4. Davranışçı Model

Davranışçılığın başlangıcının John B. Watson'a ve onun 1913'te yayınladığı "Davranışçı Görüş Açısından Psikoloji" adlı makalesine kadar uzandığı belirtilmektedir. Pavlov'un çalışmalarından etkilenmiş olan Watson, psikolojiden "zihinciliği" silerek insan davranışının anlaşılmasında farklı yollar izlemiş ve bilincin çalışılmasını ortadan kaldırma noktasında çalışmalar yapmıştır (Glass ve Arnkoff, 1992). Davranışçı yaklaşımın önemli isimlerinden biri de B. F. Skinner'dir. Davranışın sonucuna odaklı bir yaklaşım benimseyen Skinner, çalışmalarını özellikle insanlara yönelik yapmamış olmasına rağmen uyguladığı yöntemlerin kullanılabilir olduğunu fark etmiştir (Spiegler ve Guevremont, 2003). Davranışçılar, çevreden alınan pekiştireçlerin çocukların gelişimleri üzerinde nasıl etkisi olduğunu incelemişler ve davranışın tutumdan daha önemli olduğu görüşünü ortaya atmışlardır. Çocukların içinde bulundukları öğrenme çevrelerinin, çocukların bireysel farklılıkları ile ilişkisinin olduğu düşünüldüğünde davranışçılar ebeveyn tutumlarının bu çevreyi tanımlayan davranış örüntüleri olarak ortaya koyulduğundan bahsetmişlerdir (Yılmaz, 2007). Bazı tutumlar, basit denilebilecek koşullanmalar sayesinde oluşmaktadır. Olumsuz bir durum içerisinde bulunulduğunda, bu durumun ortaya çıkardığı hoş olmayan duygular o duruma yönelik uyarıcılara ilişkin koşullu birer davranış konumuna gelebilir. Olumlu denilebilecek tutumlar ortaya çıkaran koşullanmalar da vardır. Hoş bir çevre ve insanların bulunduğu yerlerde hayatını sürdüren ve zaman geçiren insanların, o çevreye ve orada bulunan insanlara yönelik tutumlarının da olumlu olması beklenmektedir (Morgan, 1989). İnsanlar, çevre ile etkileşime girmeleri sonucunda bilgi, beceri, tutum ve değer kazanmaktadırlar. Öğrenme yaşantısının temelinde bu yaşantılar bulunmaktadır. Öğrenme, bireylerin olgunlaşma düzeylerine bağlı olarak çevreleri ile olan etkileşimleri sonucunda, yeni davranışlar kazanmaları ya da eski davranışlarını değiştirmeleri süreci olarak tanımlanabilir. Kişiye sürekli olarak ulaşan veriler birey tarafından değerlendirilir ve bunun neticesinde duyuşsal, düşünsel veya davranışsal olarak tepkilerde bulunulur (Erözkan, 2007).

2.6.5. Aile Sistemleri Modeli

Virginia Satir'e göre aile sistemlerinin temel yapısını kendilik değeri ve benlik saygısı oluşturmaktadır. Ailede bireylerin düşük kendilik değeri mevcut ise bu bireyler kaygılı bir

yapıya sahiptirler ve özgüvenleri düşüktür. Çoğunlukla başkaları tarafından nasıl değerlendirildiklerine odaklanmaktadırlar. Ebeveynler çoğunlukla kendi benlik değerine benzer yapıda bir eş bulma eğilimi içerisindeyler. Düşük bir kendilik değerine sahip olan bir birey evlenmek için düşük kendilik değerine sahip bir birey seçmektedir. Böyle bir ortamda yetişmekte olan çocuklar ise düşük bir benlik saygısına sahip olabilmektedirler. Satir, aile sistemlerini açıklarken temel üçgen kavramını kullanmıştır. Bu üçgeni oluşturan kişiler anne, baba ve çocuktur. Çocuklar, hayatlarında karşılaşacakları durumlar ile baş etmede neler yapabileceklerini, ilişkilerin doğasını ve iletişimi anlama durumlarını temel üçgen sayesinde öğrenmektedirler. Aile içerisinde ortaya çıkan iletişimde kullanılan dil çok önemlidir. Çocuğun, yaşamının erken dönemlerindeki olayları nasıl yorumladığı büyük önem taşımaktadır. Çocuk ile iletişim kurarken var olan bir durumu yokmuş gibi anlatmak yerine, onun anlayabileceği açıklıkta cümleler ile basitçe anlatmak yerinde bir davranış olacaktır. Aile içerisinde yaşanan iletişimlerde bireylerden birisi kendisini iletişimin dışında kalmış gibi hissedebilmektedir. Bu durumda çocuğun buradaki yorumu çok önemlidir. Bu dışarıda kalma durumu reddedilme olarak algılanıyor ise çocukta düşük bir benlik saygısı ortaya çıkarabilmektedir (Murdock, 2014).

2.6.6. Sosyal Öğrenme Modeli

Bandura tarafından ortaya konulan sosyal öğrenme modeli, çocukların sosyalleşme süreçlerinin ebeveyn tutumları ve davranışlarının taklit edilmesi yolu ile gerçekleştiğini açıklamaktadır. Çocukların oyunları incelendiğinde ebeveynlerin ortaya koyduğu rol davranışlarına rastlanabilmektedir (Bandura, 1963. Akt: Şerbetçioğlu, 2019). Çocukların içinde bulundukları öğrenme ortamlarının çeşitliliği, gelişimleri üzerinde etkilidir. Buradan hareketle özellikle ebeveynlere yönelik tutum ölçekleri oluşturulurken bu ortamları açıklayan davranışlara odaklanılmaktadır. Ebeveyn tutumları ile ilgili çalışmalarında sosyal öğrenme kuramına odaklanan araştırmacılar, anne-baba tutumları yerine anne-baba davranışları ve bu davranışların uygulamaları üzerinde odaklanmışlardır (Üredi, 2005). Çocuğun öğrenme süreçleri incelendiğinde özellikle gözlem yoluyla öğrenmenin öncelikli olduğu görülmektedir. Çocuklar, gördükleri özellikleri gözlem yolu ile öğrenebilirler. Öğrenilen davranışın taklit olarak ortaya çıkması için ise belirli özelliklere sahip olması gerekmektedir. Bunlar;

Model almada dikkatle ilgili boyut: Çocukların gözlem ile öğrenebilmeleri, modele dikkat etmelerine bağlıdır. Yapılan çalışmalara bakıldığında saygınlığı yüksek, kuvvetli ve başarı sahibi bireylerin taklit edilme ihtimallerinin daha fazla olduğu görülmüştür.

Model almada sıcaklık boyutu: Model arkadaşça, yakın tavırlar içerisinde ve destekleyici ise taklit edilme ihtimali artmaktadır.

Modelin inisiyatif sahibi olma boyutu: Davranışların sonucunda ödül ve ceza noktasında etkisi olan modellerin taklit edilme ihtimali fazladır.

Modelle gözlemci arasındaki benzerlik boyutu: Model ile çocukların bazı özellikleri arasında benzerlikler varsa bu modelin taklit edilme ihtimali artmaktadır. Buradan hareketle, çocukların aynı cins ebeveynlerini taklit etmeleri beklenmektedir (Mızrakçı, 1994).

2.7. Farklı Anne Baba Tutumları

Çocukların kendilerini idare edebilen, yüksek benlik saygısına sahip, doyumlu birer birey olarak gelişebilmeleri büyük ölçüde ebeveynler tarafından onlara sağlanan fırsatlara ve yaklaşımlara bağlıdır (Yavuzer, 1997). Anne ve babalar, çocuklarından bekledikleri davranışlara uygun birer model olmalıdırlar. Özgür ve uyum düzeyi yüksek bir aile ortamında büyüyen çocuklar özerk birer birey olarak yetişmektedirler. Aslına bakıldığında model olmanın önemi çok fazladır. Çocuklarına ‘yalan söyleme’ diyen bir annenin, bunu söylemek yerine kendisinin yalandan uzak durması daha etkili bir yol olacaktır. Aile içerisinde çocuk ile birlikte babadan gizli bir iş yapıldığında bunu babadan gizlemesini isteyen bir anne, çocuğuna olumsuz bir model olarak yanlış davranışlara yönelmesine neden olabilir. Bu noktada anne ve babaların çocuklarına yönelik ortaya koydukları tutumların sağlıklı olması, büyük oranda onların kendi aralarında sevgi ve saygı içerisinde, barışık, dengeli ve huzurlu olmalarına bağlıdır (Yavuzer, 1992). Çocukların duyuşsal, fiziksel ve sosyal gelişiminin sağlıklı bir biçimde oluşabilmesinde ailelerin etkin bir rolü bulunmaktadır. Bireyin yaşamdan doyum alması, içinde bulunduğu topluma uyum sağlaması ve toplum kurallarına uygun olarak yetişmesi öncelikle aile ortamında edindiği tecrübelerle bağlı olarak ortaya çıkmaktadır (Özmen, 2015). Bu bağlamda aile yapılarının, şekillendirme özelliğine sahip olduğu söylenebilir. Çocuğun kişilik özellikleri ve sosyalleşmesi ailede gelişir. Aynı şekilde birçok alışkanlık da ailede kazanılmaktadır. Çocuğun tutumlarının ve davranışlarının gelişmesinde, şekillenmesinde ve alışkanların kazanılmasında aile etkin bir rol oynamaktadır (Mete, 2005). Aile içerisinde ebeveynler

arasındaki anlaşmazlıklar, tutumları da olumsuz olarak etkilemektedir. Bu anlaşmazlıklara sebep olan birçok neden vardır. Bu nedenlere; anne ve babanın kendi çocukluklarında aşırı serbest veya baskıcı bir ailede büyümeleri, eşleri ile iletişimlerinde mutlu bir yaşantıya sahip olmamaları, ailenin sosyoekonomik koşulları ve geç yaşta çocuk sahibi olmak gibi etkenler örnek gösterilebilir (Yavuzer, 1992). Baumrind'in çocuk yetiştirme konusunda ortaya koyduğu ebeveyn tarzları ve bunların çocuklar üzerindeki etkilerini ele alan çalışmaları alana önemli bir katkı sağlamıştır. Bu konuda Baumrind temel anlamda üç anne-baba tutumundan bahsetmiştir. Bunlar; demokratik/dengeli, yetkeci (otoriter) ve izin verici tutumdur (Baumrind, 1980; 1991. Akt: Sümer, Gündoğdu-Aktürk ve Helvacı, 2010). Çeşitli kaynaklarda ise bu üç ana tutuma ek olarak aşırı koruyucu tutum ve mükemmeliyetçi tutum üzerinde de durulmuştur. Yavuzer (1992), farklı anne-baba tutumlarını beş ana başlıkta toplamıştır. Bunlar: aşırı baskılı ve otoriter tutum, aşırı hoşgörölü tutum (çocuk merkezci aile), dengesiz ve kararsız tutum, aşırı koruyucu tutum, güven verici ve hoşgörölü tutumdur. Yavuzer (1997), anne-baba yaklaşımlarını üç boyutta da inceleyebileceğimizi belirtmiştir. Bu boyutlar; denetleyici, destekleyici ve pasif yaklaşımdır. Baumrind'in çalışmalarını temel alan daha sonraki araştırmacılar, anne-baba tutumlarının kontrol (ya da disiplin) ve sıcak ilgi (ya da kabul) şeklinde ortaya konulan iki temel kavramın kesişmesi açısından ortaya çıkacak dört temel kategoride ele alınmasının daha doğru olacağını söylemişlerdir (Darling ve Steinberg, 1993). Ortaya konulan dört kategori; yüksek ve düşük düzeyde temel kavramların birbirleri açısından farklı bileşimleri olarak ortaya konulmuştur. Bu noktada demokratik/dengeli (yüksek sıcak ilgi ve yüksek kontrol) ve yetkeci (düşük sıcak ilgi ve yüksek kontrol) tarzlarının Baumrind'in demokratik dengeli ve yetkeci tarzına karşılık geldiği görülmektedir. Baumrind'in izin verici anne-baba tutumu ise bu modelde iki farklı şekilde ve kategoride ortaya konulmaktadır. İlginin yüksek düzeyde ve sıcak; kontrolün ise düşük düzeyde görülmesi izin verici-şımartan yetiştirme tarzı olarak ortaya konulmuştur. Bunun yanında hem sıcak ilgi hem de düşük kontrolün olduğu tarzda ise ihmalkâr çocuk yetiştirme tutumunun ortaya çıktığı düşünülmüştür. Çocuklar üzerinde disiplin tutarsızlığı ve kararsızlığın yoğun olarak gözlemlendiği ailelerde şımartan tarzın ağır bastığı gözlenmektedir. Ebeveynlerin, iletişim kurarken tek yönlü bir yöntem izlemeleri ve çocuğun isteklerine sınır koymamaları da bunda önemli bir etkindir. En riskli tutum olarak görülen ihmalkâr tarzda ise anne-baba, çocuğa karşı ilgisizdir. Disiplin kimi zaman hiç yoktur kimi zaman ise tutarsız bir şekilde ortaya çıkmaktadır (Sümer, Gündoğdu-Aktürk ve Helvacı, 2010). Batı ülkelerinde yapılan

çeşitli araştırmalarda, demokratik tutumun; kendini düzenlemede olumluluk, öz yeterlilik, özsaygı, sorumluluk duygusu ve akademik başarı anlamında olumlu olarak ilişkilendirildiği, otoriter yetiştirme tarzının ise olumsuz sonuçlar ile ilişkili olduğu ortaya çıkmıştır (Spera, 2005; Steinberg, Dornbusch ve Brown, 1992). Buradan hareketle aşağıda farklı anne-baba tutumlarından bahsedilmiştir.

2.7.1. Otoriter Anne Baba Tutumu

Bu anne-baba tutumunda çocuk çoğu zaman katı bir disiplin altındadır. Duygusal desteği yeterli düzeyde alamamaktadır ve ilgiden yoksun olarak büyütülmektedir. Bu yetiştirme tarzını uygulayan bireyler, çocuklarına yüksek standartlar koymakta ve onların kendilerine itaat etmelerini beklemektedirler. Yapılan araştırmalara bakıldığında otoriter ailelerde büyümüş çocukların, özsaygılarının düşük olduğu ve kaygı miktarlarının fazla olduğu görülmüştür. Aynı zamanda ilişkilerinde sürekli onay beklentisi içinde oldukları ve psikolojik anlamda uyum güçlükleri yaşadıkları görülmüştür (Sümer, Gündoğdu-Aktürk ve Helvacı, 2010). Bu tutumda, anne ve babalar çocuklarının tutum ve davranışlarını değiştirme amacı taşımaktadır. Çocuğu denetim altında tutmak adına sevgiyi esirgemek, küsmek, iletişimi kesmek, küçük düşürücü karşılaştırmalar yapmak gibi davranışlarda bulunabilirler. Aynı zamanda tehdit ve fiziksel şiddet de gösterebilmektedirler. Bu durum ile karşı karşıya kalan çocuk, ortaya koyduğu davranışlarda hangi tepkileri alacağı konusunda bir fikre sahip olamamaktadır. Bu noktada da fazlaca isyankâr özellikler ortaya çıkması mümkündür. Çocuğa yönelik gösterilen öfkenin kaynağı her zaman çocuğun davranışları değildir. Kimi zaman iş yaşamı kimi zaman ise anne ve baba arasındaki anlaşmazlıklar bu öfkeye sebep olabilmektedir. Bu ebeveynler öfkelerini çocuklarına yöneltebilirler (Yavuzer, 1997). Disiplin; çocuğa istenilen davranış ve alışkanlıkların öğretilmesi, kendi kendini denetleme anlamına gelen ahlak gelişimini sağlama olarak tanımlanabilir. Dıştan zorlama ile değil içselleşmiş bir sorumluluk duygusu yerleşmesi daha önemlidir (Yavuzer, 1992). Disiplin, tutarlılık ve esneklik gibi bazı durumları içermektedir. Çocuğa aktarılan kurallar tutarlı olmalıdır. Ebeveynlerin bazı durumlarda esnek olmaları gerekmektedir. Çocuklar bazı zamanlarda alışık oldukları davranışlardan farklı davranabilirler. Bu gibi durumlarda anne ve babanın esnek davranması, kabul ve sevgi kavramlarını da beraber ortaya koymaktadır (Yavuzer, 1997). Otoriter anne-baba tutumu ile yetiştirilen çocukların, çekingen ve içe kapanık davranışlar sergilemekle birlikte çevreye uyumlarında, söz dinlememe, saldırganlık, hırsızlık gibi olumsuz tutumlar takındıkları belirtilmiştir (Bandura ve Walters 1959. Akt: Özmen, 2015). Bu noktada, bu

tutuma sahip olan ebeveynlerin çocuklarında özellikle kolay ağlama davranışları ortaya çıkabilmektedir. Baskı altında olmaları sebebi ile isyankâr ve aşağılık duygusu gelişen bireyler olabilirler. Baba baskısının egemen olduğu bir ailede yetişen bir erkek çocuğunun, babasının eve sarhoş gelmesi ve annesine karşı şiddet uygulaması, ödevlerinde yazısı iyi olmadığı için çocuğunun yazılarını yırtması gibi davranışlara maruz kaldığında okuldaki arkadaşlarına saldırgan tavırlarda bulunduğu görülmüştür (Yavuzer, 1992). Bu da göstermektedir ki aşırı otoriter tutum içerisinde yetişen çocuklar, saldırganlık geliştirebilmektedirler. Bu aile ortamında yetişen çocuklarda; anne ve babaya karşı sinirlenme, korku ve kızgınlık, zayıf bir vicdan ve ahlak gelişiminin ortaya çıkmasına da yol açabilmektedir (Yavuzer, 1997).

2.7.2. Aşırı Koruyucu Anne Baba Tutumu

Aile ortamının temel yapıtaşı olan anne-babalar, ortaya koydukları davranış örüntüleri ile sorumluluk duygusunu ortaya çıkarmaktadırlar. Sadece anne-babalar değil, ailenin bütün bireyleri sorumluluğun bilincinde olarak ortaya çıkan sorumluluğu paylaşmak zorundadırlar. Sorumlulukların paylaşılmasında özellikle çocukların yaşları göz önünde bulundurulmalı ve onlara kaldıracabilecekleri kadar sorumluluk yüklenmesi hususuna dikkat edilmesi gerekmektedir (Alpoğuz, 2014). Anne-babanın çocuğunu aşırı derecede koruması, çocuğa gerektiğinden fazla kontrol ve özen gösterilmesi anlamına gelmektedir. Çocuğa karşı ortaya çıkan bu aşırı özen sonucunda; çocukta diğer bireylere karşı aşırı bağımlılık, güvensizlik ve duygusal anlamda kırılganlık ortaya çıkabilmektedir. Bu gibi olumsuzluklar çocuğun hayatı boyunca sürebilmekle birlikte evlendiğinde aynı davranışları eşinden de bekleme ihtimali bulunmaktadır. Genel olarak anne-çocuk arasındaki ilişkide ortaya çıkan bu tutum, annenin duygusal bir yalnızlık yaşaması neticesinde ortaya çıkmaktadır. Duygusal anlamda yalnız hisseden anne, çocuğu ile daha çok bütünleşmekte ve bağımlılık yerini bağımlılığa bırakmaktadır. Çocuğuna yardım ettiğini düşünen anne aslında kendi yalnızlığını ve mutsuzluğunu telafi etmektedir. Bu anne-babaların çocuklarını toplumdan ve arkadaş ortamlarından soyutlamaları, evlerine arkadaş davet edilmesine izin vermemeleri, kendi başına giyinmesine fırsat vermemeleri çocuğun ciddi anlamda özgüven problemi yaşamasına neden olabilmektedir. Çocuğa gelişimsel özelliklerine uygun davranışları sergileme fırsatı verildiği takdirde, çocuğun psikososyal açıdan da olgunlaşacağı unutulmamalıdır (Yavuzer, 1992). Ailelerin tüm sorumlulukları üzerlerine aldıkları durumlarda, hayatları üzerinde söz sahibi olmayan ve bağımsızlıktan yoksun çocuklar yetişmektedir. Bununla birlikte anne-babaların çocuğuna her şeyi hazır olarak

vermesi ve onun çabalamasına müsaade etmemesi bu tutumun özellikleri arasında yer almaktadır. Çocukların sorunlarla baş etme becerilerinin gelişmesi adına onlara fırsat vermek, onların kendilerine güvenerek sorunlarını çözme becerilerine katkı sağlamaları yolunda önemli bir adım olacaktır (Ağır, 2018).

2.7.3. Demokratik Anne Baba Tutumu

Demokratik anne-baba tutumu, çocuğu destekleyici bir tutumdur. Ebeveynler, çocuklarına yakın ilgi göstermekte, onlara olan sevgilerini sözel olarak veya temas yolu ile belirtmekte ve onların benliklerini onaylayacak davranışlarda bulunmaktadır. Yapılan çalışmalarda, ebeveynlerin çocuklarını denetlemek amacıyla ikna etme yoluna başvurmaları ve destekleyici bir tutum içerisinde davranmaları; çocukların psikososyal gelişimlerini sağlıklı bir şekilde yaşadıklarını ve anne-babanın beklentilerine daha olumlu yaklaştıklarını göstermektedir (Yavuzer, 1997). Bu tarzda, aile içerisinde bireyler arasında ortaya çıkan iletişim kanalları karşılıklı olarak açıktır. Çocuğa duygusal anlamda destek olunur ve kendi bağımsızlığını kazanması adına gereken koşullar yerine getirilir. Bununla birlikte, aile içerisinde bir disiplin de mevcuttur ancak bu disiplin, çocuğu sıkıcı olmaktan ziyade destekleyici bir disiplindir (Sümer, Gündoğdu-Aktürk ve Helvacı, 2010). Çocuğa karşı içinden gelerek ve karşılık beklemeden onu sevdiğini belli eden, başarılarını destekleyen, kişilik yapısına saygı göstererek kendini geliştirmesine yardımcı olan, çocuğun görüş ve düşüncelerine önem veren ve aile tartışmalarında söz hakkı tanıyan, izin verirken aynı zamanda sorumluluk bilinci geliştirme noktasında da çalışan tutumlar demokratik tutumlar olarak tanımlanabilir (Gökçedağ, 2001). Bu tutum, çocuğun kendisine güvenen, yaratıcı, toplumsal bir birey olması açısından yardımcıdır. Bu tutumda, ev içerisinde kabul edilebilecek ve edilemeyecek davranışların sınırları bellidir. Çocuk, bu sınırlar içerisinde özgürdür. Aile içerisinde alınacak kararlarda söz hakkı vardır. Çocuğa sevgi gösterilir. Böyle bir ortamda yetişen çocuk, girişimcilik yeteneği gelişmiş bir çocuk olur. Özgüven ve kendi sorumluluklarını taşıma anlamında yeterince bilgi sahibidir (Yavuzer, 1992). Aile içerisinde çocuğa yönelik olarak belirli standartlara ulaşması noktasında destek verilmektedir. Ortaya çıkan beklentilerin karşılanması adına destekleyici bir yol izlenir. Bu tutum ile yetiştirilen çocukların, psikolojik anlamda gelişim ve uyum bakımından olumlu sonuçlar gösterdikleri ortaya konmuştur (Sümer, Gündoğdu-Aktürk ve Helvacı, 2010). Steinberg (2001) yapmış olduğu bir derleme çalışmasında, demokratik/dengeli anne-baba tutumunun psikolojik olarak gelişim üzerinde ortaya çıkardığı etkinin ve faydalarının; ailenin yapısı, sosyoekonomik düzey ve etnik köken farklılıklarının da ötesinde belirgin bir

biçimde gözlemlendiği bulgusuna ulaşmıştır. Çocuklarına karşı demokratik tutuma sahip olan anne-babaların, onların davranışlarını daha mantıklı şekilde yönlendirdikleri söylenebilir. Bu tutuma sahip olan anne-babalar, çocuklarını ayrı bir birey olarak görmekte, onlara değer verip bağımsız kişilik geliştirmeleri yolunda onlara destek olmaktadır (Yılmaz, 2007). Çocukların gerçekleştirmek istedikleri faaliyetlere ilgili ve keyifle yaklaşım onları sınırlandırmayan özgür bir ortam oluşturulduğunda çocuğun kendi kendine öğrenmesi ve yeni kabiliyetler kazanması teşvik edilmiş olacaktır. Çocuğa özgür bir ortam verilmesi ve anne-baba tarafından sözel olarak ve beden dili yoluyla başarılarının takdir edilmesi, çocuk için büyük önem taşımaktadır. Bu şekilde davranıldığında çocuk yeni girişimlere ve başarıya teşvik edilmiş olacaktır. Anne ve babaların, çocuklarının başarılı olduğu bir alanda beğenilerini belli ederek göstermeleri, çocuğun sonraki çalışmalar için teşvik olmasını sağlayacaktır. Özellikle çocuklarının diğer bireylerden farklı özelliklere sahip olabileceğinin farkında olmaları ve çocuklarının bağımsız bir birey olduğu bilinci ile hareket etmeleri gerekmektedir (Yavuz, 1997).

2.7.4. İzin Verici Anne Baba Tutumu

İzin verici tutuma sahip anne ve babalar diğer tutumlardan farklı olarak çocuklarına karşı ilgisiz ve kayıtsız bir yaklaşım sergilemektedirler. Yapılan çalışmalarda çocuğun; öğretmenlerine, arkadaşlarına karşı olumsuz davranışları ve yakınındaki eşyalara verdiği zararlar ile ebeveynlerin ilgisizlikleri arasında yakın bir ilişki bulunmuştur. Bu yaklaşımda ebeveynler hoşgörü göstermek ile boş vermeyi birbirine karıştırmaktadırlar. Çocuğa verilen aşırı haklar neticesinde çocuğun nerede duracağı net bir şekilde belirlenmemiştir (Yavuz, 1997). İzin verici anne-baba tutumunda demokratik tutuma benzer biçimde ailede sıcak bir ilgi ve kabul durumu vardır ancak çocuğa gerektiği zaman sınır koyma ve çocuğu kontrol altında tutma noktalarında serbest davranılmaktadır. Bu tutuma sahip ailelerde yetişmiş çocukların; kendini düzenleme, duygularını kontrol etme, stresle başa çıkabilme ve sorumluluk alabilme noktalarında sorunlar yaşadıkları ortaya çıkmıştır (Darling ve Steinberg, 1993; Spera, 2005). Bu tutum ile yetiştirilmiş olan çocuklar, anne-babalara her durumda sözlerini geçirebilmekte ve bu da anne-babaların aile içerisindeki otoritesinin kaybolması anlamını taşımaktadır. Anne ve babasına söz geçiren çocuklar ise bazı zamanlarda gereken saygıyı gösterme noktasında eksik kalabilmektedirler. Her istediğini yapabildiği için çevresindeki diğer insanlara da hâkim olma düşüncesi ortaya çıkabilmektedir. Aynı zamanda çocuğun her istediği yerine getirildiğinde çocukta doyumsuzluk ortaya çıkabilmektedir (Ağır, 2018). Bu şekilde ortaya çıkan doyumsuzluk

hali ise çocuğun sosyal doyuma ulaşmasını engellemektedir. Çocukları merkeze alan bir ailede büyüyen ve her isteğinin karşılanmasını bir alışkanlık edinen şımartılmış çocuklar ileride kurallara uyma noktasında da büyük zorluklar yaşayacaklardır. Aynı zamanda okula uyum sağlamaları da zorlaşacaktır (Alpoğuz, 2014).

2.7.5. Mükemmeliyetçi Anne Baba Tutumu

Bu tutuma sahip anne-babalar, çocuklarının sağlıklı bir kişilik gelişimi geçirmelerine engel teşkil eden davranışlarda bulunmaktadır. Bu ailelerin çocuklarından beklentileri çok fazladır ve ilerleyen süreçte çocuk da anne-babadan etkilenerek beklentilerini arttırmaktadır. Bu ebeveynler, yaşamlarında ulaşamadıkları hedeflere çocuklarının ulaşmalarını istemektedirler. Bu isteklerinin gerçekleşmesi için çabalarken çocuklarının bireysel farklılıklarını göz ardı edebilmektedirler. Hayatta ortaya çıkan sorumlulukların tamamında başarılı olunması gerekliliği çocuk üzerinde baskı meydana getirmektedir. Çocuk, yaşının verdiği gelişim görevlerini tam olarak yaşayamamakta ve ailenin beklentilerine göre hareket etmek zorunda kalmaktadır. Bu tutuma sahip anne-babaların çocukları, bu kadar fazla beklenti içerisinde ortaya çıkan yükü taşımakta zorlanmakta ve ebeveynlerine karşı nefret duyguları ile karışık olan sevgi duyguları geliştirebilmektedirler (Kaya, Bozaslan ve Genç, 2012). Bu anne-babalar kendilerini olduğu gibi çocuklarını da standartlar açısından yüksek düzeyde tutmaya çalışmaktadırlar. Bu nedenle kendilerinin ve çocuklarının mükemmelliğe ulaşamaması ihtimalinden ötürü korku duygusu yaşamaktadırlar. Amaçlarına ulaşıp ulaşamamanın verdiği stres ile endişe ve aşırı koruma davranışları gösterebilmektedirler. Mükemmeliyetçi tutuma sahip anne ve babalar, çocuklarının hatalara ve bu hataların doğurabileceği sonuçlara dikkat etmesi gerektiği yönünde uyarılarda bulunmaktadır. Yapılabilecek bir hatanın çevredeki diğer bireyler tarafından olumsuz bir şekilde değerlendirilebileceği çocuğa hatırlatılmaktadır. Bu model, hataların korkulacak bir durum olduğunu ve hatalara dikkat edilmesi gerektiğini anlatmaktadır. Buradan hareketle, mükemmeliyetçi anne-baba tutumunun bireyler üzerinde olumsuz psikolojik etkiler bırakabildiği söylenmektedir (Flett ve Hewitt, 2002).

2.8. Anne Baba Tutumlarını Etkileyen Faktörler

Yaşam içerisinde birçok farklı anne-baba tutumuna şahit olunmaktadır. Çocuklarına yönelik sevgi ve saygı gösteren, onlara rehberlik eden ebeveynler olduğu kadar çocukları üzerinde sıkı bir denetim kuran, çocukları ile konuşmadan, anlaşmadan yalnızca kurallara uymalarını bekleyen ve bu nedenle de çocuklarını ihmal eden anne ve babalar da

bulunmaktadır (Düzgün, 2003). Bireylerin kişilikleri, yaşamlarının ilk yıllarında şekillenmektedir. Bu noktada çocukların doğumdan itibaren tutarlı, dengeli, sevgi ve saygı içerisinde eğitildikleri aile ortamının, hayatlarının ilerleyen dönemlerinde davranışları ve sağlam bir kişilik oluşturmaları üzerinde önemli bir etkisinin olduğu düşünülmektedir (Özcan, 1996). Ebeveynlerin kişilik yapıları, yaşları, eğitim durumları, çocuklarından beklentileri, tecrübeleri, kendi aralarındaki ilişkileri; çocukların yaşı, özellikleri, cinsiyetleri, doğum sıraları ve ailenin sosyo-ekonomik düzeyi ebeveynlerin tutumlarını etkileyebilen etkenlerdendir (İkizoğlu, 1993; Tola, 2003). Anne-baba tutumları iki başlıkta incelenebilmektedir. Bunlar; anne-baba ile ilgili faktörler ve çocuk ile ilgili faktörlerdir (Doğru, 2017).

2.8.1. Anne Baba İle İlgili Faktörler

Çocuk yetiştirme tutumlarının şekillenmesinde birçok faktör bulunmaktadır. Bunlar arasında en önemlilerinden birisi konumunda bulunan anne-baba ile ilgili faktörler, kendi içerisinde birçok etkeni barındırmaktadır. Bunlar; anne-babanın ruhsal durumu, sosyo-ekonomik faktörler, anne-babanın eğitim durumu, kültürel değerler, anne-babanın beklentisi, annenin çalışma durumu, anne-babanın yetiştirme biçimi, anne-babalığa ilişkin bilgi düzeyleri ve anne-baba arasındaki ilişki olarak gösterilebilir (Yılmaz, 2009; Doğru, 2017).

2.8.1.1. Anne Babanın Ruhsal Durumu

Annede ortaya çıkan bastırılmış bilinçdışı düşmanlık-itme gibi duyguları çocuğa yönelik tutumları belirleyebilmektedir. Anne, hoş olmayan duygularını tanıma durumu ile karşı karşıya geldiğinde, bu duygularla yüzleşmekten kaçınabilir ve bu duygular bilinçdışında bastırılır. Bastırılmış olan duygular, bilinçdışında farklı şekillerde telafi edici duygularla yer değiştirmektedir. Bu, “Reaksiyon formasyon” adı verilen psikolojik bir savunmadır. Bu durumda anneler bilinçdışı olarak çocuklarından birine karşı kendi içlerindeki olumsuz duygu ile çatışma durumunda iken bu tarz bir duyguyu bastırmaya, itmeye ve tanınamaya çalışma ile birlikte aşırı koruyucu, aşırı şımartıcı bir davranış sergileyebilmektedirler. Bu aşırı davranışlar aslında çocuklarını gerçekte ne kadar sevdiklerini kanıtlama çabası gibi görünmektedir. Bu durum özellikle sevgi ve nefret duygularının bir arada olduğu ve bu kişilerin sevdikleri bir bireyden aynı zamanda nefret de edebileceklerini kabul etmediklerinde ortaya çıkmaktadır (Akt: Ekşi, 1990).

Anne-babalar ile ilgili yapılan araştırmalarda, çocukluk yaşantılarında mutsuz yaşantıları sık olmuş olan bireylerin kendi yaşantılarında da önemli aile sorunlarına, çocuklarını yıpratmalarına, aile içerisinde boşanmaya varabilecek kadar sorunlara zemin hazırlayabilecekleri görülmüştür. Anne-babalarında depresyon ve anksiyete gibi çeşitli ruhsal bozukluklar bulunan çocuklara bakıldığında, yaşamlarının ilerleyen dönemlerinde kendileri ebeveyn olduklarında benzer bozuklukların ortaya çıktığı görülmüştür. Aynı zamanda kötü bir çocukluk geçirmiş olan anne ve babaların plan yapma, sorunlar ile baş etme becerileri açısından yetersiz kaldıkları, çocuklarının ihtiyaçlarına olan duyarlılıklarının daha az olduğu görülmüştür (Ekşi, 1990). Gondali ve Silverberg (1997)'e göre, yapılan araştırmalara bakıldığında depresyon, kaygı, kendinden koşullanma vb. duygusal problemler yaşayan ebeveynlerin, anne-babalık rolleri açısından da verimsizlik yaşadıkları ortaya çıkmıştır (Steinberg, 2007).

2.8.1.2. Sosyoekonomik Faktörler

Ebeveynlerin sosyoekonomik düzeyleri, çocuklarına yönelik ortaya çıkan davranış ve tutumlarını etkilemektedir. st sosyoekonomik düzeye sahip olan anne ve babalar herhangi bir durumda gereksinim duyduklarında uzmanlardan yardım almaktan çekinmemektedirler. Aynı zamanda çocuklarına daha sabırlı bir şekilde davranmakta ve daha olumlu yaklaşımlar içerisinde bulunmaktadırlar (Doğru, 2017). Ailelerin sosyoekonomik yapıları ile anne-babaların tutumları arasındaki ilişkilere bakıldığında gelir düzeyinin önemli bir faktör olduğu görülmüştür. st sosyoekonomik düzeye sahip ebeveynlere bakıldığında alt sosyoekonomik düzeyde bulunanlara oranla otoriteye daha az önem verildiği, eşitlik ve bağımsızlık ile girişimciliğin daha önemli grldğu ortaya çıkmıştır. Bu ailelerin, çocukları ile daha fazla sözel iletişim kurdukları belirlenmiştir. İmkânların kısıtlı olduğu çevrelere bakıldığında ise çocuğa karşı tavırların daha olumsuz olduğu görülmüştür (şanlı, 2007).

Demiriz ve öğretir (2007) tarafından yapılan çalışmanın sonucuna göre, alt sosyoekonomik düzeydeki annelerin daha koruyucu bir tutum sergiledikleri, annelik rollerini daha fazla reddettikleri, aile içerisinde daha fazla geçimsiz oldukları ve disiplin uygulama anlamında daha sıkı oldukları görülmüştür.

Erkan ve Toran (2004) tarafından alt sosyoekonomik düzeye sahip anneler ile yapılan çalışmada, ailenin aylık gelir düzeyi arttıkça annelerin reddetme davranışlarının azaldığı, ailenin gelir düzeyi azaldıkça reddetme davranışlarında artış olduğu ortaya çıkmıştır.

Raver (2003) tarafından alt sosyoekonomik düzeye sahip anneler üzerinde yapılan araştırmaya göre, ailenin gelir düzeyi düştüğünde; annenin, çocuğuna karşı olan ilgi, yardım ve bakım davranışlarında azalma olduğu, annelerin psikolojik uyumlarını olumsuz yönde etkilediği ortaya çıkmıştır.

Tudge, Hogan, Snezhkova ve arkadaşları (2000) tarafından yapılan çalışmada; aylık geliri yüksek olan annelerin, çocuklarının kendi kendilerini yönetmelerini ve bağımsız olmalarını daha fazla destekledikleri ortaya çıkmıştır. Aylık geliri düşük olan annelerin ise çocuklarını kontrol etmeye ve disipline daha çok özen gösterdikleri görülmüştür.

2.8.1.3. Anne Babanın Eğitim Durumu

Annelerin eğitim düzeyleri yükseldikçe aşırı koruyuculuk ortalamalarının azaldığı ortaya çıkmıştır. Araştırma sonuçları incelendiğinde eğitim düzeyi yüksek olan annelerin geleneksel çocuk yetiştirme tutumlarını daha az benimsedikleri görülmüştür. Annelerin eğitim düzeyleri yükseldikçe, çocuğun kendi kendini yönetmesine izin verilmekte ve çocuğun yapabileceği işler anne tarafından yapılmamaktadır (Şanlı, 2007). Eğitim düzeyi yüksek olan annelerin, eğitim düzeyi düşük olan annelere göre çocuk gelişiminde onlara özgürlük sağlamaya olan inançlarının daha fazla olduğu görülmüştür (Tudge, Hogan, Snezhkova vd., 2000).

Babalardan ve annelerden ilkokul mezunu olan bazılarının otoriter bir tutum ortaya koydukları görülmüştür. Eğitim düzeyi arttıkça sergilenen tutumların demokratik tutum olarak değiştiği görülmüştür (Coşkun ve Baş, 2015).

Annelerin eğitim seviyesi yükseldikçe baskı-disiplin puan ortalamalarının azaldığı görülmüştür. Annenin eğitim seviyesinin yüksek olması uygun disiplin yöntemlerini bildiğini ve uyguladığını ortaya koymaktadır. Eğitimli bir annenin, çocuğunu eğitirken baskı kurmamanın bilincinde olduğu düşünülmektedir. Eşlerin eğitim düzeyi bakımından annelerin tutumlarına bakıldığında ise babaların eğitim düzeyi yükseldikçe; annelerin baskı-disiplin, eş geçimsizliği, ev kadınlığını reddetme ve aşırı koruyuculuk tutumlarında azalma olduğu, demokratik tutumlarında ise artma görüldüğü ortaya çıkmıştır (Tatlı, Selimoğlu ve Bademci, 2012).

Eğitim düzeyi yüksek olan kişilerin oluşturdukları aile yapılarına bakıldığında, bu yapıların farklılaştığı ve bu kişilerin çocuk bakımı ve eğitimini eşleri ile paylaştıkları görülmüştür (Mızrakçı, 1994).

Annelerin eğitim düzeyleri arttıkça, koruyucu çocuk yetiştirme tutumlarında azalma olduğu görülmüştür. Aynı zamanda eğitim düzeyi yüksek olan annelerin demokratik çocuk yetiştirme tutumlarında ise artış olduğu gözlenmiştir. Bununla birlikte annelerin eğitim düzeyleri azaldıkça baskıcı tutumlarında artış olduğu ortaya çıkmıştır (Şentürk, 2007).

2.8.1.4. Kültürel Değerler

Anne ve babaların çocuk yetiştirme noktasında ortaya koydukları tutumlar tanımlanırken daha çok batı kültürleri incelenmiş ve bu kültüre uygun tanımlar yapılmıştır. Bu noktada kültürel farklılıklar göz önünde tutulmamıştır. Otoriter yapının ve kontrolün yaygın olduğu Türk ailelerinde sevgi ve duyarlılığın düşük olduğunu söylemek haksızlık olacaktır. Türk toplumunda ortaya çıkan sevgi ve kontrol birbirinden bağımsız olarak sıklıkla bir arada görülebilmektedir. Ancak batı toplumlarına bakıldığında ise sevgi ve ilginin daha çok müsamahakâr aile tanımının içinde yer aldığı görülmektedir (Kağıtçıbaşı, 1972. Akt: Mızrakçı, 1994).

Kültürel anlamda farklılık gösteren aileler, birçok farklı tutum ortaya koymaktadırlar. Ebeveynlerin çocuklarına yönelik olarak gösterdikleri bu tutumların nedenlerinden biri de onlardan beklentileridir. Farklı kültürlerde çocukların belli yaşlardan itibaren kendi ayakları üzerinde durmaları beklenmektedir. Örneğin Japon toplumunda ebeveynler ömür boyu çocuklarından sorumlu iken bu durum Amerika'da ise çocukların kendi bağımsızlıklarını kazandıktan sonra ailelerin onlardan hiçbir beklentisinin kalmadığı şeklinde ortaya çıkmaktadır (Ayyıldız, 2005).

Ebeveynlerin çocuklarına yönelik olarak ortaya koydukları tutumlar, içinde yaşanılan kültürden önemli derece etkilenmektedir. Örneğin Amerika'da ve Japonya'da annelerin çocuklarına yönelik olan tutumları arasında farklılıklar gözlenmektedir. Batılı bir anne çocuklarına küçük yaşlardan itibaren neyi yapıp neyi yapmaması gerektiği ile ilgili cümleler kurarken; Japon bir annenin ise çocuğunu hep başkalarının duygu ve düşüncelerini dikkate alarak kendi davranışlarına yönelik sonuçlara varması noktasında teşvik ettiği görülmektedir (Dönmezer, 1999).

2.8.1.5. Anne Babanın Beklentisi

Ebeveynlerin çocukları ile ilgili beklentileri, tutumlarını etkileyen önemli durumlardan birisidir. Bu beklentiler anne ve babanın, çocuklarına yönelik algılarının nasıl olduğu ile bağlantılıdır. Ebeveynlerin çocukları ile ilgili beklentilerini şekillendiren çeşitli

faktörlerden bazıları; sosyoekonomik düzey, eğitim durumu, göç, çocuğun cinsiyeti, doğum sırası, çocuğun yaşı ve kültürel değerler olarak gösterilebilir. Anne-babanın eğitim durumu çocuklarının daha çok okumaya teşvik edilmesini, cinsiyet farklılıkları çocuklara yönelik görev beklentisinin farklılığını gösterebilirken doğum sırası ise büyük ve küçük çocuktan beklentilerin farklı olmasını gösterebilir (Yılmaz, 2009).

2.8.1.6. Annenin Çalışma Durumu

Kadınlara toplum tarafından atfedilen rollere, çalışmak ve ekonomik yaşama katılmak da eklenmiştir. Bunun en önemli nedenlerinden biri ekonomik katkı sağlamaktır. Rogers'a göre bireylerin yaşamlarını sürdürmesi, üretmesi, kendi kapasitesi yönünde gelişmesi kendini gerçekleştirmeye giden yollardır. Toplumsal beklentiler genel anlamda tüm bireyler için geçerli olmaktadır. Bu noktada annelerin iş yaşamına girmesi ile ilgili çeşitli görüşler de ortaya çıkmaktadır. Anne ve babanın görevi çocukları için kendine özgü bir aile ortamı oluşturmaktır. Bu aşamada çocuğun ebeveynlere bağımlı olmasından ziyade, çocuklara özgür bir ortam sağlanması önemlidir (Yeşilyaprak, 2015).

Ev hanımı olan anneler, koruyucu ebeveyn tutumunu çalışan annelere göre daha fazla göstermektedirler. Demokratik anne-baba tutumunu ise çalışan annelerin, çalışmayan annelere göre daha fazla gösterdikleri görülmüştür. Çalışmayan annelerin baskıcı çocuk yetiştirme tutumları, çalışan annelere göre daha yüksektir (Şentürk, 2007).

Çalışan annelerin sıkı disiplin tutumlarında azalma olduğu görülmüştür. Annenin çalışma yaşamına girmesinin, geleneksel tutumların değişmeye başladığına işaret ettiği söylenebilir. Aynı zamanda annenin farklı sosyal bir ortama girmesi, olumsuz tutumlarının azalmasında bir etken olarak değerlendirilebilmektedir. Meslek sahibi olmak bir anneye sosyal destek sağlamaktadır. Bu noktada sosyal desteği olan annelerin benlik saygılarının yüksek olması ve kendilerini daha iyi hissetmeleri muhtemeldir. Benlik saygısı yüksek olan ve kendini iyi hisseden annelerin çocuklarına karşı da olumlu tutum geliştirmeleri beklenebilmektedir (Şanlı ve Öztürk, 2012).

2.8.1.7. Anne Babanın Yetiştirme Biçimi

Sears 1957'de, Miller ve Swanson 1958'de yaptıkları çalışmalarda, bireylerin çocuklarına yönelik tutumlarının kendi ebeveynleri ile kurdukları özdeşimden etkilendiğini ortaya koymuşlardır. Bireylerin, çocuklarına yönelik davranış şekillerinin, anne ve babalarının kendilerine yönelik davranışlarına benzer biçimde ortaya çıktığı görülmüştür. Öğrenme

kuramcılar tarafından, çocukların küçük yaşlarda annelerine çok yakın olması durumunda, annenin davranışlarının çocuk tarafından içselleştirilebileceği savunulmuştur. Aynı zamanda nevrotik ve suçlu ailelerden gelen çocukların, kendi kurdukları ailelerde de aynı ebeveyn davranışlarını ortaya koydukları gözlenmiştir (Cass ve Wessen, 1961. Akt: Mızrakçı, 1994).

Annelerin çocuk yetiştirme tutumları ile kendi yetiştirilme tarzları arasındaki ilişki incelendiğinde; annelerini ilgisiz olarak tanımlayan bireylerin demokratik yaklaşıma daha eğilimli oldukları, bu grubu izleyen diğer grubun aşırı hoşgörülü annelere sahip bireylerden oluştuğu, anneleri demokratik bir tutum ortaya koyan bireylerin ise en düşük puanları aldıkları görülmüştür. Ev kadınlığını reddetme açısından bakıldığında ise annelerini demokratik tutuma sahip olarak tanıtan annelerin en düşük puanı aldıkları, annelerini aşırı hoşgörülü olarak tanıtan annelerin ise en yüksek puanı aldıkları ortaya çıkmıştır. Ortaya çıkan sonuçlar, annelerin çocuklarına yönelik tutumlarının kendi annelerinden etkilendiklerini ancak tam olarak özümsemediğini ortaya koymaktadır (Ayyıldız, 2005).

Ortaya çıkan sonuçlara bakıldığında kişilerin genel olarak babalarının çocuk yetiştirme tutumlarından etkilenmedikleri görülmektedir. Babalarını ilgisiz olarak belirten bireylerin de annelerini ilgisiz olarak belirtenler gibi otoriter tutuma eğilimleri diğer gruplardan daha fazladır ancak aradaki farkın anlamlı düzeyde olmadığı anlaşılmıştır (Mızrakçı, 1994).

2.8.1.8. Anne Babalığa İlişkin Bilgi Düzeyleri

Annelerin çocuk gelişimine yönelik bilgi düzeylerine bakıldığında, bu bilgi düzeyinin çocuk yetiştirme üzerinde önemli bir etkisinin olduğu görülmüştür. Çocukların gelişim düzeylerinin bilinmemesi, çocuklar üzerindeki beklentinin yüksek olmasına yol açabilir. Çocuk bu nedenle ihtiyaç duyduğu uyarıcıları alamayabilir. Bilgi düzeyindeki artış, yetkin çocuk yetiştirme tutumuna olan eğilimde artış olduğunu göstermiştir. Aynı zamanda annelerin, çocukları ile ilgili gerekli gelişim düzeyinin üzerinde veya altında bir beklenti geliştirmiş olmalarının çocuklara yönelik tutumlarını fazla etkilemediği ancak düşük beklenti içinde bulunan kişilerin çocuklarına yönelik koruyucu tutum gösterdikleri ortaya çıkmıştır (Mızrakçı, 1994).

Çocuk yetiştirme ile ilgili bilgi sahibi olan bir anne, çocuğa yaklaşımının nasıl olması gerektiğini bilmektedir. Çocuğa yönelik olarak göstereceği tutumların olumlu ve olumsuz etkileri hakkında bilgilidir. Elde edilen bilgiler çeşitli kaynaklardan edinilmektedir. Bunlar; uzman kişiler, kitaplar, dergiler ve gazeteler ile aile büyükleri ve arkadaşları

olabilmektedir. Alınan bilginin kaynağı, doğruluğu açısından önemlidir. Doğru bilgiler tutumları da olumlu anlamda etkileyecektir (Grusec, 2007).

Ebeveynlerin çocuklarını yetiştirirken onların gelişim dönemlerinin ve bu gelişim dönemi özelliklerinin farkında olmaları önem arz etmektedir. Anne-babalar çocuklarının becerilerine ve yaşlarına uygun olan beklentiler içerisine girmeli ve çocuktan bekledikleri davranışlar çocuğun yaşının üstünde olmamalıdır (Yavuzer, 1992).

Eksik bilgiye sahip ebeveynler, çocuklarına yönelik davranışlarında hata yapabilmektedirler. Onlara karşı sergileyecekleri yanlış tutumlardan ötürü bazı çocuklarda öz bakım becerileri gibi temel bazı özelliklerin edinilemediği ve kardeşleri ile aralarında çatışmalar ortaya çıktığı görülmüştür. Anne ve babaların aile bireylerine rol ve sorumlulukları hakkında gerekli bilgileri vermeleri de önemli bir durumdur. (Haktanır ve Doğan, 1996).

2.8.1.9. Anne Baba Arasındaki İlişki

Çocukların kişilik yapılarının oluşmasında, karakterlerinin biçimlenmesinde ve benlik saygılarının gelişimlerinde anne ve babanın kişilik özelliklerinin büyük bir etkisi vardır. Özgüveni yüksek olan anne ve babalar, bunu çocuklarına da yansıtacaklar ve bu sayede çocuklarının da kendine güvenen bir birey olmalarını sağlayacaklardır. Çocukların bu davranışları benimseyebilmeleri için anne, baba ve çocuk arasında sevgi, saygı ve güven ilişkisi bulunmalıdır. Çocukların çok hassas oldukları anne-baba ilişkileri bu nedenle büyük bir önem arz etmektedir. Huzursuz veya dağılmış bir aile ortamı, çocuğu olumsuz bir şekilde etkileyecek olmakla birlikte uyum ve davranış bozukluklarının ortaya çıkmasına da neden olabilecektir (Yavuzer, 1992).

Ebeveynlerin çocuklarına yönelik tutumlarının sağlıklı olması, kendi içlerinde barışık, dengeli, huzurlu olunan, arada sevgi ve saygının bulunduğu durumların varlığına bağlıdır. Bu ortamları sağlayan anne ve babaların çocuklarının sağlam bir kişilik yapısı geliştirmeleri ve ilerleyen yaşamları için aldığı kararların olumlu olması beklenmektedir (Tortumluoğlu, 1999).

2.8.2. Çocuk İle İlgili Faktörler

Çocuğun cinsiyeti, doğum sırası ve yaşı, mizaç özellikleri, ailedeki çocuk sayısı gibi etkenler ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumlarını etkilemektedir (Doğru, 2017). Çocukların cinsiyetleri bunlardan ilkidir. Anne ve babaların beklentilerinin kız ve erkek

çocuklarına göre değişiklik göstermesi ile kız ve erkek çocuklar arasında doğuştan gelen farklılıkların bulunması çocukların cinsiyetlerine göre farklı tutumlar geliştirilmesine neden olmuştur (Şanlı, 2007). Ebeveyn tutumlarını etkileyen bir diğer faktör ise çocuğun doğum sırası ve yaşıdır. Ebeveynler genel olarak ilk çocuktan beklentilerini, diğer çocuklarına göre daha yüksek tutmaktadırlar. İlk çocukların daha olgun yetiştirildikleri görülmüş, aile üyelerinin sayısı arttıkça küçük çocuklara verilen sorumluluğun azaldığı tespit edilmiştir. Aileler ilk çocuklarını büyük olarak düşünmekte ve ona göre davranmaktadırlar. Küçük olan çocukların ise özerkliklerinin daha az olduğu görülmektedir. Bu noktada büyük olan çocuğa gösterilen ağabeylik, ablalık yapması yönündeki denetleyicilik; küçük çocuğa karşı ise daha fazla hoşgörü olarak kendini göstermektedir (Mızrakçı, 1994; Ayyıldız, 2005; Garip, 2010).

Thomas ve Chess tarafından yapılan, 10 yıl süren bir boylamsal araştırma sonucunda çocukların mizaç özelliklerinin, anne ve babalarının tutumları üzerinde etkili olduğu ortaya çıkmıştır. Doğuştan getirilen özelliklerin çevreye verilecek tepkileri belirlerken aynı zamanda ailenin çocuğa karşı vereceği tepkiyi de belirlediğini açıklamıştır. Aynı zamanda ailelerin yaşam biçimlerinin de çocukların mizacından etkilenebileceği düşünülmektedir. Yapılan araştırmada üç tip mizaç özelliği ortaya çıkmıştır. Bunlar; kolay, zor ve yavaş ısınan çocuk şeklindedir. Kolay çocukların ebeveynleri, çocuklarının eğitimlerinde zorlanmadıklarını ancak çocuk ile ilgili bazı ihtiyaçların gözden kaçırılabilindiğini aktarmışlardır. Zor çocukların anne ve babaları dikkatlerini sürekli olarak çocuk üzerinde tutmaktadırlar. Bu mizaç özelliğine sahip olan ailelerin sabırlı olmaları gerekmektedir. Yavaş ısınan çocuklar ise yeni durumlar karşısında sessiz tepkiler ortaya koymaktadırlar. Anne ve babalar bu çocukların davranışlarını daha rahat kabullenebilmektedirler (Yılmaz, 2004). Çocuk sayısına bakıldığında fazla çocuğu bulunan ailelerin çocuklarına ayırdıkları zamanın azaldığı görülmektedir. Bu da çocukların okul başarısı üzerinde olumsuz bir etkiye sebep olmaktadır (Şahin, 2014). Annelerin çocuk yetiştirme tutumları ile çocuk sayısı arasındaki ilişkiye bakıldığında, üç çocuklu annelerin iki ve bir çocuklu annelere göre aşırı annelik, karı koca geçimsizliği ile baskı ve disiplin uygulamalarının fazla olduğu görülmüştür. Aynı zamanda tek çocuklu olan babaların, iki ve üç çocuklu olan babalara göre demokratik tutum ve eşitlik tanıma ihtimallerinin arttığı görülmektedir. Ortaya çıkan sonuçlara göre çocuk sayısındaki artışın aşırı koruyucu, engelleyici, baskıcı ve otoriter anne-baba davranışlarını arttırdığı görülmüştür (Özben ve Argun, 2002).

2.9. Anne Baba Tutumları İle İlgili Araştırmalar

Fisher ve Lazerson (1984) tarafından yapılan çalışmada farklı toplumsal sınıflara ait ebeveynlerin sergiledikleri davranış şekillerinin çocuklar üzerindeki etkisi araştırılmıştır. Sosyo-ekonomik olarak alt düzeyde yer alan anne-babaların çocuklarından, orta düzeyde yer alan anne-babalara göre daha az bağımsız davranış ve başarı beklentisi içerisinde oldukları görülmüştür. Alt düzeyde yer alan anne-babaların, çocuklarına yönelik davranışlarında daha baskıcı, itaat beklentisi içinde, otorite saygısına ağırlık veren bir görüntü çizdikleri ancak orta düzeyde yer alan anne-babaların ise öğrenme, merak ve istekli olma ile kendini kontrol gibi noktalara daha çok önem verdikleri tespit edilmiştir.

Thornton ve Camburn (1987) tarafından yapılan çalışmada, ailenin ergenler arasındaki cinsel tutum ve davranışları üzerindeki etkisi incelenmiştir. Anneler ve çocukları üzerinde yapılan bir çalışmanın sonuçlarının kullanıldığı bu çalışmada, ebeveyn tutumlarının çocukların davranışları üzerinde bıraktığı etki ortaya konulmuştur. Aynı zamanda bu araştırmada çocukların evlilik öncesi cinsel ilişkilere yönelik tutum ve davranışlarının, ebeveynlerinin çocuk sahibi olma, evlilik deneyimleri, annelerin dini bağlılıkları ve katılımlarından etkilendiklerini göstermektedir. Annelerin eğitim durumlarının çocukların tutum ve davranışları ile ilişkili olduğu ancak annenin çalışma durumunun belirgin bir etkisinin olmadığı ortaya çıkmıştır.

Dubow ve Huesman (1987) tarafından yapılan boylamsal çalışmaya 206 kız ve 192 erkek çocuk katılmıştır. Çalışmada, 8 yaşından itibaren anne-babaların çocuklarına yönelik tutumlarının zihinsel ve öz değerlerinin gelişimleri ile davranış şekilleri açısından incelenmiştir. Otoriter tutum dışındaki ceza yöntemleri ile uygun bir yaklaşımla ortaya çıkan ebeveyn davranışlarının çocuklar tarafından kabullenilmesi sonucunda 22 yıl sonra yetişkin durumda bulunan bireylerin öz değerlerinin ve zihinsel süreçlerinin daha yüksek seviyede geliştiği görülmüştür.

Lawton (1992) tarafından yapılan çalışmada, ebeveynler ile çocuk arasındaki ilişkinin kalitesini etkileyen birçok neden incelenmiştir. Aile içerisinde ilişkiler iyi olsa dahi çocukluk döneminde ailelerin parçalanmasının aradaki bağların zayıflamasına ve ilişkilerin

kalitelerinde bozulmalara neden olduğunu belirtmiştir. Aile içerisinde fazla çocuk olmasının ise kaynakların kullanımında rekabet ortaya çıkaracağı ve aile içi ilişkileri zayıflatacağını söylemiştir. Aile içerisindeki ilişkilerin ve sevginin bölünmesinin de çocuklar üzerinde olumsuzluklar ortaya çıkardığı saptanmıştır. Annelerin, babalara göre çocukları ile olan iletişimlerinin daha iyi olduğu görülmüştür. Çıkan sonuçlardan birinde ise ebeveynlerin çocukları ile olan ilişkilerinin anne-babanın kendi yaşantılarından etkilendiği ortaya çıkmıştır.

Sridawrung, Crozier ve Pfeil (2010) tarafından yapılan çalışmada ebeveynlerin evlilik öncesi cinsel ilişkilere yönelik tutumları incelenmiştir. Çalışmaya 15-19 yaşları arasındaki 130 ebeveyn ve 36 ergen katılmıştır. Katılımcılardan 11 odak grup oluşturulmuştur. Çalışma sonucunda dört tema ortaya çıkmıştır. Bunlar: kızların sosyal yargısı, erkeklerin kaybedecek bir şeylerinin olmaması ile riskleri ve ebeveynleri problem çözücü olarak görmektir. Ortaya çıkan sonuçlar, genç kadınlar ile genç erkekler arasındaki cinsiyete dayalı sosyal norm farklılıklarının devam ettiğini göstermektedir.

Samal (2012) tarafından yapılan çalışmada ebeveynlerin, çocuklarının eğitime ve okullaşmasına yönelik tutumlarını incelemek amaçlanmıştır. Çalışmaya bir veya daha fazla çocuğu okula giden 25-35 yaş aralığından 145 ebeveyn katılmıştır. Veri toplamak için 23 soruluk bir anket kullanılmıştır. Katılımcılara, çocuklarının eğitimleri ile ilgili ifadelerin her birine katılıp katılmadıkları sorulmuştur. Araştırma sonucuna göre, katılımcıların çocuklarının okullaşması ve eğitimlerine yönelik genel tutumlarının orta derecede olumlu olduğu ortaya çıkmıştır. Çalışmada, cinsiyet farklılığının da önemli olmadığı görülmüştür.

Eze (2014) tarafından yapılan çalışma, ergenlerin evlilik öncesi cinsel ilişki tutumları üzerine gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın amacı; ergenlerin evlilik öncesi cinsel ilişkiye yönelik tutumlarından bazılarını belirlemektir. Yapılan çalışma sonucunda ergenlerin evlilik öncesinde en az yirmi tutuma sahip oldukları ve ergenler ile yetişkin ebeveynlerin evlilik öncesi cinsiyete yönelik tutumlarına ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır.

Suwarni, Ismail, Prabandari ve Adiyanti (2015) tarafından yapılan çalışmada yetersiz ebeveyn denetiminin, aile üyeleri için risk faktörü olarak kabul edildiğine değinilmiştir. Çocukların ve ergenlerin davranış sorunlarının ortaya çıkması, evlilik öncesi cinsel davranışlar üzerinde etkilidir. Ebeveyn davranışlarına yönelik olarak yapılmış olan çalışmalar, bu davranışların ergenlerin evlilik öncesi cinsel davranışlarını büyük oranda etkilediğini göstermektedir. Yapılan analiz sonuçlarına göre ebeveynlerin bilgileri ile ebeveyn-ergenlik ilişkisinin ebeveyn izleme üzerinde güçlü bir etkisi olduğu görülmüştür.

Yılmaz (2009) tarafından 2008-2009 eğitim-öğretim yılında Selçuk Üniversitesi'nde okuyan lisans öğrencileri ile yapılan çalışmaya, Eğitim, Teknik Eğitim ve Mesleki Eğitim Fakültelerinden tesadüfi örnekleme yöntemi ile seçilen 375'i kız, 164'ü erkek olmak üzere toplam 539 öğrenci katılmıştır. Araştırmanın amacı, üniversite öğrencilerinin öz anlayışları ile anne-baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Ortaya çıkan bulgulara bakıldığında; kız öğrencilerin anne-baba tutumlarını demokratik, erkek öğrencilerin ise koruyucu ve otoriter olarak algıladıkları görülmüştür. Araştırma sonucunda; üniversite öğrencilerinin öz anlayışları ile anne-baba tutumları arasında anlamlı düzeyde bir ilişki olduğu görülmüştür.

Doğru (2017) tarafından yapılan çalışmaya 2016-2017 eğitim-öğretim yılı bahar döneminde İstanbul Gelişim Üniversitesi'nde okumakta olan 45 farklı bölümden 96 erkek ve 98 kadın olmak üzere toplam 194 öğrenci katılmıştır. Çalışmanın amacı, üniversite öğrencilerinde algılanan anne-baba tutumlarının eş seçme stratejileri ve evlilik tutumu ile ilişkisini incelemektir. Elde edilen bulgular; üniversite öğrencilerinin anne-baba tutumlarının eş seçme stratejileri ve evlilik tutumu ile doğrudan veya dolaylı bir ilişki içinde olduğunu ortaya koymuştur.

Kapudere (2020) tarafından yapılan araştırmada üniversite öğrencilerinin problemli internet kullanım düzeyleri, algılanan anne-baba tutumları ve kişilik özellikleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmaya 2019-2020 eğitim-öğretim yılında Hasan Kalyoncu Üniversitesi'nde okuyan 258'i kadın, 161'i erkek olmak üzere toplam 419 öğrenci katılmıştır. Elde edilen verilere göre erkeklerin problemli internet kullanım puanlarının,

kadınların problemleri internet kullanım puanlarından daha yüksek olduğu bulunmuştur. Algılanan anne-baba tutumuna bakıldığında kız öğrencilerde demokratik tutum daha yüksek iken erkek öğrencilerde otoriter ve koruyucu-istekçi tutumların anlamlı bir şekilde daha yüksek olduğu bulunmuştur. Kişilik özelliklerinin ebeveyn tutumları tarafından yordanıp yordanmadığına bakıldığında ise dışadönüklük boyutunun ebeveyn tutumları tarafından yordanmadığı, özdisiplin/sorumluluk, deneyime açıklık ve uyumluluk boyutlarını demokratik tutumun yordadığı; koruyucu-istekçi ve otoriter tutumların ise yordamadığı görülmüştür. Duygusal dengesizlik boyutunu ise demokratik ve koruyucu-istekçi tutumların yordadığı ancak otoriter tutumun yordamadığı ortaya çıkmıştır.

Okur (2016) tarafından yapılan araştırmada, algılanan anne-baba arasındaki çatışma, algılanan anne-baba tutumları ve bağlanma stillerinin romantik ilişkilerdeki tutumlar üzerindeki etkileri incelenmiştir. Çalışmaya, 18-65 yaş arası 595 kişi katılmıştır. Elde edilen verilere bakıldığında; algılanan anne-baba tutumlarının alt boyutlarından olan babanın duygusal sıcaklığının, kaygı ve kaçınma ile negatif yönlü bir ilişkisinin olduğu görülmüştür. Aynı zamanda babanın aşırı koruyucu tutumu ile kaygı arasında da negatif yönlü bir ilişki bulunmuştur. Yaşam doyumu ile romantik ilişki tutumlarından olan kaygı arasında negatif yönlü bir ilişki ortaya çıkmıştır. Çalışmanın sonucuna bakıldığında algılanan anne-baba tutumlarının ve ebeveyn bağlanma stillerinin, algılanan anne-baba çatışması ve romantik ilişki tutumları arasındaki ilişkide etkisinin olduğu görülmüştür.

Aydın (2019) tarafından yapılan araştırmada ergenlerin algılanan anne-baba tutumlarının benlik saygısı ve psikolojik iyi oluş ile ilişkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmaya 2015-2016 eğitim-öğretim yılında Gümüşhane'nin Kelkit ilçesinde 11. ve 12. Sınıflarda okuyan 486 öğrenci katılmıştır. Elde edilen bulgulara bakıldığında; ergenlerin algılanan anne-baba tutumları ve benlik saygıları ile psikolojik iyi oluşları arasındaki ilişkinin anlamlı olduğu ortaya çıkmıştır. Aynı zamanda ergenlerin algılanan anne-baba tutumlarının sınıf, lise türü ve anne-baba öğrenim düzeyine göre farklılaşmadığı görülmüştür.

Çapulcuoğlu ve Gündüz (2013) tarafından yapılan ve 1385 lise öğrencisinin katıldığı bir çalışmada, öğrenci tükenmişliğini yordamada stresle başa çıkma, sınav kaygısı, akademik yetkinlik ve anne-baba tutumları değişkenlerinin etkisi incelenmiştir. Elde edilen bulgulara göre Maslach Tükenmişlik Envanteri-Öğrenci Formu (MTE-ÖF)'nin tükenme, duyarsızlaşma ve yetkinlik alt ölçeklerinde en fazla yordama katkısını akademik yetkinliğin verdiği görülmüştür. İkinci sırada başa çıkma yaklaşımları; üçüncü sırada sınav kaygısı ve dördüncü sırada ise anne-baba tutumlarının yordamaya katkı sağladığı görülmüştür. Araştırmada ortaya çıkan sonuca göre, koruyucu-istekçi anne-baba tutumlarının tükenmişliği arttırdığı; demokratik tutumların ise öğrenci tükenmişliğini azalttığı görülmüştür.

Özben ve Argun (2002) tarafından okul öncesinde okuyan çocuğu bulunan 65 anne ve babadan oluşan toplam 130 kişi ile yapılan çalışmada, demokratik, otoriter ve ilgisiz anne-baba tutumları ile ilgili değişkenlerin incelenmesi amaçlanmıştır. Elde edilen bulgulara göre, çocuk sayısı arttıkça anne ve babaların aşırı koruyucu, engelleyici, baskıcı ve otoriter davrandıkları sonucuna ulaşılmıştır.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırma modeli, araştırma grubu, veri toplama araçları ve verilerin toplanması ile ilgili ayrıntılı bilgiler yer alacaktır.

3.1. Araştırma Modeli

Bu araştırmada eğitim fakültesi öğrencilerinin evlilik öncesi ilişkilere yönelik tutumları ile ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumları arasındaki ilişki incelendiğinden ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. İlişkisel tarama modeli, iki veya daha çok değişken arasında birlikte değişimin varlığını ya da derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma modelidir (Karasar, 2006).

3.2. Araştırma Grubu

Bu çalışmanın araştırma grubunu, 2020-2021 eğitim-öğretim yılında Türkiye’deki çeşitli üniversitelerin eğitim fakültelerinde okumakta olan random (basit tesadüfi örneklem) yöntemi ile seçilen 306’sı kadın, 134’ü erkek olmak üzere toplam 440 eğitim fakültesi öğrencisi oluşturmaktadır.

3.2.1. Katılımcıların Demografik Bilgileri

Sonraki sayfada yer alan Tablo 3’te katılımcıların bazı demografik bilgileri verilmiştir. Demografik bilgilere yönelik katılımcı sayıları ve yüzdelikleri gösterilmiştir.

Tablo 3. Katılımcıların Bazı Demografik Bilgileri

Değişken	Katılımcı	F	%
Cinsiyet	Kadın	306	69.5
	Erkek	134	30.5
Yaş	18-19 yaş	131	29.8
	20-21 yaş	178	40.4
	22 yaş ve üstü	131	29.8
Okuduğu Bölüm	PDR	100	22.7
	Sınıf Öğretmenliği	31	7.0
	Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	42	9.6
	Matematik Öğretmenliği	39	8.9
	Fen Bilimleri Öğretmenliği	52	11.8
	Özel Eğitim Öğretmenliği	34	7.7
	Türkçe Öğretmenliği	55	12.5
	İngilizce Öğretmenliği	20	4.6
	Diğer	67	15.2
Annenin Çalışma Durumu	Çalışıyor	104	23.6
	Çalışmıyor	336	76.4
Toplam		440	100.0

Katılımcıların %69.5'i kadın, yüzde 30.5'i erkek eğitim fakültesi öğrencilerinden oluşmaktadır. Çoğunluğu %40.4 ile 20-21 yaş grubu oluşturmaktadır. En çok katılım sağlanan bölüm %22.7 ile PDR öğrencileri, en az katılım sağlanan bölüm ise %4.6 ile İngilizce Öğretmenliği öğrencileridir. Katılımcıların annelerinin çalışma durumları incelendiğinde ise annelerin %76.4'ü çalışmıyorken %23.6'sının çalışmakta olduğu görülmektedir.

3.3. Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından hazırlanan "Kişisel Bilgi Formu", Kalkan ve Kaya (2007) tarafından geliştirilen "Evlilik Öncesi İlişkileri Değerlendirme Ölçeği" ve Kuzgun (1972) tarafından geliştirilen "Anne Baba Tutum Ölçeği" kullanılmıştır.

3.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Eğitim fakültesi öğrencilerinin evlilik öncesi ilişkilere yönelik tutumları ile ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumları arasındaki ilişki düzeylerinin özelliklerini belirlemek için araştırmacının geliştirdiği kişisel bilgi formu kullanılmıştır. Bu formda katılımcının okuduğu bölüm, cinsiyeti, yaşı, ve annenin çalışma durumu ile ilgili sorular yer almaktadır.

3.3.2. Evlilik Öncesi İlişkileri Değerlendirme Ölçeği (EÖİDÖ)

Ölçek Kalkan ve Kaya tarafından (2007) geliştirilmiştir. Ölçeğin psikometrik çalışmaları Ondokuz Mayıs Üniversitesi'nden seçkisiz seçim yöntem ile belirlenen öğrenciler ile yapılmıştır. Araştırma 101'i kız ve 102'si erkek olmak üzere 203 katılımcı ile yapılmıştır. Katılımcıların yaş ortalamaları 22.95, romantik ilişki yaşama sürelerinin ortalamaları ise

14.68 ay olarak bulunmuştur. Ölçeğin geliştirilmesi aşamasında yüz altı maddelik bir soru havuzu oluşturularak bu maddeler ile ilgili olarak psikolojik danışma ve rehberlik alanından iki uzmanın görüşlerine başvurulmuştur. Ortaya konulan görüşler neticesinde bazı maddelerde dil ve içerik açısından değişiklikler yapılmıştır. Değişiklikler tamamlandıktan sonra ölçek, romantik ilişki yaşayan ve evli olmayan bireylere uygulanmıştır. Yapılan madde test korelasyonu sonucunda, korelasyon katsayısı .30'un altında kalan maddeler elenerek ölçek 34 maddeye indirilmiştir. Ölçeğin madde-test korelasyonları .30 ile .46 arasında değişiklik göstermektedir. Otuz dört maddelik ölçek 1 ile 5 arasında derecelendirilerek geçerlik ve güvenirlik çalışmaları tekrar uygulanmıştır. Beşli likert tipi olan ölçekte, katılımcıların (1) Hiç Katılmıyorum, (2) Katılmıyorum, (3) Kararsızım, (4) Katılıyorum, (5) Tamamen Katılıyorum cevaplarından birini vermeleri beklenmektedir. Ölçekten en yüksek 170, en düşük ise 34 puan alınabilmektedir. Ölçekten alınan puanların yüksekliği, bireylerin mevcut ilişkilerine yönelik mutluluk düzeylerinin ve olumlu düşüncelerinin de fazla olduğunu göstermektedir. Yapılan geçerlik çalışmalarında EÖİDÖ'nün beş faktörünün açıkladıkları toplam varyans %42.99 olarak bulunmuştur. Toplam varyansın %9.65'i 7 maddeden oluşan ve 'dini değerler' olarak isimlendirilen alt boyuta aittir. İkinci faktör toplam varyansın %8.69'unu açıklamakta olan 7 maddeden oluşan 'iletişim' alt boyutudur. 'Arkadaş ilişkileri' olarak isimlendirilen ve toplam varyansın %8.43'ünü oluşturan alt boyut ise 8 maddeden oluşmaktadır. Toplam varyansın %8.25'ini açıklayan ve 6 maddeden oluşan alt boyut ise 'aile ilişkileri'dir. Beşinci faktör ise toplam varyansın %7.96'sını açıklamakta olan ve 6 maddeden oluşan 'cinsel uyum'dur. EÖİDÖ'nün faktör yükleri .33 ile .75 arasında dağılım göstermektedir. Ölçeğin bütününe ilişkin iç tutarlılığı Cronbach Alfa ile hesaplanmış ve .86 olarak bulunmuştur. Alt ölçekler için iç tutarlılık (Cronbach Alfa) katsayıları sırasıyla .77, .75, .70, .73 ve .68 olarak bulunmuştur. Aynı zamanda 64 kişi ile yapılan test-tekrar test güvenirliği çalışmasında bireylerin üç hafta ara ile Evlilik Öncesi İlişkileri Değerlendirme Ölçeği'nden aldıkları puanlar için Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon katsayısı .72 ($p < .01$) olarak bulunmuştur (Kalkan ve Kaya, 2007). Tez verileri kullanılarak ölçeğin güvenirliği yeniden test edilmiştir. Buna göre EÖİDÖ'nün Cronbach Alpha katsayısı .88 olarak bulunmuştur.

3.3.3. Anne Baba Tutum Ölçeği (ABTÖ)

Ölçek, Kuzgun (1972) tarafından geliştirilmiştir. Eldeleklioğlu (1999) tarafından ölçeğin psikometrik çalışmaları yeniden yapılmıştır. Kuzgun'un (1972) ölçeği temel alınarak demokratik, otoriter, koruyucu, reddedici ve ilgisiz olmak üzere beş alt ölçek belirlenmiş

ve bu alt ölçeklere uygun 119 madde yazılmıştır. Maddelerin değerlendirilmesi sürecine 1992-1993 yıllarında Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'nde okumakta olan 100 öğrenci katılmıştır. Elde edilen puanlar faktör analizi tekniği ile yorumlanmıştır. Faktör analizi sonucunda demokratik ve koruyucu alt ölçeği için faktör yükü en yüksek olan 15'er madde, otoriter alt ölçeği için ise 10 madde seçilerek toplam 40 soru ve 3 alt ölçekten (demokratik, koruyucu/istekçi, otoriter) oluşan Anne Baba Tutum Ölçeği oluşturulmuştur. Ölçekte beşli likert tipi cevap şıklarından (1=hiç uygun değil, 2=pek uygun değil, 3=biraz uygun, 4=çok uygun, 5=tamamen uygun) biri işaretlenmektedir. Ölçeğin iç tutarlılığı Cronbach Alfa formülü ile hesaplanarak demokratik alt ölçeği için .90, koruyucu alt ölçeği için .82, otoriter alt ölçeği için .79 olarak bulunmuştur. Ölçeğin kararlılık katsayılarına bakıldığında ise demokratik alt ölçeği için .92, koruyucu alt ölçeği için .75, otoriter alt ölçeği için .79 olarak bulunmuştur. Alt ölçekler arasındaki korelasyonların ise demokratik alt ölçeği ile otoriter alt ölçek puanları arasında -0.64, otoriter ve koruyucu alt ölçek puanları arasında .36 olduğu görülmektedir (Kuzgun ve Eldeleklioğlu, 1999). Tez verileri kullanılarak ölçeğin güvenilirliği yeniden test edilmiştir. Buna göre Anne Baba Tutum Ölçeği Cronbach Alfa katsayıları Demokratik Tutum boyutu için .93, Koruyucu-İstekçi Tutum ve Otoriter Tutum boyutları için ise .85 olarak bulunmuştur.

3.4. Verilerin Toplanması

Araştırma kapsamında veri toplamak amacıyla, araştırmacı tarafından geliştirilen ‘‘Kişisel Bilgi Formu’’, Kalkan ve Kaya (2007) tarafından geliştirilen ‘‘Evlilik Öncesi İlişkileri Değerlendirme Ölçeği’’ ve Kuzgun (1972) tarafından geliştirilen ‘‘Anne Baba Tutum Ölçeği’’ kullanılmıştır. Araştırmanın amacı çerçevesinde 2020-2021 eğitim-öğretim yılı güz döneminde Türkiye'nin çeşitli üniversitelerinin eğitim fakültelerinde okumakta olan katılımcılardan veri toplamak amacıyla çalışmanın yapılacağı ilgili üniversitelerin eğitim fakültesi dekanlıklarından dilekçe yoluyla gerekli izinler alınmıştır. İçinde bulunulan covid-19 küresel salgını nedeniyle ölçekler ‘‘Google Forms’’ hizmeti kullanılarak çevrimiçi olarak internet üzerinden uygulanmıştır. Ölçeklerin uygulanmasında gönüllülük esas alınmıştır.

3.5. Verilerin Analizi

Yapılan çalışmaya 469 eğitim fakültesi öğrencisi katılmıştır. Katılımcılardan alınan cevaplar istatistiksel paket programlardan olan SPSS ile analiz edilmiştir. Analizlere

başlanmadan önce, katılımcılardan ölçekleri yanlışlıkla iki defa doldurmuş olanlar, uç değerler ve eksik demografik değişken verisi olan 29 kişi çıkartılmıştır. Analizler toplam 440 katılımcının cevapları ile yapılmıştır. İlk olarak verilerin parametrik teknikler için uygun olup olmadığının belirlenmesi amacıyla Kolmogorov-Smirnov testi yapılmış ve verilerin normal dağılım göstermediği görülmüştür. Buna ek olarak kendi standart hatalarına bölünerek standardize edilmiş çarpıklık-basıklık katsayıları incelendiği zaman verilerin $\pm 1,96$ değer aralığında olmadığı için normal dağılmadığı (George ve Mallery, 2010; Mishra vd., 2019; Tabachnick ve Fidell, 2013) görülmüştür. Ardından Q-Q Plot ve Histogram grafikleri de incelenmiş, burada da verilerin normal dağılım göstermediği görülmüştür. Bu nedenle verilerin analizinde parametrik olmayan (non-parametrik) analiz yöntemi kullanılmıştır. Eğitim fakültesi öğrencilerinin evlilik öncesi ilişkilere yönelik tutumları ile ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi amacı ile Spearman korelasyon testi uygulanmıştır. Ölçeklerden alınan puanlar normal dağılım göstermediği için eğitim fakültesi öğrencilerinin evlilik öncesi ilişkilere yönelik tutumları ile anne-baba tutumlarının cinsiyete, yaşa, okuduğu bölüme ve annenin çalışma durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek üzere iki bağımsız değişkenin olduğu durumlarda Mann Whitney-U testi, üç ve daha fazla bağımsız değişkenin olduğu durumlarda da Kruskal Wallis-H testi kullanılmıştır. Son olarak ise anlamlı farklılık çıkan değerler için etki büyüklükleri (Eta Kare= η^2) de hesaplanmıştır. Cohen (1992) Eta Kare değerlerini; 0.01 küçük, 0.06 orta ve 0.14 ise büyük etki olarak yorumlamaktadır.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Bu bölümde, araştırmanın genel amacı doğrultusunda geliştirilen alt problemlerin cevaplanması amacıyla gerçekleştirilen istatistiksel analizler sonucunda elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

4.1. Normallik Dağılımına Yönelik Bulgular

Sonraki sayfada yer alan Tablo 4'te katılımcıların Evlilik Öncesi İlişkileri Değerlendirme Ölçeği (EÖİDÖ) ve Anne Baba Tutum Ölçeğinden aldıkları puanların merkezi dağılım ölçüleri ve normallik dağılımları verilmiştir.

Tablo 4. Katılımcıların Ölçeklerden Aldıkları Puanların Merkezi Dağılım Ölçüleri ve Normallik Dağılımları

Ölçek	Değişken	N	Min.	Maks.	Mod	Medyan	$\bar{X}$	S.s.	Kolmogorov-Smirnov	Shapiro-Wilk	Çarpıklık/Sh	Basıklık/Sh
EÖİDÖ	Dini Değerler	440	14.00	35.00	23	25	25.89	4.849	.000	.000	.129	-1.500
	İletişim	440	17.00	35.00	35	31	30.08	4.287	.000	.000	-7.120	-.392
	Arkadaş İlişkileri	440	16.00	40.00	33	32	31.49	5.500	.000	.000	-3.405	-1.711
	Aile İlişkileri	440	13.00	30.00	28	25	24.23	4.039	.000	.000	-3.939	-2.538
	Cinsel Uyum	440	14.00	30.00	30	26	25.19	3.578	.000	.000	-4.465	-1.284
	EÖİDÖ Toplam	440	91.00	169.00	154	139	136.88	16.849	.000	.000	-4.336	-1.323
Anne Baba Tutum Ölçeği	Demokratik Tutum	440	16.00	75.00	61	57	55.64	12.932	.000	.000	-4.086	-2.073
	Koruyucu İstekçi Tutum	440	16.00	68.00	34	37	37.89	10.373	.000	.000	3.362	-.750
	Otoriter Tutum	440	10.00	45.00	14	22	22.70	7.997	.000	.000	4.551	-1.172

Katılımcıların EÖİDÖ ve Anne Baba Tutum Ölçeğinden aldıkları puanların demografik değişkenlere göre analizi yapılmadan önce merkezi puan ölçüleri ve normallikleri incelenmiştir. Normallik dağılımının sağlanması için birden fazla yöntemin incelenmesi gerekir. Önce Shapiro-Wilk ve Kolmogorov-Smirnov testlerinden alınan sonuçlar incelenmiştir ve verilerin normal dağılmadığı görülmüştür. Buna ek olarak Q-Q Plot ve Histogram grafikleri ve kendi standart hatalarına bölünerek standardize edilmiş çarpıklık-basıklık katsayıları incelendiği zaman verilerin $\pm 1,96$ değer aralığında olmadığı için normal dağılmadığı (George ve Mallery, 2010; Mishra vd., 2019; Tabachnick ve Fidell, 2013) özellikle verilerin çarpıklığının daha yüksek olduğu bulgulanmıştır. Buna göre verilerin normallik dağılımları incelendiğinde verilerin normal dağılmadığı görülmüştür. Elde edilen verilerden hareketle; uç değerler, bir soruya yanlışlıkla iki kez cevap verenler ve boş madde bırakanlar çıkarıldıktan sonra yapılan analizlerde de normallik durumuna ulaşılammıştır.

4.2. Araştırmanın Değişkenlerine İlişkin Bulgular

Bu bölümde araştırmanın değişkenlerine ilişkin bulgulara yer verilmekte ve sonuçlar yorumlanmaktadır.

Araştırmanın birinci alt amacı: ‘‘Eğitim fakültesi öğrencilerinin cinsiyetleri ile evlilik öncesi ilişkilere yönelik tutumları ve anne-baba tutumları arasında anlamlı bir fark var mıdır?’’ şeklinde ifade edilmiştir.

Tablo 5’te eğitim fakültesi öğrencilerinin EÖİDÖ ve Anne Baba Tutum Ölçeğinden aldıkları puanların cinsiyetlerine göre aralarındaki farkın belirlenebilmesi için yapılan Mann Whitney-U testinin sonuçları verilmiştir.

Tablo 5. Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Cinsiyetlerine Göre Mann Whitney-U Testi Sonuçları

Değişken	Cinsiyet	N	Sıra Ort.	Sıra Top.	U	z	p
Dini Değerler	Kadın	306	212.25	64947.5	17976.5	-2.062	.039*
	Erkek	134	239.35	32072.5			
İletişim	Kadın	306	233.88	71567.5	16407.5	-3.350	.001*
	Erkek	134	189.94	25452.5			
Arkadaş İlişkileri	Kadın	306	228.23	69839.5	18135.5	-1.931	.053
	Erkek	134	202.84	27180.5			
Aile İlişkileri	Kadın	306	225.70	69065.5	18909.5	-1.301	.193
	Erkek	134	208.62	27954.5			
Cinsel Uyum	Kadın	306	220.50	67471.5	20500.5	-.001	.999
	Erkek	134	220.51	29548.5			
EÖİDÖ Toplam	Kadın	306	225.23	68921.5	19053.5	-1.180	.238
	Erkek	134	209.69	28098.5			
Demokratik Tutum	Kadın	306	220.28	67405.0	20434.0	-.055	.956
	Erkek	134	221.01	29615.0			
Koruyucu İstekçi Tutum	Kadın	306	213.02	65183.0	18212.0	-1.866	.062
	Erkek	134	237.59	31837.0			
Otoriter Tutum	Kadın	306	215.93	66075.0	19104.0	-1.140	.254
	Erkek	134	230.93	30945.0			

*p<0.05

Tablo 5’te Mann Whitney-U testi sonuçlarına göre EÖİDÖ-Dini Değerler alt boyutunda ($U=17976.50$, $z=-2.062$, $p<0.05$, $\eta^2=-0.10$ $r=-0.10$) ve EÖİDÖ-İletişim alt boyutunda ($U=16407.50$, $z=-3.350$, $p<0.05$, $\eta^2=-0.16$ $r=-0.16$) istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu söylenebilir. Aradaki farkın hangi cinsiyetler arasında olduğu incelendiğinde EÖİDÖ-Dini Değerler alt boyutunda erkek (Sıra Ort.=239.35) katılımcıların lehinde olduğu görülmektedir. Buna göre erkek öğrencilerin dini değer puanlarının kadınlara göre daha yüksek olduğu söylenebilir. EÖİDÖ-İletişim alt boyutunda ise kadın (Sıra Ort.=233.88) katılımcıların lehinde olduğu görülmektedir. Buna göre kadın öğrencilerin iletişim puanlarının erkeklere göre daha yüksek olduğu söylenebilir. EÖİDÖ’nün diğer alt

boyutlarında, toplam puanında ve Anne Baba Tutum Ölçeğinde cinsiyet değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı söylenebilir ($p>0.05$).

Araştırmanın ikinci alt amacı: “Eğitim fakültesi öğrencilerinin yaşları ile evlilik öncesi ilişkilere yönelik tutumları ve anne-baba tutumları arasında anlamlı bir fark var mıdır?” şeklinde ifade edilmiştir.

Tablo 6’da eğitim fakültesi öğrencilerinin EÖİDÖ ve Anne Baba Tutum Ölçeğinden aldıkları puanların yaşlarına göre aralarındaki farkın belirlenebilmesi için yapılan Kruskal Wallis testinin sonuçları verilmiştir.

Tablo 6. Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Yaşlara Göre Kruskal Wallis Testi Sonuçları

Değişken	Yaş	n	Sıra Ort.	s.d.	X ²	p	Fark
Dini Değerler	18-19 Yaş	131	211.58	2	.954	.621	
	20-21 Yaş	178	223.18				
	22 Yaş ve üzeri	131	225.78				
İletişim	18-19 Yaş	131	229.47	2	1.191	.551	
	20-21 Yaş	178	219.81				
	22 Yaş ve üzeri	131	212.46				
Arkadaş İlişkileri	18-19 Yaş	131	217.30	2	.781	.677	
	20-21 Yaş	178	216.81				
	22 Yaş ve üzeri	131	228.71				
Aile İlişkileri	18-19 Yaş	131	226.48	2	.556	.757	
	20-21 Yaş	178	215.64				
	22 Yaş ve üzeri	131	221.12				
Cinsel Uyum	18-19 Yaş	131	198.42	2	7.800	.020*	C>A
	20-21 Yaş	178	220.85				
	22 Yaş ve üzeri	131	242.10				
EÖİDÖ Toplam	18-19 Yaş	131	213.77	2	1.217	.544	
	20-21 Yaş	178	218.19				
	22 Yaş ve üzeri	131	230.38				
Demokratik Tutum	18-19 Yaş	131	223.33	2	2.722	.256	
	20-21 Yaş	178	209.24				
	22 Yaş ve üzeri	131	232.97				
Koruyucu İstekçi Tutum	18-19 Yaş	131	239.39	2	5.332	.070	
	20-21 Yaş	178	219.31				
	22 Yaş ve üzeri	131	203.22				
Otoriter Tutum	18-19 Yaş	131	222.94	2	1.152	.562	
	20-21 Yaş	178	225.92				
	22 Yaş ve üzeri	131	210.69				

* $p<0.05$ A= 18-19 Yaş B= 20-21 Yaş C= 22 Yaş ve üzeri

Tablo 6’da eğitim fakültesi öğrencilerinin yaşları ile EÖİDÖ-Cinsel Uyum alt boyutunda istatistiksel olarak anlamlı farkın olduğu bulgulanmıştır ($p<0.05$, $\eta^2=0.013$). Aradaki farkın hangi yaşlar arasında olduğunu belirlemek için Mann Whitney-U Testi yapılmıştır. Yapılan testte 22 yaş ve üzeri (Sıra Ort.=242.10) olan öğrencilerin 18-19 yaşındaki (Sıra Ort.=198.42) öğrencilere göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı söylenebilir. Buna göre 22 yaş ve üzerinde olan öğrencilerin cinsel uyum puan ortalamalarının 18-19

yaşındaki öğrencilerden daha yüksek olduğu görülmektedir. EÖİDÖ'nün diğer alt boyutlarında, toplam puanında ve Anne Baba Tutum Ölçeğinde yaş değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı söylenebilir ($p>0.05$).

Araştırmanın üçüncü alt amacı: "Eğitim fakültesi öğrencilerinin okudukları bölümler ile evlilik öncesi ilişkilere yönelik tutumları ve anne-baba tutumları arasında anlamlı bir fark var mıdır?" şeklinde ifade edilmiştir.

Sonraki sayfada yer alan Tablo 7'de eğitim fakültesi öğrencilerinin EÖİDÖ'den aldıkları puanların okudukları bölümler ile aralarındaki farkın belirlenebilmesi için yapılan Kruskal Wallis testinin sonuçları verilmiştir.

Tablo 7. Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Okudukları Bölümlere Göre EÖİDÖ Kruskal Wallis Testi Sonuçları

Değişken	Okunan Bölüm	n	Sıra Ort.	s.d.	X ²	p
Dini Değerler	PDR	100	235.04	8	6.188	.626
	Sınıf Öğretmenliği	31	207.32			
	Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	42	213.36			
	Matematik Öğretmenliği	39	192.23			
	Fen Bilimleri Öğretmenliği	52	205.54			
	Özel Eğitim Öğretmenliği	34	207.78			
	Türkçe Öğretmenliği	55	227.92			
	İngilizce Öğretmenliği	20	221.25			
	Diğer	67	237.58			
İletişim	PDR	100	230.34	8	8.704	.368
	Sınıf Öğretmenliği	31	185.85			
	Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	42	246.65			
	Matematik Öğretmenliği	39	220.06			
	Fen Bilimleri Öğretmenliği	52	211.82			
	Özel Eğitim Öğretmenliği	34	232.07			
	Türkçe Öğretmenliği	55	226.81			
	İngilizce Öğretmenliği	20	242.15			
	Diğer	67	194.93			
Arkadaş İlişkileri	PDR	100	221.17	8	13.145	.107
	Sınıf Öğretmenliği	31	205.52			
	Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	42	221.76			
	Matematik Öğretmenliği	39	229.87			
	Fen Bilimleri Öğretmenliği	52	187.16			
	Özel Eğitim Öğretmenliği	34	210.10			
	Türkçe Öğretmenliği	55	252.75			
	İngilizce Öğretmenliği	20	279.93			
	Diğer	67	207.12			
Aile İlişkileri	PDR	100	219.94	8	5.726	.678
	Sınıf Öğretmenliği	31	192.79			
	Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	42	241.19			
	Matematik Öğretmenliği	39	211.63			
	Fen Bilimleri Öğretmenliği	52	216.17			
	Özel Eğitim Öğretmenliği	34	205.25			
	Türkçe Öğretmenliği	55	245.92			
	İngilizce Öğretmenliği	20	208.83			
	Diğer	67	220.07			
Cinsel Uyum	PDR	100	229.50	8	12.403	.134
	Sınıf Öğretmenliği	31	189.26			
	Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	42	236.48			
	Matematik Öğretmenliği	39	226.59			
	Fen Bilimleri Öğretmenliği	52	172.21			
	Özel Eğitim Öğretmenliği	34	242.31			
	Türkçe Öğretmenliği	55	231.34			
	İngilizce Öğretmenliği	20	235.10			
	Diğer	67	221.12			
EÖİDÖ Toplam	PDR	100	228.15	8	9.256	.321
	Sınıf Öğretmenliği	31	189.69			
	Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	42	235.92			
	Matematik Öğretmenliği	39	212.56			
	Fen Bilimleri Öğretmenliği	52	190.21			
	Özel Eğitim Öğretmenliği	34	211.56			
	Türkçe Öğretmenliği	55	246.56			
	İngilizce Öğretmenliği	20	246.38			
	Diğer	67	217.22			

p<0.05

Tablo 7’de eğitim fakültesi öğrencilerinin EÖİDÖ puanlarının okudukları bölüme göre yapılan Kruskal Wallis testine göre öğrencilerin okudukları bölümler ile EÖİDÖ arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olmadığı söylenebilir ($p>0.05$).

Tablo 8’de eğitim fakültesi öğrencilerinin Anne Baba Tutum Ölçeğinden aldıkları puanların okudukları bölümlere göre aralarındaki farkın belirlenebilmesi için yapılan Kruskal Wallis testinin sonuçları verilmiştir.

Tablo 8. Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Okudukları Bölümlere Göre Anne Baba Tutum Ölçeği Kruskal Wallis Testi Sonuçları

Değişken	Okunan Bölüm	n	Sıra Ort.	s.d.	X ²	p	Fark
Demokratik Tutum	PDR	100	185.03	8	12.713	.122	
	Sınıf Öğretmenliği	31	222.21				
	Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	42	231.29				
	Matematik Öğretmenliği	39	218.21				
	Fen Bilimleri Öğretmenliği	52	242.87				
	Özel Eğitim Öğretmenliği	34	229.38				
	Türkçe Öğretmenliği	55	247.86				
	İngilizce Öğretmenliği	20	209.63				
	Diğer	67	226.15				
Koruyucu İstekçi Tutum	PDR	100	222.19	8	19.499	.012*	B, J>C, D, G F>C, G
	Sınıf Öğretmenliği	31	262.42				
	Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	42	179.06				
	Matematik Öğretmenliği	39	191.56				
	Fen Bilimleri Öğretmenliği	52	228.01				
	Özel Eğitim Öğretmenliği	34	250.90				
	Türkçe Öğretmenliği	55	192.63				
	İngilizce Öğretmenliği	20	193.05				
	Diğer	67	251.23				
Otoriter Tutum	PDR	100	251.80	8	19.537	.012*	A>C, E, G B>C, G F, J>G
	Sınıf Öğretmenliği	31	246.47				
	Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	42	192.02				
	Matematik Öğretmenliği	39	212.88				
	Fen Bilimleri Öğretmenliği	52	196.46				
	Özel Eğitim Öğretmenliği	34	237.97				
	Türkçe Öğretmenliği	55	177.97				
	İngilizce Öğretmenliği	20	201.43				
	Diğer	67	234.46				

* $p<0.05$ A= PDR, B= Sınıf, C= Sosyal Bilgiler, D= Matematik, E= Fen Bilimleri, F=Özel Eğitim, G= Türkçe, H= İngilizce, J= Diğer

Tablo 8’de eğitim fakültesi öğrencilerinin okudukları bölümler ile Anne Baba Tutum Ölçeğinin Koruyucu İstekçi Tutum ($p<0.05$, $\eta^2=0.024$) ve Otoriter Tutum ($p<0.05$, $\eta^2=0.025$) alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı farkın olduğu bulgulanmıştır. Aradaki farkın hangi bölüm öğrencileri arasında olduğunu belirlemek için Mann Whitney U-Testi yapılmıştır. Yapılan testte **Koruyucu İstekçi Tutum** için Sınıf Öğretmenliğinde (Sıra Ort.=262.42) ve Diğer (Sıra Ort.=251.23) öğretmenlik bölümlerinde olan öğrenciler ile Sosyal Bilgiler (Sıra Ort.=179.06), Matematik (Sıra Ort.=191.56) ve Türkçe

Öğretmenliğinde (Sıra Ort.=192.63) okuyan öğrenciler arasında Sınıf Öğretmenliğinde ve Diğer öğretmenliklerde okuyan öğrenciler lehinde istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık olduğu söylenebilir ($p<0.05$). Özel Eğitim Öğretmenliğinde (Sıra Ort.=250.90) olan öğrenciler ile Sosyal Bilgiler (Sıra Ort.=179.06) ve Türkçe Öğretmenliğinde (Sıra Ort.=192.63) okuyan öğrenciler arasında Özel Eğitim Öğretmenliğinde okuyan öğrenciler lehinde istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık olduğu söylenebilir ($p<0.05$). **Otoriter Tutum** için yapılan testte ise PDR (Sıra Ort.=251.80) öğrencileri ile Sosyal Bilgiler (Sıra Ort.=192.02), Fen Bilimleri (Sıra Ort.=196.46) ve Türkçe Öğretmenliğinde (Sıra Ort.=177.97) okuyan öğrenciler arasında PDR bölümünde okuyan öğrenciler lehinde istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir farklılık olduğu söylenebilir ($p<0.05$). Sınıf Öğretmenliğinde (Sıra Ort.=246.47) olan öğrenciler ile Sosyal Bilgiler (Sıra Ort.=192.02) ve Türkçe Öğretmenliğinde (Sıra Ort.=177.97) okuyan öğrenciler arasında Sınıf Öğretmenliğinde okuyan öğrenciler lehinde istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık olduğu söylenebilir ($p<0.05$). Özel Eğitim Öğretmenliği (Sıra Ort.=237.97) ve Diğer (Sıra Ort.=234.46) öğretmenlik bölümlerinde olan öğrenciler ile Türkçe Öğretmenliğinde (Sıra Ort.=177.97) okuyan öğrenciler arasında Özel Eğitim Öğretmenliğinde ve Diğer öğretmenliklerde okuyan öğrenciler lehinde istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir farklılık olduğu söylenebilir ($p<0.05$).

Araştırmanın dördüncü alt amacı: ‘‘ Eğitim fakültesi öğrencilerinin annelerinin çalışma durumları ile evlilik öncesi ilişkilere yönelik tutumları ve anne-baba tutumları arasında anlamlı bir fark var mıdır?’’ şeklinde ifade edilmiştir.

Sonraki sayfada yer alan Tablo 9’da eğitim fakültesi öğrencilerinin EÖİDÖ ve Anne Baba Tutum Ölçeğinden aldıkları puanların annelerinin çalışma durumlarına göre aralarındaki farkın belirlenebilmesi için yapılan Mann Whitney-U testinin sonuçları verilmiştir.

Tablo 9. Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Annelerinin Çalışma Durumlarına Göre Mann Whitney-U Testi Sonuçları

Değişken	Anne Çalışma Durumu	N	Sıra Ort.	Sıra Top.	U	z	p
Dini Değerler	Çalışıyor	104	237.01	24649.00	15755.0	-1.519	.129
	Çalışmıyor	336	215.39	72371.00			
İletişim	Çalışıyor	104	245.16	25496.50	14907.5	-2.273	.023*
	Çalışmıyor	336	212.87	71523.50			
Arkadaş İlişkileri	Çalışıyor	104	243.16	25288.50	15115.5	-2.083	.037*
	Çalışmıyor	336	213.49	71731.50			
Aile İlişkileri	Çalışıyor	104	243.30	25303.50	15100.5	-2.099	.036*
	Çalışmıyor	336	213.44	71716.50			
Cinsel Uyum	Çalışıyor	104	238.10	24762.00	15642.0	-1.622	.105
	Çalışmıyor	336	215.05	72258.00			
EÖİDÖ Toplam	Çalışıyor	104	248.15	25807.50	14596.5	-2.538	.011*
	Çalışmıyor	336	211.94	71212.50			
Demokratik Tutum	Çalışıyor	104	241.37	25102.50	15301.5	-1.916	.055
	Çalışmıyor	336	214.04	71917.50			
Koruyucu İstekçi Tutum	Çalışıyor	104	205.82	21405.00	15945.0	-1.348	.178
	Çalışmıyor	336	225.04	75615.00			
Otoriter Tutum	Çalışıyor	104	191.46	19912.00	14452.0	-2.667	.008*
	Çalışmıyor	336	229.49	77108.00			

*p<0.05

Tablo 9’da Mann Whitney-U testi sonuçlarına göre **EÖİDÖ-İletişim** ($U=14907.50$, $z=-2.273$, $p<0.05$, $\eta^2=0.012$) ve **EÖİDÖ-Arkadaş İlişkileri** ($U=15115.50$, $z=-2.083$, $p<0.05$, $\eta^2=0.01$), **EÖİDÖ-Aile İlişkileri** ($U=15100.50$, $z=-2.099$, $p<0.05$, $\eta^2=0.01$), **EÖİDÖ-Toplam** ($U=14596.50$, $z=-2.538$, $p<0.05$, $\eta^2=0.015$) ve **Otoriter Tutum** ($U=14452.00$, $z=-2.667$, $p<0.05$, $\eta^2=0.016$) boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu söylenebilir. Aradaki farkın hangi ortalamalar arasında olduğu incelendiğinde anlamlı farklılık çıkan tüm EÖİDÖ alt boyutlarında çalışan anneleri olan katılımcıların lehinde olduğu görülmektedir. Buna göre çalışan annesi olan katılımcıların evlilik öncesi ilişkilere yönelik puanlarının, çalışmayan annesi olan katılımcılara göre daha yüksek olduğu söylenebilir. Anne Baba Tutum Ölçeğinde ise Otoriter Tutum alt boyutundaki farklılık incelendiğinde, annesi çalışmayan katılımcıların anne-babalarının tutumlarının daha otoriter olduğu söylenebilir ($p<0.05$).

4.3. Araştırmada Kullanılan Ölçekler Arasındaki İlişkilere Yönelik Bulgular

Bu bölümde EÖİDÖ ile Anne Baba Tutum Ölçeği (ABTÖ) arasındaki ilişki ve ABTÖ’nün EÖİDÖ’yü ne düzeyde açıkladığına yönelik analizlere yer verilmiştir.

Sonraki sayfada yer alan Tablo 10’da EÖİDÖ ile Anne Baba Tutum Ölçeği arasındaki ilişkiyi belirleyebilmek için yapılan Spearman Korelasyon Tablosu verilmiştir.

Tablo 10. Evlilik Öncesi İlişkileri Değerlendirme Ölçeği ile Anne Baba Tutum Ölçeği Arasındaki Spearman Korelasyon Tablosu

Ölçek	Spearman's Rho	Dini Değerler	İletişim	Arkadaş İlişkileri	Aile İlişkileri	Cinsel Uyum	EÖİDÖ Toplam
Demokratik Tutum	Rho (r)	.216**	.299**	.294**	.346**	.161**	.361**
	p	.000	.000	.000	.000	.001	.000
	N	440	440	440	440	440	440
Koruyucu İstekçi Tutum	Rho (r)	-.158**	-.329**	-.296**	-.323**	-.211**	-.358**
	p	.001	.000	.000	.000	.000	.000
	N	440	440	440	440	440	440
Otoriter Tutum	Rho (r)	-.164**	-.379**	-.364**	-.396**	-.249**	-.415**
	p	.001	.000	.000	.000	.000	.000
	N	440	440	440	440	440	440

**p<.01 (2-yönlü)

EÖİDÖ ve Anne Baba Tutum Ölçeği arasındaki ilişki incelendiğinde **Demokratik Tutum** alt boyutunda tüm ilişkilerin pozitif yönlü olduğu görülmektedir. EÖİDÖ-Aile İlişkileri alt boyutu ve EÖİDÖ-Toplam puanıyla orta düzeyde pozitif korelasyon varken diğer EÖİDÖ alt boyutlarıyla zayıf pozitif korelasyon olduğu tespit edilmiştir. **Koruyucu İstekçi Tutumda** EÖİDÖ-Dini Değerler, Arkadaş İlişkileri ve Cinsel Uyum alt boyutlarında zayıf negatif korelasyon varken diğer EÖİDÖ alt boyutlarıyla ve EÖİDÖ toplam puanıyla orta düzeyde negatif korelasyon olduğu tespit edilmiştir. **Otoriter Tutumda** ise EÖİDÖ-Dini Değerler ve Cinsel Uyum alt boyutlarında zayıf negatif korelasyon varken diğer EÖİDÖ alt boyutlarıyla ve EÖİDÖ toplam puanıyla orta düzeyde negatif korelasyon olduğu tespit edilmiştir.

BÖLÜM V

TARTIŞMA

Bu bölümde, eğitim fakültesi öğrencilerinin evlilik öncesi ilişkilere yönelik tutumları ile ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumları arasındaki ilişkiye yönelik bulgular tartışılıp yorumlanmıştır.

5.1. Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Evlilik Öncesi İlişkilere Yönelik Tutumları ve Ebeveynlerin Çocuk Yetiştirme Tutumları İle İlgili Bulguların Cinsiyete Göre Tartışılması

Araştırmadan elde edilen bulgular, eğitim fakültesi öğrencilerinin evlilik öncesi ilişkilere yönelik tutumlarının EÖİDÖ dini değerler ve iletişim alt boyutlarında cinsiyete göre farklılaştığını ortaya koymaktadır. Buna göre cinsiyetin, eğitim fakültesi öğrencilerinin evlilik öncesi ilişkilere yönelik tutumlarını EÖİDÖ'nün iki alt boyutu açısından anlamlı düzeyde etkilediği anlaşılmaktadır. Erkek katılımcıların dini değerler alt boyutundan daha yüksek puan almaları; erkeklerin, evlilik öncesi ilişkilerde seçim yaparken dini değerlere daha fazla önem verdiğini ve ilişkilerine yönelik kararlar alırken bu durumu göz önünde bulundurmaya daha yatkın olduklarını düşündürmektedir. Kadın katılımcıların iletişim alt boyutundan daha yüksek puan almaları; kadınların, ilişkilerinde iletişime daha fazla önem verdiklerine ve iletişim konusunda daha dikkatli ve hassas davrandıklarına bir işaret olarak gösterilebilir. Sonuç ile ilgili alanyazını destekleyen araştırmalar da bulunmaktadır (Laible vd., 2004; Yılmazçoban, 2008; Hall, 2013; Karaman, 2013; Saraç, 2013; Haskan-Avcı, 2014) tarafından yapılan araştırma bulguları ile benzerlik göstermektedir. Bu araştırmalar

sonucunda da katılımcıların cinsiyetleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Yapılan bazı çalışmalarda ise cinsiyetler arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir (Davis, 1995; Jackson, 2009; Arabacı ve Ömeroğlu, 2013).

Araştırma bulgularına göre eğitim fakültesi öğrencilerinin anne-baba tutumlarının cinsiyete göre farklılaşmadığı görülmüştür. Buna göre cinsiyetin, eğitim fakültesi öğrencilerinin anne-baba tutumlarını anlamlı düzeyde etkilemediği anlaşılabılır. Literatüre bakıldığında (Oğuz 2016; Dokuzlu, 2016; Erkan, 2019) tarafından yapılan araştırmalar da bu bulguyu desteklemektedir. Ancak anne-baba tutumlarının cinsiyete göre farklılaştığını ortaya koyan birçok araştırma da görülmektedir (Frost vd., 1991; Singh ve De Man, 1991; Flett vd., 1995; Siegle ve Schuler, 2000; Yılmaz, 2009; Gönen, 2014; Doğru, 2017; Aydın, 2019; Uysal, 2019; Kapudere, 2020; Çalışkan, 2020). Bu araştırmalarda anne-baba tutumlarının cinsiyete göre durumuna bakıldığında kadın katılımcılarda demokratik tutumun; erkek katılımcılarda ise koruyucu-istekçi ve otoriter tutumun anlamlı bir şekilde daha yüksek olduğu bulunmuştur. Dokuyan (2016) tarafından yapılan araştırmada ise bu sonuçtan farklı olarak demokratik tutumun erkekler lehinde, koruyucu-istekçi ve otoriter tutumun ise kadınlar lehinde olduğu görülmüştür.

5.2. Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Evlilik Öncesi İlişkilere Yönelik Tutumları ve Ebeveynlerin Çocuk Yetiştirme Tutumları İle İlgili Bulguların Yaşa Göre Tartışılması

Araştırma bulgularına göre eğitim fakültesi öğrencilerinin evlilik öncesi ilişkilere yönelik tutumlarının EÖİDÖ cinsel uyum alt boyutunda yaşa göre farklılaştığı bulunmuştur. Buna göre yaşın, eğitim fakültesi öğrencilerinin evlilik öncesi ilişkilere yönelik tutumlarını EÖİDÖ'nün yalnızca cinsel uyum alt boyutu açısından anlamlı düzeyde etkilediği anlaşılmaktadır. 22 yaş ve üzerinde olan katılımcıların cinsel uyum puanlarının, 18-19 yaş bireylere göre daha yüksek ve anlamlı düzeyde farklı olması; yaşın ilerlemesi ile birlikte cinsel konulardaki bilgi ve deneyimin artmasının, bireylerin cinsel konuları daha rahat konuşabilmeye başlamasının etkisi olduğunu düşündürmüştür. Bununla birlikte kültürel ve dini olarak evlilik öncesi cinsel birlikteliğin uygun görülmediği toplumumuzda; üniversiteyi yaşadığı şehirden farklı bir şehirde okuyan öğrencilerin aile baskısından uzak kalmanın etkisiyle kendini daha özgür hissederek evlilik öncesi ilişkilerini baskı unsuru olmadan yaşamalarının da etkisi olduğu düşünülmektedir. Alanyazına bakıldığında Jackson (2009), Sakmar (2010), Saraç (2013) ve Yazıcı (2020) tarafından yapılan

araştırmalarda da evlilik öncesi ilişkilere yönelik tutumların yaş değişkeni açısından farklılaşmadığı bulunmuştur. Cobby, Larson ve Watson (2003), Koesten (2004) ve Yıldırım (2019) tarafından yapılan çalışmalarda ise yaş değişkeni açısından farklılık bulunduğu görülmüştür. Evlilik öncesi ilişkilere yönelik tutum ölçeğinin kullanıldığı daha fazla araştırma yapılması durumunda; araştırmalar arasında karşılaştırma yapılabileceğinden, ortaya çıkan sonuçların değerlendirilmesi daha çok fayda sağlayabilecektir. Bu nedenle evlilik öncesi ilişkilere yönelik çalışmaların artması gerektiği düşünülmektedir.

Araştırma bulgularına göre eğitim fakültesi öğrencilerinin anne-baba tutumlarının yaşa göre farklılaşmadığı görülmüştür. Buna göre yaşın, eğitim fakültesi öğrencilerinin anne-baba tutumlarını anlamlı düzeyde etkilemediği anlaşılabılır. Doğru (2017), Emrem (2017) ve Çalışkan (2020) tarafından yapılan araştırmalarda da üniversitede öğrencilerinin anne-baba tutumlarının yaşa göre farklılaşmadığı bulunmuştur. Fakat Jaccard, Dittus ve Gordon (2000) ile Oğuz (2016) tarafından yapılan araştırmalarda ise yaşa göre anlamlı bir farklılık görülmüştür.

5.3. Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Evlilik Öncesi İlişkilere Yönelik Tutumları ve Ebeveynlerin Çocuk Yetiştirme Tutumları İle İlgili Bulguların Okudukları Bölümlere Göre Tartışılması

Araştırma bulgularına göre eğitim fakültesi öğrencilerinin evlilik öncesi ilişkilere yönelik tutumlarının okudukları bölümlere göre farklılaşmadığı görülmüştür. Buna göre okudukları bölüm değişkeninin, eğitim fakültesi öğrencilerinin evlilik öncesi ilişkilere yönelik tutumlarını anlamlı düzeyde etkilemediği söylenebilir. Ulaşılan bulgulardan hareketle, eğitim fakültesi öğrencilerinin evlilik öncesi ilişkilere yönelik tutumlarının farklılık göstermemesinin nedeni olarak aldıkları eğitimlerin ve ortak ders içeriklerinin kazandırmaya çalıştığı kazanımların benzerlik göstermesi ve eğitim süreleri boyunca öğretmenlik kültürü içerisinde yetişerek daha olgun bireyler haline gelmeleri olduğu düşünülmüştür.

Araştırma bulgularına göre eğitim fakültesi öğrencilerinin anne-baba tutumlarının okudukları bölümlere göre ABTÖ koruyucu-istekçi tutum ve otoriter tutum alt boyutlarında farklılaştığı görülmüştür. Buna göre okunulan bölümün, eğitim fakültesi öğrencilerinin anne-baba tutumlarını ABTÖ koruyucu-istekçi ve otoriter tutum alt boyutları açısından anlamlı düzeyde etkilediği anlaşılmaktadır. Ortaya çıkan bulgulara

bakıldığında Sosyal Bilgiler Öğretmenliği ve Türkçe Öğretmenliği bölümlerinde okuyan bireylerin koruyucu-istekçi ve otoriter tutum alt boyutlarında en düşük puanları aldıkları görülmüştür. Bu bölümlerdeki öğrencilerin almış olduğu puanların düşük olması; bu bölümlerde okuyan öğrencilerin ailelerinin otoriter tutum ve koruyucu-istekçi tutumu diğer bölümlere göre çok benimsemediklerini gösterebilir. Ortaya çıkan bulgular, bölümlerin tercih edilirlilikleri düşünüldüğünde daha çok tercih edilen bölümlerdeki öğrencilerin ebeveynlerinin daha fazla koruyucu-istekçi ve otoriter tutum sergilemekte olduklarını düşündürmektedir.

5.4. Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Evlilik Öncesi İlişkilere Yönelik Tutumları ve Ebeveynlerin Çocuk Yetiştirme Tutumları İle İlgili Bulguların Annelerinin Çalışma Durumlarına Göre Tartışılması

Araştırma bulgularına göre eğitim fakültesi öğrencilerinin evlilik öncesi ilişkilere yönelik tutumlarının annelerinin çalışma durumlarına göre farklılaştığı bulunmuştur. Anneleri çalışan öğrencilerin daha yüksek puanlar almış olmaları, anne eğitim düzeylerinin etkisinin olabileceğini düşündürmektedir. Alınan eğitim ve bilinç düzeyinin artması ile çocukları ile kurdukları iletişimin iyi olması; çocuklarının, arkadaşları ve aileleri ile olan ilişkilerinin daha sağlam temellere dayanabilmesinin de etkisi olabileceği düşünülmektedir. Bundan sonraki süreçte yapılacak olan çalışmalarda anne eğitim düzeylerinin, öğrencilerin evlilik öncesi ilişkilere yönelik tutumları ile karşılaştırılması bu konuda yol gösterici olabilecektir. Alanyazın incelendiğinde, Thornton ve Camburn (1987) tarafından yapılan çalışmada annenin çalışma durumunun anlamlı bir etkisi olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırma bulgularına göre eğitim fakültesi öğrencilerinin anne-baba tutumlarının annelerinin çalışma durumlarına göre ABTÖ otoriter tutum alt boyutunda çalışmayan anneler lehinde farklılaştığı görülmüştür. Bu bulguya bakıldığında anneleri çalışmayan öğrencilerin otoriter tutuma daha fazla maruz kaldıkları görülmektedir. Bu durum değerlendirildiğinde; çalışmayan annelerin sürekli evde olmalarının çocukları üzerinde bir baskı unsuru oluşturabileceği, çocuklarının sürekli göz önünde olduklarının hissettirilmesi ve sürekli denetim altında olduklarını hissedebilecekleri düşünülerek evlilik öncesi ilişkilere yönelik mutluluk ve olumlu düşüncelerinin daha az olabileceği düşünülmektedir. Alanyazına bakıldığında Kırman ve Doğan (2017) tarafından yapılan meta-analiz çalışmasında elde edilen verilerden ortaya çıkan sonuca göre de annelerin çalışma durumlarının, çocuklar üzerinde etkili olduğu görülmüştür. Çiftci (2018) tarafından

yapılan araştırmada ortaya çıkan bulgular da anne tutum puanlarına göre otoriter tutum puanları arasında anlamlı bir farklılık olduğunu göstermektedir.

5.5. Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Evlilik Öncesi İlişkilere Yönelik Tutumları ve Ebeveynlerin Çocuk Yetiştirme Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi İle İlgili Bulguların Tartışılması

Bulgular, eğitim fakültesi öğrencilerinin evlilik öncesi ilişkilere yönelik tutumlarının ebeveynlerinin çocuk yetiştirme tutumlarından ABTÖ demokratik tutum alt boyutunda anlamlı düzeyde etkilendiğini ortaya koymaktadır. Demokratik anne-baba tutumuna sahip öğrencilerin evlilik öncesi ilişkilere yönelik tutumlarında anlamlı düzeyde ve pozitif yönde bir ilişki görülmüştür. Bulgular, demokratik tutuma sahip anne-babaların çocuklarının, evlilik öncesi ilişkilerinde daha mutlu oldukları ve ilişkilerine yönelik olumlu düşüncelerinin daha fazla olduğunu göstermektedir. Demokratik tutuma sahip ebeveynlerin çocuklarının evlilik öncesi ilişkilerinde daha mutlu olmaları ve ilişkilerine yönelik olumlu düşüncelerinin daha fazla olmasının; demokratik tutum gösteren ailelerin çocuklarına daha eşitlikçi davranmaları, çocuklarının düşüncelerine önem vermeleri, çocuklarına ailenin bir bireyi olduğunu hissettirmeleri ve çocuklarına yaklaşımları konusunda daha bilinçli hareket etmeleri olduğu düşünülmektedir. Koruyucu-istekçi alt tutum ve otoriter alt tutum ile EÖİDÖ arasındaki ilişkiye bakıldığında ise EÖİDÖ'nün tüm alt boyutları ile negatif yönde bir ilişki görülmüştür. Buradan hareketle koruyucu-istekçi tutuma ve otoriter tutuma sahip ebeveynlerin çocuklarının evlilik öncesi ilişkilere yönelik mutluluk ve olumlu düşüncelerinin azaldığı söylenebilir. Alanyazında eğitim fakültesi öğrencilerinin evlilik öncesi ilişkilere yönelik tutumlarının ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumları ile ilişkisinin incelendiği başka bir araştırmaya rastlanmadığından bu bulgu herhangi bir araştırmayla karşılaştırılamamıştır. Eğitim fakültesi öğrencilerinin evlilik öncesi ilişkilere yönelik tutumlarının daha sağlıklı bir biçimde ele alınabilmesi için bu konuda daha fazla araştırma yapılmasına ihtiyaç duyulduğu söylenebilir. Literatüre bakıldığında, Yılmazçoban (2008), Yılmaz (2009), Duran (2010) ve Çelik (2018) tarafından evlilik öncesi ilişkilere yönelik yapılan çalışmaların psiko-eğitim programı uygulaması şeklinde olduğu ve araştırmalarda bu programların etkililik düzeylerinin incelendiği görülmüştür. İlerleyen zamanlarda yapılacak araştırmalarda, evlilik öncesi ilişkilere yönelik tutumlar ile ilgili çalışmaların artmasına ihtiyaç duyulduğu söylenebilir.

BÖLÜM VI

SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu bölümde eğitim fakültesi öğrencilerinin evlilik öncesi ilişkilere yönelik tutumları ile ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi sonucunda elde edilen bulgulara dayalı olarak ulaşılabilecek sonuçlara ve bu sonuçlardan yola çıkılarak geliştirilen önerilere yer verilmektedir.

6.1. Sonuç

1. Eğitim fakültesi öğrencilerinin evlilik öncesi ilişkilere yönelik tutumları ile ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumları arasındaki ilişki incelendiğinde, anne baba tutum ölçeği demokratik tutum alt boyutu ile EÖİDÖ arasındaki tüm ilişkilerin istatistiksel olarak pozitif yönde ve anlamlı olduğu bulunmuştur. Dolayısıyla eğitim fakültesi öğrencilerinin ebeveynlerinin demokratik tutum sergileme davranışları arttıkça evlilik öncesi ilişkilere yönelik mutluluk düzeylerinin ve olumlu düşüncelerinin de arttığı saptanmıştır.

2. Eğitim fakültesi öğrencilerinin evlilik öncesi ilişkilere yönelik tutumları ile ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumları cinsiyete göre incelendiğinde, eğitim fakültesi öğrencilerinin evlilik öncesi ilişkilere yönelik tutumlarının EÖİDÖ dini değerler alt boyutunda ve iletişim alt boyutunda farklılaştığı bulunmuştur. Buna göre erkek öğrencilerin dini değerler puanlarının kadınlara göre daha yüksek olduğu, kadın öğrencilerin ise iletişim puanlarının erkek öğrencilere göre daha yüksek olduğu söylenebilir. EÖİDÖ'nün diğer alt

boyutlarında, toplam puanında ve ABTÖ’de ise cinsiyet değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür.

3. Eğitim fakültesi öğrencilerinin evlilik öncesi ilişkilere yönelik tutumları ile ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumları yaşa göre incelendiğinde, eğitim fakültesi öğrencilerinin evlilik öncesi ilişkilere yönelik tutumlarının EÖİDÖ cinsel uyum alt boyutunda farklılaştığı bulunmuştur. Buna göre 22 yaş ve üzerinde olan eğitim fakültesi öğrencilerinin cinsel uyum puan ortalamalarının, 18-19 yaşındaki öğrencilerden yüksek olduğu ve anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği görülmektedir. EÖİDÖ’nün diğer alt boyutlarında, toplam puanında ve ABTÖ’de ise yaş değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür.

4. Eğitim fakültesi öğrencilerinin evlilik öncesi ilişkilere yönelik tutumları okudukları bölümlere göre incelendiğinde, eğitim fakültesi öğrencilerinin evlilik öncesi ilişkilere yönelik tutumlarının okudukları bölümler değişkenine göre farklılaşmadığı bulunmuştur.

5. Eğitim fakültesi öğrencilerinin ebeveynlerinin çocuk yetiştirme tutumları okudukları bölümlere göre incelendiğinde, eğitim fakültesi öğrencilerinin ABTÖ koruyucu-istekçi tutum alt boyutunda ve otoriter tutum alt boyutunda farklılaştığı bulunmuştur. Buna göre Sınıf Öğretmenliğinde ve diğer öğretmenlik bölümlerinde okuyan öğrencilerin ABTÖ koruyucu-istekçi tutum alt boyutundaki puan ortalamalarının, Sosyal Bilgiler, Matematik ve Türkçe Öğretmenliğinde okuyan öğrencilerden daha yüksek olduğu ve anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği görülmektedir. Aynı zamanda Özel Eğitim öğretmenliğinde okuyan öğrencilerin ABTÖ koruyucu istekçi tutum alt boyutundaki puan ortalamalarının, Sosyal Bilgiler ve Türkçe öğretmenliğinde okuyan öğrencilerden daha yüksek olduğu ve anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği bulunmuştur. Bununla birlikte, PDR öğrencilerinin ABTÖ otoriter tutum alt boyutundaki puan ortalamalarının, Sosyal Bilgiler, Fen Bilimleri ve Türkçe Öğretmenliğinde okuyan öğrencilerden daha yüksek olduğu ve anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği görülmektedir. Sınıf Öğretmenliğinde okumakta olan öğrencilerin ABTÖ otoriter tutum alt boyutu puan ortalamalarının, Sosyal Bilgiler ve Türkçe Öğretmenliğinde okuyan öğrencilerden daha yüksek olduğu ve anlamlı düzeyde farklılık

gösterdiği görülmüştür. Özel Eğitim Öğretmenliği ve Diğer Öğretmenlik bölümlerinde okuyan öğrencilerin ABTÖ otoriter tutum alt boyutundaki puan ortalamalarının, Türkçe Öğretmenliğinde okuyan öğrencilerden daha yüksek olduğu ve anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği saptanmıştır. ABTÖ'nün demokratik tutum alt boyutunda ise öğrencilerin okudukları bölümler değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür.

6. Eğitim fakültesi öğrencilerinin evlilik öncesi ilişkilere yönelik tutumları ile ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumları annelerinin çalışma durumlarına göre incelendiğinde, eğitim fakültesi öğrencilerinin evlilik öncesi ilişkilere yönelik tutumlarının EÖİDÖ iletişim, arkadaş ilişkileri ve aile ilişkileri alt boyutları ile EÖİDÖ toplam puanlarında farklılaştığı bulunmuştur. Farklılık çıkan tüm EÖİDÖ alt boyutlarında ve EÖİDÖ toplam puanlarında anneleri çalışan katılımcıların puan ortalamalarının, anneleri çalışmayan katılımcıların puan ortalamalarından daha yüksek olduğu ve anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği görülmüştür. Eğitim fakültesi öğrencilerinin ebeveynlerinin çocuk yetiştirme tutumlarının ise annelerinin çalışma durumlarına göre ABTÖ otoriter tutum alt boyutunda farklılaştığı bulunmuştur. Buna göre anneleri çalışmayan katılımcıların puan ortalamalarının, anneleri çalışan katılımcıların puan ortalamalarından daha yüksek olduğu ve anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği görülmüştür.

6.2. Öneriler

Eğitim fakültesi öğrencilerinin evlilik öncesi ilişkilere yönelik tutumları ile ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumları arasındaki ilişkinin incelendiği bu araştırma neticesinde elde edilen bulgular ışığında bazı öneriler sunmak mümkündür:

1. Araştırmada kadın katılımcıların erkek katılımcılara oranla gözle görülür bir sayıda daha fazla olduğu görülmektedir. Yeni araştırmalarda katılımcılar arasındaki cinsiyet dengesinin birbirine yakın olacak şekilde dikkate alınması araştırma sonuçlarının cinsiyet bağlamında değerlendirirken daha verimli sonuçların ortaya çıkmasını sağlayabilecektir.

2. Araştırmada yalnızca eğitim fakültesinde okumakta olan lisans öğrencilerinden veri toplanmıştır. Yapılacak olan yeni çalışmalarda lisans eğitimi alan öğrencilerin dışında ön lisans, yüksek lisans ve doktora eğitimi almakta olan öğrencilerin de uygulamaya alınması eğitim düzeyinin etkisini incelemek adına fayda sağlayabilecektir.

3. Araştırmaya katılan bölümler arasında en çok katılımcının PDR bölümünden olduğu görülmüştür. İlerleyen dönemlerde yapılacak olan çalışmalarda bölümlerdeki katılımcı sayılarının birbirine yakın tutulması çalışma açısından farklı sonuçlar ortaya çıkarabilecektir.

4. Araştırmada incelenen değişkenlerden biri annenin çalışma durumudur. Yeni yapılacak çalışmalarda anne eğitim düzeyi ile baba eğitim düzeyi değişkenleri de kullanılarak araştırmanın sınırlarının genişletilebileceği düşünülmektedir.

5. Araştırma sonucuna göre demokratik tutumu benimseyen ebeveynlerin çocuklarının evlilik öncesi ilişkilerinde daha mutlu oldukları ve daha olumlu düşüncelere sahip oldukları görülmüştür. Bu durumdan yola çıkarak çiftlere evlilik öncesi verilen eğitimlerin yaygınlaştırılması, evlilik sürecinde gerekli desteğin sağlanması, çocuklara yaklaşım yöntemleri konusunda gerekli bilgilendirici çalışmaların yapılmasının önemli olduğu düşünülmektedir.

6. Ailelere ve bireylere yönelik olarak aile eğitimleri, çocuğa yaklaşım eğitimleri, çiftlerin birbirlerine yaklaşımları konusundaki eğitimlerin; belediyeler, üniversiteler, halk eğitim merkezleri ve aile sağlığı merkezleri aracılığıyla gerçekleştirilmesinin ailelere önemli bir destek sağlayacağı düşünülmektedir.

7. Bireylerin hayatta attıkları adımlara yönelik olarak ortaya çıkan düşünce ve davranışlarında ailelerinin etkisi çok önemlidir. Ebeveynler çocuklarına yönelik olarak sergiledikleri tutumlarda dikkatli ve bilinçli adımlar atmaya özen göstermeli ve bu konuda gelişimleri sağlanmalıdır.

8. Evlilik öncesi ilişkiler bireyler açısından büyük bir önem taşımaktadır. Çiftlerin birbirini tanıması, anlaması, nelere ilgi duydukları konusunda fikir alışverişinde bulunmaları çok önemlidir. Evliliğe yönelik atılacak olan ciddi adımlar öncesinde yaşanan bu gelişmelerin daha sağlıklı yürütülebilmesi adına çiftlere bu konuda danışmanlık yapılmalı ve gerekli eğitimler verilmelidir.

9. Evlilik öncesi ilişkilerin yaşanmasında ve anne-baba tutumlarının şekillenmesinde önemli olan etkenlerden birinin de bireylerin eğitim hayatları olduğu düşünülmektedir. Bu noktada ergenlik döneminden itibaren okullarda öğrencilere yönelik olarak aile ilişkileri, arkadaş ilişkileri ve iletişim gibi konularda bilgilendirmeler yapılmalıdır. Aynı zamanda bu bilgilendirmeler uygulamaya dönük çeşitli etkinliklerle desteklenmelidir.

KAYNAKÇA

- Ağır, M. (2018). Anne Baba Tutumları İle Okul Öncesi Çocuklarda Ortaya Çıkan Özdoyurum Alışkı Sorunu Arasındaki İlişki. Yüksek Lisans Tezi, Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.
- Alexander, M., Garda, L., Kanade, S., Jejeebhoy, S., & Ganatra, B. (2006). Romance and sex: pre-marital partnership formation among young women and men, Pune district, India. *Reproductive health matters*, 14(28), 144-155.
- Alpoğuz, D. (2014). Algılanan Ana-Baba Tutumlarının İlköğretim Öğrencilerinin Okumaya Yönelik Tutumlarına ve Türkçe Dersi Akademik Başarılarına Etkisi. Yüksek Lisans Tezi, Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırşehir.
- Arabacı, N ve Ömeroğlu, E. (2013). 48-72 Aylık Çocuğa Sahip AnneBabaların Çocukları İle İletişimlerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 30, 41-53.
- Atta-Alla, M. (2009). Contemporary Egyptian family. (Eds.T. Maundeni, L. L. Levers, & G. Jacques) *Changingfamily systems: A global perspective* (pp. 114-126). Gaborone, Botswana: Bay Publishers.
- Aydın, E. (2019). Ergenlerin Algılanan Anne Baba Tutumlarının Benlik Saygısı ve Psikolojik İyi Oluş İle İlişkisinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzincan.
- Aydın, O., & Baran, G. (2010). Toplumsal Değişme Sürecinde Evlenme ve Boşanma. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 21(2), 117-126.
- Ayyıldız, T. (2005). Zonguldak İl Merkezinde 0-6 Yaş Çocuğu Olan Annelerin Çocuk Yetiştirme Tutumları. Yüksek Lisans Tezi, Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Zonguldak.

- Boisvert, J., Ladouceur, R., Beaudry, M., & Freeston, M.H. (1995). Perception of marital problems and of their prevention by quebec young adults. *The Journal of Genetic Psychology*, 156, 1, 33-44.
- Burman, B. Ve Margolin, G. (1992). Analysis of the association between marital relationships and health problems: An interactional perspective. *Psychological Bulletin*, 112, 39-63.
- Campbell, A., Converse, P. E. ve Rodgers, W. L. (1976). *The quality of American life*. New York: Russell Sage Foundation.
- Canel, A. N. (2011). Evlilik ve Aile Hayatı. *Marriage And Family Life. İstanbul, Turkey: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı*.
- Carroll, J. S. ve Doherty, W. J. (2003). Evaluating Effectiveness of Premarital Prevention Programs: A Meta-Analytic Review of Outcome Research. *Family Relations*, 52(2):105-118.
- Carstensen, L. L., Gottman, J. M., & Levenson, R. W. (1995). Emotional behavior in long-term marriage. *Psychology and aging*, 10(1), 140.
- Cobby, N., Larson, J., & Watson, W. (2003). Development of the attitudes about romance and mate selection scale. *Family Relation*, 52(3), 222-231.
- Cohen, J. (1992). A power primer. *Psychological bulletin*, 112(1), 155.
- Coşkun, Y., & Arife, Baş (2015). Okul öncesi eğitime devam eden çocukların anne babalarının çocuk yetiştirmeye yönelik görüşlerinin karşılaştırılması. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(2).
- Cox, C. R., Arndt, J., Pyszczynski, T., Greenberg, J., Abdollahi, A., & Solomon, S. (2008). Terror management and adults' attachment to their parents: The safe haven remains. *Journal of Personality and Social Psychology*, 94(4), 696.
- Çağ, P., & Yıldırım, İ. (2013). Evlilik doyumunu yordayan ilişkisel ve kişisel değişkenler. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(39).
- Çakır, S. (2018). Madde Kullanan ve Kullanmayan Ergenlerin Anne Baba Tutumları ve Aile İşlevleri Açısından Karşılaştırılması. Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Kocaeli.

- Çalışkan, Ü. (2020). Üniversite Öğrencilerinde Anne Baba Tutumu İle Psikolojik Sağlamlık Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Çapulcuoğlu, U., & Gündüz, B. (2013). Öğrenci Tükenmişliğini Yordamada Stresle Başa Çıkma, Sınav Kaygısı, Akademik Yetkinlik ve Anne-Baba Tutumları. *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 201-218.
- Çelik, D. B. (2018). Yatırım Modeline Dayalı Evlilik Öncesi İlişki Sürdürme Becerileri Psiko-Eğitim Grubunun İlişki İstikrarına Etkisinin İncelenmesi. Doktora Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Çelik, M. (2006). *Evlilik doyum ölçeği geliştirme çalışması*. Yayınlanmamış doktora tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Çiftci, Z. (2018). Üniversite Öğrencilerinin Algıladıkları Anne Baba Tutumları ve Flört Kaygısı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzincan.
- Darling, N., & Steinberg, L. (1993). Parenting style as context: An integrative model. *Psychological bulletin*, 113(3), 487.
- Davis, M. W. (1995). An experimental study of the ‘growing together’ marriage preparation program. Unpublished Doctoral Dissertation, Purdue University.
- Demir, E. K., & Şendil, G. (2007). Ebeveyn Tutum Ölçeği (ETÖ). *Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul*.
- Demiriz, S., & Öğretir, A. D. (2007). Alt ve Üst Sosyo-Ekonomik Düzeydeki 10 Yaş Çocuklarının Anne Tutumlarının İncelenmesi. *Kastamonu eğitim dergisi*, 15(1), 105-122.
- Doğan, T. (2016). Sağlıklı duygusal ilişkiler geliştirmede psikodramanın rolü: Bir olgu sunumu. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(37).
- Doğru, D. (2017). Üniversite Öğrencilerinde Algılanan Anne Baba Tutumlarının Eş Seçme Stratejileri ve Evlilik Tutumu İle İlişkisi. Yüksek Lisans Tezi, Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Dokur, M. ve Profeta, Y. (2006). Aile ve Çift Terapisi. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.

- Dokuyan, M. (2016), 12.Sınıf Öğrencilerinde Algılanan Anne Baba Tutumları ile Benlik Saygısı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, s.1-21.
- Dokuzlu, E. (2016). 18-25 Yaş Arası Üniversite Öğrencilerinde Anne-Baba Tutumunun Kişinin Kaygı Düzeyleri ve Bağlanma Tipi İle İlişkisi. Yüksek Lisans Tezi, Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Dönmezer, İ. (1999). Ailede İletişim ve Etkileşim. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Dubow, E. , Huesman L. (1987). “Childhood Correlates of Adult Ego Development”. Child Development 58, 800-69.
- Duran, Ş. (2010). Evlilik Öncesi İlişki Geliştirme Programının Romantik İlişkiler Yaşayan Üniversite Öğrencilerinin İletişim Becerileri, Çatışma İletişim Tarzları ve İlişki İstikrarları Üzerine Etkisinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.
- Düzgün, Ş. (2003). Öğrencilerin Psikolojik Belirtileri İle Ana-Baba Tutumları Arasındaki İlişkiler. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(1-2).
- Ekşi, A. (1990). *Çocuk, Genç, Ana Babalar*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Eldekleklioğlu, J. (2016). Karar stratejileri ile ana-baba tutumları arasındaki ilişki. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2(11).
- Emrem, Ç. (2017). Üniversite Öğrencilerinde Homofobi Düzeyi İle Anne Baba Tutumu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Erbek, E., Beştepe, E., Akar, H., Eradamlar, N., & Alpkan, R. L. (2005). Evlilik uyumu. *Düşünen Adam*, 18(1), 39-47.
- Erdoğan Taycan, S., & Çepik Kuruoğlu, A. (2014). Evlilik uyumu ile bağlanma stilleri ve mizaç ve karakter özellikleri arasındaki ilişkilerin İncelenmesi. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 25(1), 9-18.
- Erkan, S., & Toran, M. (2004). Alt sosyo-ekonomik düzey annelerin çocuklarını kabul ve reddetme davranışlarının incelenmesi (Diyarbakır ili örneği). *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 27(27).

- Erkan, S. (2019). Erişkinlerde Bulunan Anne Baba Tutumu, Benlik Saygısı ve Problemli İnternet Kullanımı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Erözkan, A. (2007). *Davranışçı Yaklaşımda Öğrenme*. (Editör: M. Engin Deniz). *Eğitim Psikolojisi*. Ankara: Maya Akademi Yayıncılık, 260-290.
- Eze, I. R. (2014). Adolescents' attitude towards premarital sex. *Mediterranean Journal of Social Sciences*, 5(10), 491.
- Fisher, W. K. & Lazerson, A. (1984). Human Development. New York: W. H. Freeman and Company.
- Fitness, J. (2001). Emotional intelligence and intimate relationships. *Emotional intelligence in everyday life*, 98-112.
- Flett, G. L. & Hewitt, P. L. (2002). "Perfectionaism and Maladjustment: An Overview of Theoretical, Definitional, and Treatment Issues". Perfectionism: Theory, Research, and Treatment, Washington: American Psychological Association.
- Flett, G. L., Sawatzky, D. L. & Hewitt, P. L. (1995). Dimensions of perfectionism and goal commitment: a further comparison of two perfectionism measures. *Journal of Psychopathology and Behavioural Assessments*, 17, 111-124.
- Fowers, B. J., Montel, K. H., & Olson, D. H. (1996). Predicting marital success for premarital couple types based on PREPARE. *Journal of marital and family therapy*, 22(1), 103-119.
- Franzoi, S. L., Davis, M. H., Young R. D. (1985). The effects of private self-consciousness and perspective taking on satisfaction in close relationships. *J Pers Soc Psychol*; 48:1584-1594
- Freedman, J. (1978). Happy people: What happiness is, who has it and why. New York: Harcourt Brace Jovanovich.
- Frost, R. O., Lahart, C. and Rosenblate, R. (1991). The developmental perfectionism: a study of daughters and their parents. *Cognitive Therapy And Research*, Vol:15 469-489.

- Garip, S. (2010). 5-6 Yaş döneminde, okul öncesi eğitim kurumuna devam eden çocuğu olan eşlerin çocuk yetiştirme stilleri ile evlilik uyumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Geçtan, E. (1988). *Çağdaş Yaşam ve Normal Dışı Davranışlar*. İstanbul: Remzi Yayınevi.
- George, D., & Mallery, M. (2010). SPSS for Windows step by step: a simple guide and reference, 17.0 update (10th ed.) Boston: Pearson.
- Glass, C. R. & Arnkoff, D. B. (1992). Behavior therapy. In D. K. Freedheim (Ed.), History of psychotherapy: A century of change (pp. 587-628). Washington, DC: American Psychological Association.
- Glenn, N. D. Ve Weaver, C.N. (1981). The contribution of marital happiness to global happiness. *Journal of Marriage and the Family*, 43, 161-169.
- Gordon, T. (2018). Etkili Anne-Baba Eğitimi. (D. Tekin ve N. Özkan, Çev.). İstanbul: Profil Kitap Yayınevi.
- Gökçedağ, S. (2001). Lise Öğrencilerinin Okul Başarısı ve Kaygı Düzeyi Üzerinde Anne Baba Tutumlarının Etkilerinin Belirlenip Karşılaştırılması. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Gönen, G. (2014). Algılanan Anne Baba Tutumunun Üniversite Öğrencilerinin Bilişsel Çarpıtmaları ve Kişilik Yapıları İle İlişkisi. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Grusec, J.E., & Davidov, M. (2007). Socialization in the family: The roles of parents. In J.E. Grusec and P.D. Hastings (Ed.), *Handbook of socialization: Theory and research* (pp.284-309). New York: The Guilford Press.
- Grusec, J. E. (2007). Parents' attitudes and beliefs: Their impact on children's development. *New York: Parenting Skills*. 92-95.
- Gülsün, M., Ak, M., & Bozkurt, A. (2009). Psikiyatrik Açıdan Evlilik ve Cinsellik. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 1(1), 68-79.
- Haktanır, G., Doğan, S. (1996). Çocuklar, Bebekler ve Bakımlarına İlişkin Düşünceler. *Milli Eğitim Dergisi*, (132), 33-34.

- Hall, Y. (2013). Cohabitation effect among hispanic couples: An appraisal of a relationship education program. Chicago: Wheaton College.
- Haskan Avcı, Ö. (2014). Üniversite Öğrencilerinin Evlilik Öncesi İlişkilerde Problem Yaşadıkları ve Eğitim Almak İstedikleri Konular. *Ege Eğitim Dergisi; Cilt 15, Sayı 1* (2014); 279-299.
- Hawkins, D. N., & Booth, A. (2005). Unhappily ever after: Effects of long-term, low-quality marriages on well-being. *Social Forces*, 84(1), 451-471.
- Holden, G. W., & Edwards, L. A. (1989). Parental attitudes toward child rearing: Instruments, issues, and implications. *Psychological Bulletin*, 106(1), 29.
- İkizoğlu, M. (1993). “Demokratik” ve “Otoriter” ana-baba tutumlarının, lise son sınıf öğrencilerinin benlik saygısı üzerine etkisi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Jaccard, J., Dittus, P. J., & Gordon, V. V. (2000). Parent-teen communication about premarital sex: Factors associated with the extent of communication. *Journal of Adolescent Research*, 15(2), 187-208.
- Jackson, J. B. (2009). Premarital couple predictors of marital relationship quality and stability: A meta-analytic study. Unpublished Ph.D thesis, Birmingham Young University, School of Family Life.
- Kalkan, M. ve Kaya, S. N. (2007). Evlilik Öncesi İlişkileri Değerlendirme Ölçeği'nin (EÖİDÖ) Geliştirilmesi: Geçerlik ve Güvenirlilik Çalışması. *Aile ve Toplum Eğitim, Kültür ve Araştırma Dergisi*, 3(11), 35-40.
- Karasar, N. (2006). Bilimsel Araştırma Yöntemi. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Kapudere, B. (2020). Üniversite Öğrencilerindeki Problemler, Algılanan Anne Baba Tutumları ve Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Hasan Kalyoncu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.
- Karaman, N. (2013). Evlilik Öncesi İlişki Değerlendirmenin Yordayıcısı Olarak Aile İletişim Kalıpları. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

- Kaya, A., Bozaslan, H., & Genç, G. (2012). Üniversite Öğrencilerinin Anne-Baba Tutumlarının Problem Çözme Becerilerine, Sosyal Kaygı Düzeylerine ve Akademik Başarılarına Etkisi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, (18), 208-225.
- Kılıç, H. (2007). Bazı Demografik Değişkenler ve Anne Baba Tutumlarına Göre Madde Bağımlısı Bireylerin Anne Baba Bağlılıkları İlişkisinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Kırman, A., & Doğan, Ö. (2017). Anne-baba çocuk ilişkileri: bir meta-sentez çalışması. *Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 4(1), 28-49.
- Knutson, L., Olson, D. H., & Innovations, L. (2003). Effectiveness of PREPARE Program with Premarital Couples in. *Marriage & Family*, 6(4), 529-546.
- Koesten, J. (2004). Family communication patterns, sex of subject, and communication competence. *Communication Monographs*, 71(2), 226-244.
- Kurdek, L. A., & Fine, M. A. (1995). Mothers, fathers, stepfathers, and siblings as providers of supervision, acceptance, and autonomy to young adolescents. *Journal of Family Psychology*, 9(1), 95.
- Kuzgun, Y., & Eldeleklioğlu, J. (1999). Ana Baba Tutum Ölçeğinin Geliştirilmesi. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(1).
- Laible, D., & Carlo, G., & Torquati, J. Children's Perceptions of Family Relationships as Assessed in a Doll Story Completion Task: Links to Parenting, Social Competence and Externalizing Behavior, *Social Development*, 2004, Cilt 13, Sayı 4, s. 551-569.
- Lang, F. R., & Carstensen, L. L. (1994). Close emotional relationships in late life: further support for proactive aging in the social domain. *Psychology and aging*, 9(2), 315.
- Larson, J. H., & Holman, T. B. (1994). Premarital predictors of marital quality and stability. *Family Relations*, 228-237.
- Lawton, M. P., Kleban, M. H., Rajagopal, D., & Dean, J. (1992). Dimensions of affective experience in three age groups. *Psychology and aging*, 7(2), 171.
- Lawton, E. (1992). "The Quality of Parent – Adult Child Relationship and Family Structure". *Dissertation Abstract International* 52, 3446-67.

- Lloyd, S. A. (1987). Conflict in premarital relationships: Differential perceptions of males and females. *Family relations*, 290-294.
- Manap, J., Kassim, A. C., Hoesni, S., Nen, S., Idris, F., & Ghazali, F. (2013). The purpose of marriage among single Malaysian youth. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 82, 112-116.
- Marini, M. M. (1976). Dimensions of marriage happiness: A research note. *Journal of Marriage and the Family*, 38, 443-449.
- Markman, Howard, Kurt, Hahlwlg. 1993. "The Prediction and Prevention of Marital Distress: An International Perspective". *Clinical Psychology Review*. 13,1,29-43.
- Mete, B. (2005). *Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Empatik Becerileri ile Aile İşlevleri Arasındaki İlişkinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir.
- Mızrakçı, Ş. (1994). Annelerin Çocuk Yetiştirme Tutumlarına Etki Eden Faktörler: Demografik Özellikleri, Kendi Yetiştiriliş Tarzları, Çocuk Gelişimine İlişkin Bilgi Düzeyleri ve Çocuğun Mizacına İlişkin Algıları. Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir.
- Mishra, P., Pandey, C. M., Singh, U., Gupta, A., Sahu, C., & Keshri, A. (2019). Descriptive statistics and normality tests for statistical data. *Annals of cardiac anaesthesia*, 22(1), 67-72.
- Morgan, Clifford T. (1989). *Psikolojiye Giriş Ders Kitabı*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Psikoloji Bölümü Yayınları.
- Murdock, N. L. (2014). *Psikolojik Danışma ve Psikoterapi Kuramları*. (F. Akkoyun, Çev.). (ss. 409-412). İstanbul: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Navaro, L. (1992). Ana-Baba Okulu. H. Yavuzer (Ed.), *Çocuklarla İletişim Nasıl Kurulur?* (ss. 129-140). İstanbul: Remzi Yayınevi.
- Oğuz, N. (2016). Genç Yetişkinlerde Anne Baba Tutumu, Anksiyete ve Benlik Saygısı İlişkisi. Yüksek Lisans Tezi, Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- Okur, Ö. (2016). Effects Of Perceived Parental Conflict, Perceived Parental Styles And Attachment Styles On Romantic Relationship Attitudes And Life Satisfaction. Yüksek Lisans Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Öz, İ. (2005). “Anne- Baba Olma Sanatı”. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Özben, Ş., & Argun, Y. (2002). Okul öncesi çocukların anne-babalarının çocuk yetiştirme tutumları ile ilgili değişkenlerin incelenmesi. Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi, 14(3), 18-22.
- Özcan, H. (1996). İlkokul Öğrencilerinin Öz güvenleri, Akademik Başarıları ve Anne-Baba Tutumları Arasındaki İlişkiler. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Özmen, E. P. (2015). Çocukların Atılganlık Düzeyinin Anne Baba Tutumları ve Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Özyürek, A. (2017). Yetiştirmeye İlişkin Anne-Baba Görüşleri Ölçeği” ve “Anne-Baba Tutum Ölçeği” Geliştirme Çalışması. *Uluslararası Erken Çocukluk Eğitimi Çalışmaları Dergisi*, 2(1), 26-38.
- Palut, B. (2008). Düşünme stilleri ve anne-baba tutumları arasındaki ilişki. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, (24).
- Plotnik, R. (2009). *Psikoloji'ye Giriş*. (Çeviren: Tamer Geniş). İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Proulx, C. M., Helms, H. M., & Buehler, C. (2007). Marital quality and personal well-being: A meta-analysis. *Journal of Marriage and family*, 69(3), 576-593.
- Raver, C. (2003). The Role of Employment In Predicting Depressive Symptoms and Parenting Among Low-Income Families. *Child Development*, 74(6).
- Ridely, C. A. ve Sladeczek, I. E. (1992). Premarital Relationship Enhancement: Its Effects on Needs to Relate to Others. *Family Relations*, 41(2):148-153.
- Rosen-Grandon, J. R., Myers, J. E., & Hattie, J. A. (2004). The relationship between marital characteristics, marital interaction processes, and marital satisfaction. *Journal of Counseling & Development*, 82(1), 58-68.

- Sakmar, E. (2010). Evli Çocuklu/Çocuksuz ve Birlikte Yaşayan Bireylerde İletişim Şekillerinin İlişki Doyumu Üzerine Yordayıcı Rolü: Düzenleyici Değişken Rolü Olarak Cinsel Doyum. Yüksek Lisans Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Samal, R. (2012). *Parents' attitude towards schooling and education of children* (Doctoral dissertation).
- Saraç, A. (2013). Üniversite Öğrencilerinin Romantik İlişki Doyumunu Yordamada Akılcı Olmayan İnançlar ve Evlilik Öncesi İlişki Algılarının Rolü. Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Scheidler, J. A. (2008). *Effects of perceived stress and perceived social support on marital satisfaction in doctoral students*. Doctoral dissertation, Walden University.
- Sezen, L. (2005). Türkiye'de evlenme biçimleri. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 11(27), 185-195.
- Shek, D. T. L. (1995). Marital Quality and Psychological well-being of married adults in a Chinese context. *Journal of Genetic Psychology*, 45-57.
- Siegle, D. & Schuler, A. (2000). Perfectionism differences in gifted middle students, *Roeper Review*, 23, 39-44.
- Sillars A. L., Pike G. R., Jones T. S., Murphy M. A. (1984). Communication and understanding in marriage. *Hum Commun Res*; 10:317-350.
- Singh S., & De Man A. (1991). Maternal Attitudes of Indian Women: A Study of Gender Differences. *Social Behavior and Personality*, 1991; 19(4): 297-303.
- Sokolski, D.M. & Hendrick, S.S. (1999). Maritalsatisfaction. *American Journal of Family Therapy*, 26(1), 39-49.
- Spera, C. (2005). A review of the relationship among parenting practices, parenting styles, and adolescent school achievement. *Educational psychology review*, 17(2), 125-146.
- Spiegler, M. D., & Guevremont, D. C. (2003). *Contemporary behaviour therapy* (4th ed.). Pasific Grove, CA:Brooks/Cole.

- Sridawruang, C., Crozier, K., & Pfeil, M. (2010). Attitudes of adolescents and parents towards premarital sex in rural Thailand: A qualitative exploration. *Sexual & Reproductive Healthcare*, 1(4), 181-187.
- Stack, S., & Eshleman, J. R. (1998). Marital status and happiness: A 17-nation study. *Journal of Marriage and the Family*, 527-536.
- Starcevic, V. ve Piontek, CM. (1997). Empathic understanding revisited: Conceptualisation, controversies, and limitations. *American Journal of Psychotherapy*, 51(3), 317-328.
- Steinberg, L., Dornbusch, S. ve Brown, B. (1992). Ethnic differences in adolescent achievement: An ecological perspective. *American Psychologist*, 47, 723-729.
- Steinberg, L., Lamborn, S. D., Dornbusch, S. M., & Darling, N. (1992). Impact of parenting practices on adolescent achievement: Authoritative parenting, school involvement, and encouragement to succeed. *Child development*, 63(5), 1266-1281.
- Steinberg, L. (2001). We know some things: Parent-adolescent relationships in retrospect and prospect. *Journal of research on adolescence*, 11(1), 1-19.
- Steinberg, L. (2007). *Ergenlik*. (Yayıma Hazırlayan: Figen Çok vd.) Ankara: İmge Kitabevi.
- Suwarni, L., Ismail, D., Prabandari, Y. S., & Adiyanti, M. G. (2015). Perceived parental monitoring on adolescence premarital sexual behavior in Pontianak City, Indonesia. *Int J Public Health Sci*, 4(4), 211-219.
- Sümer, N., Gündoğdu-Aktürk, E., & Helvacı, E. (2010). Anne-baba tutum ve davranışlarının psikolojik etkileri: Türkiye’de yapılan çalışmalara toplu bakış. *Türk Psikoloji Yazıları*, 13(25), 42-59.
- Sümer, N., & Güngör, D. (1999). Çocuk yetiştirme stillerinin bağlanma stilleri, benlik değerlendirmeleri ve yakın ilişkiler üzerindeki Etkisi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 14 (44), 35-58.
- Şahin, F. (2014). “Mother- Child Relation and Factors Affecting This Relation, *International Journal of Science Culture and Sport*, Cilt:2(3), 79-88, s.85-86.

- Şanlı, D. (2007). Annelerin Çocuk Yetiştirme Tutumlarını Etkileyen Etmenlerin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Şanlı, D., & Öztürk, C. (2012). Annelerin Çocuk Yetiştirme Tutumlarını Etkileyen Etmenlerin İncelenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, (32), 31-48.
- Şendil, Gül. (2003). “Çocuk, Ergen, ve Anne Baba”. İstanbul: Çantay Yayınevi.
- Şentürk, S. (2007). 5-6 Yaş Çocukların Çalışan ve Çalışmayan Annelerinin Çocuk Yetiştirme Tutumları İle Bu Çocukların Sosyal-Duygusal Uyum Düzeylerinin Karşılaştırılması. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Şerbetçioğlu, C. (2019). Kişilerarası İletişimde Normal Dışı Davranışların Sosyal Öğrenme Kuramı Bağlamında İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2013). Using multivariate statistics (Sixth edition). United States: Pearson Education.
- Tatlı, S., Selimoğlu, H. ve Bademci D. (2012). Çocukları Okul Öncesi Eğitime Devam Eden Annelerin Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumlarının İncelenmesi. *Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt:2, Sayı: 3, ss. 109-114.
- Thornton, A., & Camburn, D. (1987). The influence of the family on premarital sexual attitudes and behavior. *Demography*, 323-340.
- Tola, D. (2003). İlkokul 5.sınıf çocuklarında ahlaki yargı ile ana-baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Tortumluoğlu, G. (1999). Annelerin Aile Kavramını Algılaması ve Bunun Çocuk Yetiştirme Tutumuna Etkisi. Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Tudge J, Hogan D, Snezhkova I, et al (2000). Parent’s Child-rearing Values and Beliefs in the United States and Russia: The Impact of Culture and Social Class. *Infant and Child Development*; 9: 105-121.

- Tuzcuoğlu, Necla. (2004). Bir Aile Olmak, Anne-Baba Olmanın Altın Kuralları. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu), (2021). İstatistiklerle Aile. TÜİK Haber Bülteni, Sayı:37251, <http://www.tuik.gov.tr>
- Twenge, J. M. (2018). i-Nesli (O. Gündüz, Çev.). İstanbul: Kaknüs Yayınevi.
- Uysal, Z. Ç. (2019). Üniversite Öğrencilerinde Alkol ve Madde Kullanımının Anne Baba Tutumu, Benlik Saygısı ve Sosyal Destek İle İlişkisinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Üredi, I. (2005). Algılanan Anne Baba Tutumlarının İlköğretim 8.Sınıf Öğrencilerinin Öz Düzenleyici Öğrenme Stratejileri ve Motivasyonel İnançları Üzerindeki Etkisi. Doktora Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Yavuzer, H. (1992). Ana-Baba Okulu. H. Yavuzer (Ed.), Yaygın Ana-Baba Tutumları (ss,111-127). İstanbul: Remzi.
- Yavuzer, H. (1992). Ana-Baba ve Çocuk. İstanbul: Remzi Yayınevi.
- Yavuzer, H. (1997). Çocuk Eğitimi El Kitabı. İstanbul: Remzi Yayınevi.
- Yazıcı, B. (2020). Evlilik Kararı Alan Bireylerin Evliliğe Yükledikleri Anlam İle Evlilik Öncesi İlişkilerin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Yeşilyaprak, B. (2015). Çalışan Anne ve Çocuk. İstanbul: Remzi Yayınevi.
- Yıldırım, N. (2019). Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Medya Bağımlılığı Düzeyleri İle Evliliğe Yükledikleri Anlam ve Eş Seçme Kriterleri Arasındaki İlişki. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Yılmaz, A. (2000). *Eşler Arasındaki Uyum ve Çocuğun Algıladığı Anne-Baba Tutumu İle Çocukların, Ergenlerin, Gençlerin Akademik Başarıları ve Benlik Algıları Arasındaki İlişkiler*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Yılmaz, K. (2018). Anne-Baba Tutumlarının Ergenlerde Benlik Saygısına Etkisi. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

- Yılmaz, M. T. (2009). Üniversite Öğrencilerinin Öz-Anlayışları (Self-Compassion) İle Anne Baba Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Yılmaz, T. (2009). Evlilik öncesi ilişkileri geliştirme programının çiftlerin ilişki doyumuna etkisi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ondokuzmayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.
- Yılmaz, V. (2004). Annelerin çocuk yetiştirme tutumlarına anneannelerin etkilerinin incelenmesi. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Yılmaz, T., & Kalkan, M. (2010). Evlilik Öncesi İlişkileri Geliştirme Programının Çiftlerin İlişki Doyumuna Etkisi. *Educational Sciences: Theory & Practice*, 10(3).
- Yılmazçoban, A. M. (2008). Flört ve Görücü Usulü Evliliklerde Psiko-Sosyal Özelliklerin Etkisi –Demirci Örneği-. Doktora Tezi. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Yılmazçoban, M. (2011). Evlilikte çiftleri etkileyen unsurlar ve arkadaşlık ilkeleri. *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(1).
- Yılmaz, Y. (2007). Anne-Baba Tutumları İle İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Okul Başarısı ve Özerkliklerinin Gelişimi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Waite, L. J. & Gallagher, M. (2000). The case for marriage. New York: Doubleday.
- Wampler, K.S. & Sprenkle, D.H. (1980). The Minnesota couple communication program: A follow-up study. *Journal of Marriage and the Family*, 42, 577-584.
- Wechselberg, K. & Puyn, U. (1989). Anne ve Çocuk (E. Kınalıbay, Çev.). İstanbul: Remzi Yayınevi.
- Williams, K., & Umberson, D. (2004). Marital status, marital transitions, and health: A gendered life course perspective. *Journal of Health and Social behavior*, 45(1), 81-98.
- Zhang, Z., & Hayward, M. D. (2006). Gender, the marital life course, and cardiovascular disease in late midlife. *Journal of Marriage and Family*, 68(3), 639-657.

EKLER

EK-1

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

Katılımcının;

Tarih:

Okuduğu Bölüm: Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık () Sınıf Öğretmenliği ()
Sosyal Bilgiler Öğretmenliği () Matematik Öğretmenliği ()
Türkçe Öğretmenliği () Fen Bilimleri Öğretmenliği ()
İngilizce Öğretmenliği () Özel Eğitim Öğretmenliği ()
Diğer ()

Cinsiyeti: Kadın () Erkek ()

Yaşı:

Annenin Çalışma Durumu: Çalışıyor () Çalışmıyor ()

EK-2**EVLİLİK ÖNCESİ İLİŞKİLERİ DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ (EÖİDÖ)**

Açıklama: Aşağıda evliliğe ve evlenmeyi düşündüğünüz kişiye ait ifadeler yer almaktadır. Her ifade için “HİÇ KATILMIYORUM”, “KATILMIYORUM”, “KARARSIZIM”, “KATILIYORUM” VE “TAMAMEN KATILIYORUM olmak üzere beş seçenek bulunmaktadır. Sizden istenilen, partnerinizle olan ilişkilerinizi göz önüne alarak maddeleri cevaplandırmanızdır. Vereceğiniz cevaplar gizli tutulacaktır. Katkılarınız için teşekkür ederiz.

1	Dini konularda baskı yapması, beni rahatsız ediyor.....	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
2	Dini farklılıklarımızı tartışmaktan kaçınırsınız.....	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
3	Dini inançlarımla alay etmesi ve önemsememesi beni rahatsız ediyor.....	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
4	Dini değerler konusunda partnerimle anlaşmazlık yaşıyoruz.....	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
5	Dini inanışlarıma saygı duyar.....	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
6	Arkadaşlarımla ilişkilerime kısıtlama getiriyor.....	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
7	Dini inanışlarımız uyum gösteriyor.....	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
8	Arkadaşlarımı sürekli eleştirir.....	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
9	Evlendiğimizde arkadaşlarımla görüşmemi engelleyeceğini düşünüyorum.....	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
10	Arkadaşlarımla iyi anlaşır.....	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
11	Dini tutum ve değerlerimizdeki farklılığın, evlendiğimizde sorun oluşturmayacağını düşünüyorum.....	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
12	Birbirimizin ailesiyle iyi ilişkiler içindeyiz.....	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
13	Ailesi beni sürekli eleştiriyor.....	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
14	Partnerim aileme karşı hoşgörülü değil.....	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
15	Partnerimin ailesiyle iyi ilişkiler içinde olması beni mutlu ediyor.....	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
16	Ailesinden bazı insanların sürekli tavsiyelerde bulunması ilişkimizde gerginliğe neden oluyor.....	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
17	Partnerimin arkadaş grubundan hoşlanmıyorum.....	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
18	Evlendiğimizde anne ve babasının ilişkimize karışacağını düşünmek beni kaygılandırıyor.....	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)

19	Arkadaşlarımın, partnerimden hoşlanmamaları beni kaygılandırıyor.....	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
20	Partnerimin arkadaş grubuna uyum sağlayamıyorum.....	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
21	Başkalarının yanında sürekli beni eleştirir.....	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
22	Partnerim benden daha çok, arkadaşlarıyla zaman geçirir.....	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
23	Cinsel yönden onu çekici bulmuyorum.....	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
24	Bizi bir arada tutan tek etmenin cinsellik olduğunu düşünüyorum.....	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
25	Partnerimle cinsellikle ilgili konuları rahatlıkla konuşabiliriz.....	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
26	Cinsel yaşantımızı başkalarıyla konuşacağını düşünüyorum.....	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
27	Cinsel ilişkimizden her ikimiz de doyum sağlıyoruz.....	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
28	Onun duygularını anlamakta başarılıyım.....	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
29	Duygularımı anlasa bile dikkate almaz.....	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
30	Bana karşı yumuşak ve sevecendir.....	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
31	Partnerim çok sık darılır veya surat asar.....	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
32	İyi bir şey yaptığımda takdir etmek yerine eleştirecek durumlar arar.....	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
33	Evlendiğimizde başka kişilerle de cinsel ilişkisinin olacağını düşünüyorum.....	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
34	Onunla sırlarımı paylaşabilirim.....	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)

EK-3

ANNE BABATUTUM ÖLÇEĞİ (ABTÖ)					
Size, anne babaların çocuklarını hangi yöntemlerle eğittiğini, çocuklarına toplumsal davranışlar kazandırırken nasıl davrandığını ifade eden cümlelerden oluşan bir liste verilmiştir. Sizden istenen, bu cümleleri okuyup bunların annenizin ya da babanızın sizi eğitirken genellikle benimsediği davranışlara ne derece benzediğini, onların tutumuna ne kadar uyduğunu düşünerek cevap kağıdında size uygun gelen seçeneği işaretlemenizdir.	HİÇ UYGUN DEĞİL	PEK UYGUN DEĞİL	BİRAZ UYGUN	ÇOK UYGUN	TAMAMEN UYGUN
1.Bana her zaman güven duygusu vermiş ve beni sevdiğini hissettirmiştir.	1	2	3	4	5
2. Çok yönlü gelişmem için beni olanakları ölçüsünde desteklemiştir.	1	2	3	4	5
3. Her yaptığım işin olumlu yanlarını değil kusurlarını görmüş ve beni eleştirmiştir.	1	2	3	4	5
4.Her zaman başıma kötü bir şey gelecekmiş gibi beni koruyup kollamaya çalışır.	1	2	3	4	5
5. Aramızdaki ilişki ona içimi açmaya cesaret edemeyeceğim kadar resmidir.	1	2	3	4	5
6.Arkadaşlarımı eve çağırılmama izin verir, geldiklerinde onlara iyi davranırdı.	1	2	3	4	5
7.Elinden geldiği kadar, her konuda fikrimi almaya özen gösterir.	1	2	3	4	5
8.Çevremizdeki çocuklarla beni karşılaştırır, onların benden daha iyi olduklarını söylerdi.	1	2	3	4	5
9.Bana hükmetmeye çalışır.	1	2	3	4	5
10.Bugün bile alışverişe çıkacağım zaman, kandırılacağımı düşünerek benimle gelmek ister.	1	2	3	4	5
11.Benden her zaman gücümün üstünde başarı beklemiştir.	1	2	3	4	5
12.Fiziksel ve duygusal olarak kendisine yakın olmak istediğim zaman soğuk ve itici davranırdı.	1	2	3	4	5
13.Sorunlarımı onunla rahatlıkla konuşabilirim.	1	2	3	4	5
14.Neden bazı şeyleri yapmam ya da yapmamam gerektiğini bana açıklar.	1	2	3	4	5
15.Birlikte olduğumuz zamanlar ilişkimiz çok arkadaşçadır.	1	2	3	4	5
16.Kendi istediği mesleği seçmem konusunda beni zorlamıştır.	1	2	3	4	5

17. Sevmediğim yemekleri, yarayacağı düşüncesiyle, zorla yedirirdi.	1	2	3	4	5
18. Sınavlarda hep üstün başarı göstermemi istemiştir.	1	2	3	4	5
19. Kendimi yönetebileceğim yaşlarda bile her gittiği yere beni de götürür, evde yalnız kalmamdan kaygılanır.	1	2	3	4	5
20. Evde bir konu tartışılırken görüşlerimi söylemem için beni teşvik eder.	1	2	3	4	5
21. Küçük yaşımdan itibaren ders çalışma ve okuma alışkanlığı kazanmam konusunda bana yardımcı olmuştur.	1	2	3	4	5
22. Küçüklüğümde bana yeterince vakit ayırır; parka, sinemaya götürmeyi ihmal etmezdi.	1	2	3	4	5
23. Benim gibi bir evladı olduğu için kendini bahtsız hissettiğini sanıyorum.	1	2	3	4	5
24. Okulda başarılı olmam konusunda beni zorlar, kırık not aldığım da cezalandırırdı.	1	2	3	4	5
25. Beni kendi emellerine ulaşmak için bir araç olarak kullanırdı.	1	2	3	4	5
26. Beni daima yapabileceğimden fazlasını yapmaya zorlamıştır.	1	2	3	4	5
27. Paramı nerelere harcadığımı ayrıntılı bir biçimde denetler.	1	2	3	4	5
28. Her zaman, her işte kusursuz olmam gerektiği inancındadır.	1	2	3	4	5
29. Ona yakınlaşmak istediğimde daima bana sıcak bir biçimde karşılık verir.	1	2	3	4	5
30. Bana önemli ve değerli bir kişi olduğum inancını aşılamıştır.	1	2	3	4	5
31. Cinsellik konusunda karşılaştığım sorunları kendisine anlatmak istediğimde hep ilgisiz kalmıştır.	1	2	3	4	5
32. Benim iyiliğimi istediğini, benim için neyin iyi olduğunu ancak kendisinin bileceğini söyler.	1	2	3	4	5
33. Her zaman nerede olduğumu ve ne yaptığımı merak eder.	1	2	3	4	5
34. İyi bir iş yaptığımda beni övmekten çok daha iyisini yapmam gerektiğini söyler.	1	2	3	4	5
35. Cinsel konularda çok tutucu olduğu için onun yanında bu konulara ilgi gösteremem.	1	2	3	4	5
36. Aile ile ilgili kararlar alınırken benim de fikrimi öğrenmek ister.	1	2	3	4	5
37. Beni olduğum gibi kabul etmiştir.	1	2	3	4	5
38. Başkalarına benden daha çok önem verir ve onlara daha nazik davranır.	1	2	3	4	5
39. Günlük olaylar hakkında anlattıklarımı ilgi ile dinler ve bana açıklayıcı cevaplar verir.	1	2	3	4	5
40. Benimle genellikle sert bir tonda ve emrederek konuşur.	1	2	3	4	5

EK-4

EVLİLİK ÖNCESİ İLİŞKİLERİ DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ KULLANIM İZNİ

Ahmet Burak ÇÜRÜK <ahmetburakcuruk@gmail.com>

1 Kasım 2018 17:03

Alıcı: Melek KALKAN <mkalkan@omu.edu.tr>

Melek Hocam öncelikle merhaba. Ben Ahmet Burak Çürük. Erciyes Üniversitesi PDR Anabilim Dalı lisans mezunuyum ve şu an Aksaray Üniversitesi PDR yüksek lisans öğrencisiyim. Tez konum kapsamında araştırma yaparken sizin ölçek çalışmanıza denk geldim. Ölçeğinize nereden ulaşabilirim? Ve daha da önemlisi izniniz olursa tezimde kullanabilir miyim? Cevabınız için şimdiden teşekkür ederim.

Melek KALKAN <mkalkan@omu.edu.tr>

1 Kasım 2018 18:11

Alıcı: Ahmet Burak ÇÜRÜK <ahmetburakcuruk@gmail.com>

Merhaba,

Ölçek ektedir. İyi çalışmalar dilerim.

EK-5

ANNE BABA TUTUM ÖLÇEĞİ KULLANIM İZİNİ

Ahmet Burak ÇÜRÜK <ahmetburakcuruk@gmail.com>

3 Mayıs 2020 12:19

Alıcı: Jale ELDELEKLİOĞLU <eldelek@uludag.edu.tr>

Hocam iyi günler. Aksaray Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bölümü yüksek lisans öğrencisiyim. Şu an tez dönemindeyim. Tezimde kullanmak üzere Yıldız Hocam ve sizin geliştirmiş olduğunuz anne baba tutum ölçeğine ihtiyacım var. İzninizle hem ölçeği kullanmak hem de ölçeğin word halini sizden temin etmek isterim. Şimdiden teşekkür ederim.

Jale ELDELEKLİOĞLU <eldelek@uludag.edu.tr>

4 Mayıs 2020 11:42

Alıcı: Ahmet Burak ÇÜRÜK <ahmetburakcuruk@gmail.com>

Merhaba Ahmet,

Ölçek ün. öğrencileri üzerinde geliştirildiği için ancak ün öğrencileri ve yetişkinler için uygun. Ölçeğe Nobel Yayınlarından çıkan, PDR DE ÖLÇME ARAÇLARI KİTABINDAN ULAŞABİLİRSİN. İyi çalışmalar.

ETİK KURUL İZNİ

T.C.
AKSARAY ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
İnsan Araştırmaları Etik Kurulu

Konu : Başvurunuz Hk.

Sayın: Ahmet Burak ÇÜRÜK

“Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Evlilik Öncesi İlişkilere Yönelik Tutumları ile Ebeveynlerin Çocuk Yetiştirme Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” başlıklı 2020/09-03 protokol numaralı başvuru 21.10.2020 tarihli toplantıda kurulumuz tarafından incelenmiş, Üniversitemiz İnsan Araştırmaları Etik Kurulu Yönergesi’nde belirtilen etik ilkelere **uygun olduğuna** toplantıya katılan üyelerin oy birliği ile karar verilmiştir.

Bilgilerinize rica ederim.

e-imzalıdır
Prof. Dr. Necmettin AYGÜN
Aksaray Üniversitesi İnsan Araştırmaları
Etik Kurul Başkanı

Ek: İnsan Araştırmaları Etik Kurul Kararı

Evrakın elektronik imzalı suretine <https://e-belge.aksaray.edu.tr> adresinden 942e359b-d14f-4784-9b5d-a31ee32d00d8 koda ile erişebilirsiniz. Bu Belge 5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu’nun 5. Maddesi gereğince güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Aksaray Üniversitesi Rektörlüğü
Adres-tarih Bölümü
Tel: 2882194

Bilgi için: Fen Edebiyat Fak.
Fax: 2882125
WEB: www.aksaray.edu.tr

TEZ DEĞERLENDİRME FORMU

Aksaray Üniversitesi Tez Değerlendirme Formu		
Öğrencinin Adı Soyadı: Ahmet Burak ÇÜRÜK		EVET
Kapak		
1	Tez Başlığı tutanaktaki başlıkla aynı mı?	EVET
2	Kapaktaki ay ve yıl savunmaya girilen tarihle tutarlı mı?	EVET
3	Kapak format kılavuzdaki kapak formatına uygun mu?	EVET
4	Kapakta yazılan tüm yazılar doğru olarak verilmiş mi?	EVET
İçindekiler		
5	Sayfa numaraları tam verilmiş mi?	EVET
6	Şekil, Çizelge vb. listeleri verilmiş mi? Sıralaması doğru mu?	EVET
7	Özet, Abstract, Giriş, Sonuçlar vb. bölümler var mı?	EVET
8	Yazım hataları kontrolü yapıldı mı?	EVET
Giriş		
9	Hazırlanan tezin önemini anlatıyor mu?	EVET
10	İkinci ve Üçüncü dereceden başlık içermemeli kuralına uyuldu mu?	EVET
Özet/Abstract		
11	Kılavuza uygun mu?	EVET
12	Ay ve yıl savunmaya girilen tarihle tutarlı mı?	EVET
13	Özet; tek sayfa, tek aralık, tek paragraf kuralına uygun olarak yazıldı mı?	EVET
14	Bilim kodu, sayfa adedi, anahtar kelimeler ve tez danışmanı yazıldı mı?	EVET
Kaynakça		
15	Kaynakların tamamına metin içinde atıf yapıldı mı?	EVET
16	Kaynak formatı Kılavuzdaki kaynak formatına uygun olarak hazırlanmış mı?	EVET
17	Atıf formatı kılavuzdaki atıf formatına uygun mu?	EVET
Atıf Yöntemi APA 6 ☐ CMS ☐ İSNAD ☐		
Genel Değerlendirme		
18	Etik Beyan açıklaması okundu, uyuldu ve imzalandı mı?	EVET
19	Kabul/Onay sayfası kılavuzdaki formata uygun olarak düzenlenmiş mi?	EVET
20	Kabul /Onay sayfasında belirtilen oy birliği/oy çokluğu seçeneklerinden uygun olanı savunmayla tutarlı olacak şekilde belirlenmiş mi?	EVET
21	Sayfa kenar boşluklar ve sayfa numaraları kılavuzdaki formatına uygun mu?	EVET
22	Paragraf boşlukları ve metin satır aralığı kılavuza uygun olacak şekilde düzenlenmiş mi?	EVET
23	Başlık yazımları kılavuzdaki başlık formatlarına uygun mu?	EVET
24	Yazı tipi ve boyutu kılavuzdaki yazı tipi ve boyutu formatına uygun mu?	EVET
25	Şekil, Çizelge vb. açıklama ve numaralandırmaları kılavuzdaki formata uygun olarak yazılmış mı?	EVET

Bu tezin tarafımdan “Tez yazım kuralları” okunarak dikkatlice hazırlanmış olduğunu ve doğabilecek her türlü olumsuzluktan sorumlu olacağımı kabul ederim.

Öğrencinin imzası